ISSN 1560 9812

ដីធ្លី ជីវភាពជនបទ និងសន្តិសុខស្បៀងនៅកម្ពុជា

ទស្សនៈបានពីអង្កេតតាមមូលដ្ឋាន

ឯកសារពិភាក្សាលេខ ២៤

គឹម សេតារា, ច័ន្ទ សុផល និង Sarthi Acharya

វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

ឯកសារ
ពិភាក្សា
លេខ ២៤

ដីធ្លី ជីវភាពជនបទ
និងសន្តិសុខស្បៀងនៅកម្ពុជា

ទស្សនៈបានពីអង្កេតតាមមូលដ្ឋាន

ឯកសារពិភាក្សាលេខ ២៤

គីម សេតារា, ច័ន្ទ សុផល និង
Sarthi Acharya

វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា
ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០២

© រក្សាសិទ្ធិឆ្នាំ២០០២ វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

រក្សាសិទ្ធិគ្រប់យ៉ាង - គ្មានផ្នែកណាមួយនៃឯកសារនេះ ត្រូវបានចំលងទុក ឬផ្សព្វផ្សាយតាមទម្រង់ និងតាមមធ្យោបាយផ្សេងៗ ដូចជា អេឡិចត្រូនិក យន្តកម្ម ថតចម្លង... ។ល។ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរពីវិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជាឡើយ ។

ISSN 1560 9812

ដីធ្លី ជីវភាពជនបទ និងសន្តិសុខស្បៀងនៅកម្ពុជាៈ ទស្សនៈបានពីអង្កេតតាមមូលដ្ឋាន
ឯកសារពិភាក្សាលេខ ២៤
ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០២

គីម សេតារា និង ច័ន្ទ សុផល និង Sarthi Acharya

ទស្សនៈទាំងឡាយនៅក្នុងឯកសារនេះ គឺជាគំនិតផ្ទាល់របស់អ្នកនិពន្ធ ។ ទស្សនៈទាំងនោះ មិនមែនជាទស្សនៈរបស់វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជាទេ ។

វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា
ផ្ទះលេខ៥៦ ផ្លូវលេខ៣១៥ ខ័ណ្ឌទួលគោក ភ្នំពេញ កម្ពុជា (ប្រអប់សំបុត្រលេខ ៦២២ ភ្នំពេញ កម្ពុជា)
ទូរស័ព្ទៈ (៨៥៥-២៣) ៨៨១-៧០១/៨៨១-៩១៦/៨៨៣-៦០៣ ទូរស័ព្ទ/ទូរសារៈ (៨៥៥-២៣) ៨៨០-៧៣៤
អ៊ីមែលៈ **cdri@camnet.com.kh website: http://www.cdri.org.kh**

បកប្រែដោយៈ គីម សេតារា
កែសម្រួល និងរចនាដោយៈ អ៊ុំ ចាន់ថា និងយូ សិទ្ធីរិទ្ធ
បោះពុម្ពនៅប្រទេសកម្ពុជា ដោយរោងពុម្ពជប៉ុន ផ្ទះលេខ៧៤ ផ្លូវលេខ៩៩ សង្កាត់ផ្សារដើមថ្កូវ រាជធានីភ្នំពេញ

មាតិកា

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ i

បញ្ជីអក្សរកាត់ iii

សេចក្តីសង្ខេប........ v

ជំពូកទី ១ សេចក្តីផ្តើម........ ១

ជំពូកទី ២ គំហើញនៃអង្កេតនៅតាមមូលដ្ឋាន........ ៥

២.១. លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដីកសិកម្ម........ ៦

២.២. ការប្រើប្រាស់ដី និងលទ្ធភាពមានផលដំណាំជាស្បៀង........ ៩

២.៣. សកម្មភាពមិនមែនកសិកម្ម........ ១៣

២.៤. ទំរង់ទីផ្សារ ១៩

២.៥. ប្រជាជន ចំណាកស្រុក និងទីផ្សាពលកម្ម........ ២២

ជំពូកទី ៣ សំយោគមួយពីការអង្កេតនៅមូលដ្ឋាន........ ២៥

៣.១. បញ្ហាប្រជាសាស្ត្រ........ ២៥

៣.២. សំពាធនៃបរិស្ថាន និងការធ្លាក់ចុះនៃធនធានធម្មជាតិ........ ២៥

៣.៣. ការលេចចេញមានឡើងនូវវិសមភាពដី និងភាពគ្មានដីធ្លី ២៥

៣.៤.ការពុះចែកដីតូចៗ........ ២៦

៣.៥. ការធ្វើយន្តកម្មយន្តកសិកម្ម និងការបែងចែកផលចំណេញ........ ២៦

៣.៦. ទំនើបកម្មកសិកម្ម........ ២៦

៣.៧. អសុក្រិតភាព និងការត្រួតត្រាទីផ្សារ........ ២៧

៣.៨. ជំរើសការងារ និងប្រាក់ចំណូល........ ២៧

ជំពូកទី ៤ ជំរើសគោលនយោបាយ........ ២៩

៤.១. ទំនើបកម្មកសិកម្ម ២៩

៤.២. ដំណើរការទីផ្សារប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព........ ៣០

៤.៣. សន្តិសុខនៃកម្មសិទ្ធិ ៣០
៤.៤. ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ៣១
៤.៥. ការធ្វើចំរុះកម្មមុខរបរ និងការកសាងធនធានមនុស្ស ៣១
៤.៦. ការឱ្យមានតុល្យភាពទីផ្សារពលកម្ម ៣១
ជំពូកទី ៥ សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៣៣
ឯកសារយោង ៣៥
ឧបសម្ព័ន្ធសង្ខេបការសិក្សាលើភូមិនានា ៣៧
១. ភូមិក្រសាំង - អតិរេកស្រូវអង្ករ ភាពគ្មានដីធ្លីកំរិតខ្ពស់ និងពលកម្មចំណាកស្រុក ៣៧
២. បាបោង - ភូមិមានអតិរេកស្រូវអង្ករ ៤០
៣. ត្រពាំងប្រិយ - ភូមិអន់ថយដែលមានលក្ខណៈខ្វះខាតស្រូវ ៤៣
៤. ព្រែកក្មេង ជាភូមិនេសាទ និងភូមិកសិកម្ម ៤៦
៥. ដងក្ដារ ភូមិពឹងផ្អែកលើស្រូវ និងព្រៃឈើ ៤៨
៦. កំពង់ត្នោត - ភូមិពឹងផ្អែកលើកសិកម្ម និង ការនេសាទតាមឆ្នេរសមុទ្រ ៥១
បញ្ជីឯកសារពិភាក្សារបស់ វបសអ ៥៥

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ឯកសារនេះជាផ្នែកមួយនៃគំរោងស្រាវជ្រាវដ៏ធំស្តីពីដីធ្លី និងសន្តិសុខស្បៀង ដែលរៀបចំឡើងដោយ វបសអ ឧបត្ថម្ភផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុពី DFID ។ វាជាឯកសារទីពីរ នៅក្នុងកំរងអត្ថបទមានឯកសារពីរ ដែលត្រូវបានតាក់តែងនៅក្នុងគំរោងនេះ ។

អ្នកនិពន្ធសូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅចំពោះការចូលរួមរបស់អ្នកភូមិ និងប្រធានភូមិទាំងឡាយ ។ បើសិនជាគ្មានការចូលរួមពីអ្នកទាំងនេះទេ ការសិក្សាក៏មិនអាចធ្វើទៅបានដែរ ។

អ្នកនិពន្ធ ក៏សូមថ្លែងអំណរគុណផងដែរចំពោះលោក សូ សុវណ្ណារិទ្ធ និង ប៊ុន ដូរីណា ដែលបានចុះជួយស្រាវជ្រាវនៅតាមមូលដ្ឋាន និង Eva Mysliwiec, David Wharton, Bruce McKenney, និង Vikas Pandey, ចំពោះការជួយផ្តល់យោបល់ដ៏មានប្រយោជន៍ទាំងឡាយ ។

ភ្នំពេញ, ខែសីហា ឆ្នាំ២០០២

គីម សេតារា, ច័ន្ទ សុផល, និង Sarthi Acharya

វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

បញ្ជីអក្សរកាត់

ACLEDA	សមាគមទីភ្នាក់ងារអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ហៅកាត់ថា *អេស៊ីលីដា* (Association of Cambodian Local Economic Development Agencies)
CDRI	វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា (Cambodia Development Resource Institute)
DFID	នាយកដ្ឋានសំរាប់ការអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិ □ ចក្រភពអង់គ្លេស (Department for International Development – UK)
GRET	ក្រុមស្រាវជ្រាវ និងផ្លាស់ប្តូរបច្ចេកទេសគ្នា (Groupe de Recherches et d' Échanges Technologiques)
GTZ	ទីភ្នាក់ងារអាល្លឺម៉ង់សំរាប់សហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេស (Deutsche Gesellschaft fuer Technische Zusammenarbeit)
RGC	រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា (Royal Government of Cambodia)
UNICEF	មូលនិធិសំរាប់កុមារនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ (United Nations Children's Fund)
VDC	គណៈកម្មាធិការអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ (Village Development Committee)

សេចក្ដីសង្ខេប

ចាប់តាំងពីចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ វិទ្យាស្ថានបណ្ដុះបណ្ដាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា (វបសអ) បាននិងកំពុងធ្វើការសិក្សាដោយលំអិតពីទិដ្ឋភាពផ្សេងៗនៃជីវភាពជនបទ ដីធ្លី និងបរិស្ថាននៅប្រទេសកម្ពុជា ។ ការសិក្សាពីដំបូងៗត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងឆ្នាំ១៩៩៧-១៩៩៨ និងមានការសិក្សាបន្ថែមទៀតនៅឆ្នាំ២០០០-២០០១ ។ ឯកសារស្រាវជ្រាវនេះ ជាផ្នែកមួយនៃគំរោងស្រាវជ្រាវដ៏ធំ ស្ដីអំពីដីធ្លី និងសន្តិសុខស្បៀងដែលបានផ្ដួចផ្ដើមឡើងនៅដើមឆ្នាំ២០០១ នឹងពិភាក្សាវែកញែកពីការ ផ្លាស់ប្ដូរយុទ្ធសាស្ត្រដោះស្រាយជីវភាព ការប្រើប្រាស់ដី និងលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិនៅក្នុងជនបទកម្ពុជា ។ ឯកសារ នេះផ្ដោតជាពិសេសលើសំណួរមួយចំនួនដូចខាងក្រោម :

ក. តើការបែងចែកដីកសិកម្ម មានលំនាំ និងសន្ទុះយ៉ាងដូចម្ដេច?

ខ. តើការប្រើប្រាស់ដី មានលំនាំ និងកំលាំងយ៉ាងណា?

គ. តើអ្នកភូមិធ្វើសកម្មភាពក្រៅកសិកម្មអ្វីខ្លះ ជាបន្ថែម ឬជំនួសឱ្យសកម្មភាពកសិកម្ម និងជាចំនែកមួយនៃយុទ្ធសាស្ត្ររស់រានជីវិត ហើយវាមានប្រសិទ្ធិភាពប៉ុណ្ណាដែរក្នុងការដោះស្រាយជីវភាព?

ឃ. តើទីផ្សារនៅជនបទសំរាប់ដីធ្លី ផលិតផលកសិកម្ម និងឥណទានបានផុសឡើងតាមរបៀបណា?

ង. តើប្រជាសាស្ត្រ ចំណាកស្រុក និងទីផ្សារពលកម្ម មានលក្ខណៈយ៉ាងដូចម្ដេច?

ការសិក្សាធ្វើឡើងនៅក្នុងភូមិចំនួនប្រាំមួយ ដែលតំណាងឱ្យតំបន់ធាតុអាកាស-កសិកម្មធំៗទាំងអស់នៅកម្ពុជា ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រនវិទ្យា និងវិធីសាស្ត្របែបគុណភាពផ្សេងៗ និងដោយបានធ្វើសម្ភាសអ្នកភូមិជាច្រើនប្រភេទ ដូចជា អ្នកនេសាទ អ្នកបេះប្រមូលផលព្រៃឈើ ជនចំណាកស្រុក ក្រុមស្ត្រី ចាស់ទុំភូមិ អ្នកកាន់កាប់ដីធំ-តូច អ្នកជំនួញ អ្នកដឹកជញ្ជូន អ្នកចងការប្រាក់... ។ ឧបករណ៍ធ្វើអង្កេត គឺបញ្ជីសំណួរដែលមានរៀបចំពាក់កណ្ដាល ។ ពត៌មានខ្លះទៀតប្រមូលបានពីប្រភពទី២ និងអង្កេតស្របគ្នាដែលធ្វើឡើងដោយប្រើបញ្ជីសំនួរមានលក្ខណៈរៀបចំពេញលេញ ហើយដែលផ្ដល់លទ្ធផលដូចមានបោះពុម្ពផ្សាយដាច់ដោយឡែក ។

លទ្ធផលនៃការស្រាវជ្រាវនេះបង្ហាញថា ថ្វីត្បិតតែការបែងចែកដីកសិកម្មនៅចុងទសវត្សរ៍១៩៨០ បានស្មើភាពល្អគួរសមក៏ដោយ ក៏នៅក្នុងទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ គេបានពិនិត្យឃើញវិសមភាពកើនខ្ពស់ក្នុងការកាន់កាប់ដីធ្លី និងភាពគ្មានដីធ្លី ។ រឿងនេះមានមូលហេតុជាច្រើន ហើយមូលហេតុធំៗមានដូចតទៅ :

ក. ការលក់ដី ដែលកើតចេញពីចំណាយខ្ពស់ជាងចំណូល ដែលមានមូលហេតុចំបងជាការឡើងចុះខ្លាំង ឬការបាក់ស្រុតនៃថ្លៃលើទីផ្សារផលិតផលកសិកម្ម ។

ខ. ការពុះចែកដីធ្លីតូចៗ ដោយសារកំណើនប្រជាជនយ៉ាងលឿន និងការកសាងគ្រួសារថ្មី ហើយព្រំដែនដីមិនបានរីកធំលឿនទាន់កំណើនប្រជាជន ។

គ. តំរូវការដីធ្លី និងធនធានធម្មជាតិ ដ៏ច្រើនលើសលប់ពីខាងក្រៅវិស័យកសិកម្ម ។

ឃ. កសិករមួយចំនួនខ្វះខាតមធ្យោបាយ ដើម្បីបង្កើនប្រសិទ្ធិភាពក្នុងការប្រើប្រាស់ដី ។

ង. តំរូវការប្រាក់កាសជាបន្ទាន់ សំរាប់រ៉ាប់រងចំណាយលើជំងឺដង្កាត់ក្នុងគ្រួសារ ។

ទោះបីការកាប់ព្រៃឈើ និងការរានយកដីលិចទឹកពីព្រៃកោងកាង បានផ្តល់ដីបន្ថែមក៏ដោយ ក៏តំរូវការដី វាធំជាងការផ្គត់ផ្គង់ដីច្រើនណាស់ ។

នៅមូលដ្ឋានមួយចំនួន កសិករខ្លះប្រើប្រាស់ដីយ៉ាងខ្លាំង ដោយប្រើធាតុចូល (inputs) ទំនើប ដើម្បីបានទិន្នផល លើសពី ៣តោន/ហិកតា ។ អ្នកទាំងនេះភាគច្រើនជាកសិករធំៗ ។ ចំពោះកសិករតូចៗ គេទទួលផលប្រយោជន៍មិនបានពេញលេញពីការធ្វើកសិកម្មទេ ដោយសារជួបបញ្ហាផ្សេងៗដូចជា ដីតូចពេក គ្មានផលចំណេញខាងសេដ្ឋកិច្ច ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រមិនគ្រប់គ្រាន់ សមាហរណកម្មទីផ្សារមានកំរិតទាប ឥណទានមានតំលៃខ្ពស់... ។ ការបង្កើនយន្តកម្មកសិកម្ម អាចជួយដល់កសិករតែមួយចំនួនតូច ដោយសារការបែងចែកផលចំណេញបានពីការប្រើម៉ាស៊ីនធំៗនៅក្នុងទីផ្សារមួយដែលមិនទាន់សុក្រិត្យល្អ គឺមិនមែនសុទ្ធតែមានលក្ខណៈអព្យាក្រឹតនោះទេ ។ ម្យ៉ាងទៀត ទីផ្សារដែលពាក់ព័ន្ធគ្នា និងអ្នករកស៊ីផ្តាច់មុខនៅតាមមូលដ្ឋាន ច្រើនតែត្រួតត្រាលើប្រព័ន្ធទិញលក់ធាតុចេញ និងផលិតផល នៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម ដែលប៉ះពាល់ខ្លាំងដល់ផលប្រយោជន៍របស់កសិករតូចៗ ។ ជាក់ស្តែង កសិករតូចៗ និងអ្នកគ្មានដី គឺបានទទួលផលចំណេញពីទំនើបភាវូបនីកម្មកសិកម្មក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយ ក្នុងកំរិតតិចជាងកសិករធុនធំខ្លាំងណាស់ ។ ហើយនៅក្នុងភូមិមួយចំនួន ដីមានគុណភាពអន់ កង្វះធាតុចូលទំនើប និងភាពដាច់ស្រយាល បានគួបផ្សំគ្នាធ្វើឱ្យទិន្នផលមានកំរិតទាប និងភាពក្រីក្រមានកំរិតខ្ពស់ជាទូទៅ ។

ប្រជាជនក៏បានប្រកបការងារមិនមែនកសិកម្មមួយចំនួនដែរ ជាពិសេសការប្រមូលភោគផលពីព្រៃឈើ និងការនេសាទដែលអាចជាសកម្មភាពតាមរដូវ និងពេញមួយឆ្នាំតែម្តង ហើយទោះបីការងារមិនមែនកសិកម្មផ្អែកលើធនធានធម្មជាតិ និងការងារមិនមែនកសិកម្ម ពុំសូវមានក៏ដោយ ក៏យ៉ាងហោចណាស់មានមួយភូមិដែរ ដែលប្រជាជនគេប្រកបរបរផលិតអំបិល ។ សកម្មភាពដែលផ្សារភ្ជាប់យ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងធនធានធម្មជាតិ ឥឡូវនេះបានឈានទៅដល់កំរិតតិត្ថិភាព (saturation) ហើយ ។ ឧទាហរណ៍ ការនេសាទ និងធនធានព្រៃឈើ កំពុងជួបការតឹងតែងខ្លាំងណាស់ខាងអេកូឡូស៊ី ដោយសារការប្រើប្រាស់ធនធានគ្មានផែនការច្បាស់លាស់ គ្មានលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រ និងមានលក្ខណៈទាញយកផលច្រើនហួសហេតុ ។ ម្យ៉ាងទៀត ការធ្វើឯកជននីយកម្មនូវធនធានទ្រព្យរួមមួយចំនួន បានប៉ះពាល់ដល់ជំរើសការងាររបស់ជនក្រីក្រ ។ ការផលិតអំបិលនៅតាមភូមិ តាមឆ្នេរសមុទ្រ បានផ្តល់ការងារយ៉ាងទៀងទាត់ដល់ប្រជាជនជាច្រើន ប៉ុន្តែក្នុងពេលថ្មីៗនេះ ថ្លៃអំបិលត្រូវជាប់គាំង ដោយសារការបើកចំហរទីផ្សារចំពោះអំបិលនាំចូលមានតម្លៃទាប ហើយកត្តានេះបានធ្វើឱ្យប្រាក់ចំនូលរបស់ពលករកម្ពុជានៅតែមានកំរិតទាប ។

នៅក្នុងភូមិជាច្រើន សព្វថ្ងៃប្រជាជនប្រកាន់យកយុទ្ធសាស្ត្រដោះស្រាយផ្សេងៗដូចជា ធ្វើចំណាកស្រុកឆ្លងខេត្ត ឬក៏ឆ្លងប្រទេស, ធ្វើការយកប្រាក់កំរៃលើកសិដ្ឋានរបស់អ្នកដទៃ, ធ្វើការងារហត្ថកម្មគ្មានជំនាញ, និងប្រកបការងារតាមរដូវក្នុងផ្នែកមិនមែនកសិកម្ម (ដូចជា ការជួញដូរតូចតាច...) ជាដើម ។ សកម្មភាពទាំងនេះជួយបន្ធូរពេលនៃការចូលរួមធ្វើផលិតកម្ម ប៉ុន្តែវាមានឧបសគ្គខ្លះជាប់ជានិច្ច ។ ឧទាហរណ៍ការធ្វើដំណើរឆ្លងដែនទៅប្រទេសថៃ មានលក្ខណៈខុសច្បាប់ ហើយគ្រោះថ្នាក់ពីព្រោះទោះបីជាច្រើននាក់រកការងារធ្វើបាន ដោយទទួលកំរៃពី ៨០-១០០បាតក្នុងមួយថ្ងៃ (ប្រហែល ២ដុល្លារ) ក៏ដោយក៏មានខ្លះត្រូវគេបោក និងត្រូវចាប់ខ្លួនបញ្ជូនមកស្រុកវិញ ។ ម្យ៉ាងទៀត កំរៃពលកម្មនៃការងារគ្មានជំនាញនៅតាមមូលដ្ឋានមានកំរិតទាប ប្រហែល ៣.០០០ ទៅ ៤.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ដែលមិនគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ធានាសន្តិសុខស្បៀងឱ្យបានសមរម្យ

ទេ ។ មួយចំណែកទៀត នៅក្នុងទីក្រុង ការងារក៏ពុំមានគ្រប់គ្រាន់ដែរ (ដូចជា វិស័យជំនួញ, កាត់ដេរ...) ដូច្នេះប្រជាជនធ្វើចំណាកស្រុកចូលទីក្រុង គេពុំមានលទ្ធភាពរកប្រាក់កំរៃបានគ្រប់គ្រាន់ឡើយ ។ ការងារនៅក្រៅវិស័យកសិកម្ម ក៏មានតិច ដោយសារទីផ្សារមិនលូតលាស់ទៅមុខ (គឺមានការធ្លាក់ចុះសេដ្ឋកិច្ច និងបញ្ហាផ្សេងៗពាក់ព័ន្ធទៅនឹងភាពមិនទាន់អភិវឌ្ឍន៍ពេញលេញនៃរចនាសម្ព័ន្ធ) ។ ក្នុងរឿងនេះ កង្វះខាតធនធានមនុស្ស គឺជាឧបសគ្គចំបងមួយដល់ការខំរក្សាឱ្យមានជីវភាពសមស្រប ។

សន្តិសុខស្បៀងជាបញ្ហាមានលក្ខណៈវដ្ដរកាលក្នុងកំរិតណាមួយ ប៉ុន្តែក្នុងភូមិមួយចំនួន សន្តិសុខស្បៀងជាបញ្ហាមួយមានលក្ខណៈរ៉ាំរ៉ៃ ។ ការគួបផ្សំគ្នានៃសម្ពាធប្រជាជនខ្លាំងហួសពេក, ធនធានមនុស្សទន់ខ្សោយ, លទ្ធភាពអាចចូលបំរើការងារបានមានកំរិតទាប, ការថយចុះនៃឱកាសរកការងារធ្វើបាន, សមាហរណកម្មទីផ្សារមិនអំណោយផល, និងកង្វះខាតហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត និងទីផ្សារ បានរួមចំណែកបង្កសន្តិសុខស្បៀង ។

ដោយផ្អែកលើបទពិសោធន៍នៃប្រទេសអាស៊ីផ្សេងៗទៀត ឯកសារនេះលើកឡើងនូវជំរើសគោលនយោបាយមួយចំនួនដែលសំដៅធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរជាទូទៅនៅក្នុងសង្គម ជាជាងព្យាយាមសំរេចគោលដៅតាមវិស័យតូចៗដែលមានដូចតទៅៈ

ក. ទំនើបភាវូបនីយកម្មកសិកម្ម និងការធ្វើចំរុះកម្មមុខដំណាំ (crop diversification)

ខ. ទីផ្សារផលិតផល និងកត្តាផលិតកម្ម ដែលមានប្រសិទ្ធិភាព និងមានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែង

គ. សន្តិសុខនៃការកាន់កាប់ដី និងការគ្រប់គ្រងត្រួតត្រាលើការពុះចែកដីតូចៗពេក

ឃ. ការបង្កើនចំនួនមុខរបរ និងការពង្រឹងធនធានមនុស្ស

ង. ការធ្វើអន្តរាគមន៍លើទីផ្សារពលកម្ម ដើម្បីបង្កើតឱ្យមានកំរៃពលកម្មអប្បបរិមាដែលអាចរស់បាន និងសំណាញ់សុវត្ថិភាពផ្សេងទៀត ។

ការអនុវត្តន៍ព្រមៗគ្នាមួយនូវគោលនយោបាយនានា នឹងផ្តល់ផលចំណេញ ប្រសើរជាងវិធីសាស្ត្រដោះស្រាយមួយមុខម្តងៗ ។

ជំពូកទី ១

សេចក្តីផ្តើម

គេបានទទួលស្គាល់ជាទូទៅថា ការបែងចែកដីកសិកម្មមានសមភាពបង្គួរ ក្នុងចំណោមកសិករ និងអ្នកភូមិ នៅពេលប្រទេសកម្ពុជាលុបចោលរបបដីក្រុមសាមគ្គីនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨៩ ។ គ្រួសារប្រកបរបរកសិកម្មនាពេលនោះ ទទួលបានដីមួយប្លង់តូចដែលមានទំហំពីមួយទៅពីរហិកតា អាស្រ័យទៅតាមដីធ្លីដែលមាននៅក្នុងតំបន់នីមួយៗ និងតាមទំហំគ្រួសារ ។ គេមិនសូវមានពត៌មានច្រើនស្តីពីស្ថានភាពដីកសិកម្មនៅដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ទេ ប៉ុន្តែនៅចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ គេឃើញមានសញ្ញាបង្ហាញពីការប្រមូលផ្តុំដីធ្លីទៅក្នុងដៃមនុស្សមួយចំនួនតូច និងកំណើនភាពគ្មានដីធ្លី ។ នៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចមួយដែលមានប្រជាជនភាគច្រើនជាកសិករជីវព្រឹត្តិ និន្នាការបែបនេះអាចបង្កភាពអត់ការងារធ្វើ និងអសន្តិសុខស្បៀង ដែលមានកត់ត្រានៅក្នុងរបាយការណ៍របស់រដ្ឋាភិបាល ក៏ដូចជាការ សិក្សាដាច់ដោយឡែកផ្សេងៗទៀត (Murshid 1998; Biddulph 2000, RGC 2001, So *et al.* 2001; Bhargavi *et al.* 2001 – RGC 2002a; Chan 2002) ។ម្យ៉ាងទៀត ដោយសារកត្តាមួយចំនួន ដូចជាកំណើនប្រជាជន និងការបង្កើតប្រព័ន្ធទីផ្សារ សន្តិសុខស្បៀង អាចទទួលរងការប៉ះពាល់ជាច្រើនបែបយ៉ាង ។

តើដំណើរការនៃការបែងចែកដីធ្លី/ទ្រព្យសម្បត្តិ និងការប្រើប្រាស់ដីឡើងវិញ ឬការប្រែប្រួលខាងសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចនៅថ្នាក់ភូមិ វាមានលក្ខណៈយ៉ាងដូចម្តេច, តើកត្តាទាំងនេះ ប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខស្បៀងរបៀបណា, តើប្រជាជនបានប្រកាន់យកយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការរស់រានជីវិតអ្វីខ្លះ នៅចំពោះមុខរចនាសម្ព័ន្ធកសិកម្មទើបផុសឡើងថ្មី? សំណួរមានន័យទូលាយនានាខាងលើបង្ហាញពីខ្លឹមសារសំខាន់នៃឯកសារនេះ ។

ឯកសារនេះព្យាយាមឆ្លើយតបនឹងសំណួរជាក់លាក់មួយចំនួនដូចខាងក្រោម:

- តើការបែងចែក និងការប្រើប្រាស់ដីកសិកម្ម មានលំនាំយ៉ាងដូចម្តេច?
- តើការប្រើប្រាស់ដី មានលំនាំ និងកំលាំងយ៉ាងណា?
- តើសកម្មភាពមិនផ្សារភ្ជាប់នឹងដីធ្លីដែលអ្នកភូមិអនុវត្ត ដើម្បីបំពេញបន្ថែម ឬជំនួសឱ្យចំណូលបានពីកសិកម្ម មានលំនាំ និងនិន្នាការយ៉ាងណា?
- តើទីផ្សារនៅជនបទសំរាប់ដីធ្លី ផលិតផលកសិកម្ម និងឥណទាន/មូលធន បានផុសឡើងយ៉ាងដូចម្តេច?
- តើប្រជាសាស្ត្រ ចំណាកស្រុក និងទីផ្សារពលកម្មមានលក្ខណៈយ៉ាងដូចម្តេច, តើកំណើនប្រជាជនលឿន វាមានចំណែកឬទេក្នុងការធ្វើឱ្យបញ្ហាជាប់ទាក់ទិនផ្សេងៗ កាន់តែធ្ងន់ធ្ងរថែមទៀត?

ឯកសារនេះជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធីស្រាវជ្រាវធំទូលាយស្តីពីដីធ្លី និងសន្តិសុខស្បៀង ធ្វើការបកស្រាយនូវសំណួរទាំងនេះដោយផ្អែកលើការសិក្សាតាមមូលដ្ឋានក្នុងភូមិចំនួនប្រាំមួយ ។ គោលបំណងដំបូងនៃការស្រាវជ្រាវ គឺធ្វើអង្កេតក្នុងភូមិចំនួន

ប្រាំបួន ដោយប្រើបញ្ជីសំណួរតាមបែបសិក្សាបរិមាណ (quantitative survey questionnaires) ។ ប៉ុន្តែ ក្រោយពីបានបង្ហើយអង្កេតផ្អែកលើបញ្ជីសំណួរនេះ ក៏មានការគិតឃើញថា ត្រូវធ្វើអង្កេតថែមទៀតជាចាំបាច់ ដោយប្រើវិធីសាស្ត្រសិក្សាគុណភាព (qualitative methods) ដើម្បីស្វែងយល់ពីនិចលភាពនៃសង្គមកសិតភូមិ ។ ដូច្នេះអង្កេតបន្ថែម ក៏បានធ្វើឡើងនៅក្នុងភូមិចំនួនប្រាំមួយ ក្នុងចំណោមភូមិទាំងប្រាំបួន ដោយប្រើបច្ចេកទេសសម្ភាសន៍ជាក្រុម និងការសង្កេត ។

ផ្នែកបន្ទាប់នៃជំពូកនេះ បង្ហាញត្រួសៗពីវិធីសាស្ត្របែបគុណភាព (qualitative methodology) ដែលបានប្រើប្រាស់ និងពន្យល់ពីការជ្រើសរើសភូមិគំរូតាង ។ ជំពូកទី២ រួមមាន ការបកស្រាយតាមប្រធានបទ (thematic presentation) នូវទិន្នន័យដែលទទួលបានពីការសិក្សាភូមិទាំងនេះ និងការពិភាក្សាពីបញ្ហាការកាន់កាប់ដីធ្លី, ការបែងចែកដីធ្លី និងទីផ្សារដីធ្លី, ផលិតកម្មកសិកម្ម និងលទ្ធភាពមានស្រូវអង្ករ, សកម្មភាពមិនមែនកសិកម្ម (រួមទាំងសកម្មភាពពឹងផ្អែកលើធនធានធម្មជាតិ), ទីផ្សារមូលធននិងឥណទាន, ទីផ្សារពលកម្មដោយពិនិត្យពីប្រាក់កំរៃ យុទ្ធសាស្ត្រទប់ទល់ផ្សេងៗ និងចំណាកស្រុក ។ សំយោគនៃបញ្ហាចំបងៗដែលផុសចេញពីការសិក្សាមានបង្ហាញជូននៅក្នុងជំពូកទី៣ ។ ជំពូកទី៤ ពិនិត្យអំពីជំរើសច្រើនបែបយ៉ាងខាងគោលនយោបាយសាធារណៈ ដែលគេយល់ឃើញថា ជាផ្នែកមួយនៃដំណោះស្រាយជាយថាក្រម (systematic solution) ចំពោះបញ្ហាកសិកម្មនៅកម្ពុជា ។ ជំពូកទី៥ ផ្តល់នូវសេចក្តីសន្និដ្ឋានខ្លីមួយ ។ នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ មានចុះសេចក្តីសង្ខេបលំអិត (detailed synopses) នៃការសិក្សាលើភូមិនានា ។

វិធីសាស្ត្រ និងការដកស្រង់ពត៌មាន

តំបន់អាកាសធាតុកសិកម្មមានបួន-ប្រាំនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ជាអាទិ៍ តំបន់ជុំវិញបឹងទន្លេសាប តំបន់ខ្ពង់រាប តំបន់វាលទំនាបមានដីជាតិល្អនៅភាគខាងលិច តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រ និងតំបន់ទន្លេមេគង្គខាងក្រោម[១] ។ គំរូតាងធំនៃការសិក្សានេះមានភូមិចំនួនប្រាំបួន ដែលតំណាងឱ្យតំបន់អាកាសធាតុកសិកម្មទាំងអស់នៅកម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែសំរាប់ការវិភាគបែបគុណភាពមានតែភូមិចំនួនប្រាំមួយទេដែលត្រូវបានចុះសិក្សា ប៉ុន្តែលក្ខណៈតំណាងខាងភូមិសាស្ត្រ ក៏ពុំមានបាត់បង់អ្វីច្រើនដែរ ពីព្រោះនៅក្នុងគំរូតាងតំបន់ខ្លះដែលធំៗ គឺមានភូមិសិក្សាលើសពីមួយភូមិ ដើម្បីក្តាប់យកពីបំរែបំរួលនៅផ្ទៃក្នុងនៃតំបន់នីមួយៗ ។

ទិន្នន័យស្តីពីលក្ខណៈសម្បត្តិមួយចំនួននៃភូមិទាំងនេះ មានចុះសង្ខេបក្នុងតារាង១.១ ។ របៀបអង្កេត (survey design) និងកំណត់ត្រាបានមកពីមូលដ្ឋាន, បានកំណត់ឡើងពីរបៀបចុះបង្ហាញទិន្នន័យនៅក្នុងតារាង និងការប្រើពាក្យមានន័យមិនសូវជាក់លាក់ (subjective words) ខ្លះដូចជា "ខ្ពស់", "ទាប"... ដែលមានលក្ខណៈប្រៀបធៀបទៅនឹងភូមិដទៃ និងតួលេខមធ្យមកំរិតជាតិ ។

ក្រៅពីលក្ខណៈតំណាងខាងអាកាសធាតុកសិកម្ម នៅមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យផ្សេងទៀតសំរាប់ការជ្រើសភូមិទាំងនេះ ។ តំបន់ខ្លះជាកន្លែងខ្វះខាតស្រូវ (ត្រពាំងប្រិយ) ខ្លះទៀតជាកន្លែងមានស្រូវលើសពីតំរូវការ (ក្រសាំង, បាបោង), តំបន់ខ្លះពឹងផ្អែកលើត្រី (ត្រីសមុទ្រនៅកំពង់ត្នោត និងត្រីទឹកសាបនៅព្រែកក្មេង) និងកន្លែងខ្លះទៀតពឹងផ្អែកជាសំខាន់លើព្រៃឈើ (ភូមិដងក្តារ) ។ ទាំងអស់នេះបញ្ជាក់ពីគំរូដើមមួយចំនួន (prototypes) សំរាប់ការរស់រានមានជីវិតខាងសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច និងលំនាំមុខរបរនៅក្នុងគំរូតាង ។ ការសិក្សានេះមិនអាចផ្តល់ការប្រៀបធៀបពីភាពខុសគ្នារវាងតំបន់នានានៅទូទាំងប្រទេសបានទេ (ពីព្រោះគំរូតាងត្រូវបានជ្រើសយកដោយខ្លួនឯង) ប៉ុន្តែវាឆ្លុះបញ្ចាំងពីដំណើរការ និងការផ្លាស់ប្តូរ ដែលកំពុងកើតឡើង និងបានប៉ះពាល់ (ល្អ និងមិនល្អ) ដល់សន្តិសុខស្បៀងនៅតាមតំបន់នានា បើផ្អែកតាមការរៀបរាប់ពីអ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ ។

---

[១] អត្ថបទនេះបញ្ជាក់ថា តំបន់អាកាសធាតុកសិកម្មនៅកម្ពុជា មានបួន ឬប្រាំ ប៉ុន្តែមិនបញ្ជាក់ថាមានប៉ុន្មានជាក់លាក់ទេ ពីព្រោះគ្មានការមូលមតិគ្នា (consensus) ។ អ្នកស្ថិតិមានយោបល់ខុសប្លែកពីអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រកសិកម្ម ។

បទសម្ភាសន៍ត្រូវបានធ្វើឡើងជាមួយប្រភេទប្រជាជនដូចតទៅ: ចាស់ទុំក្នុងភូមិ ម្ចាស់មធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន អ្នកមានឥទ្ធិពល កសិករគ្មានដីធ្លី ស្ត្រីមេម៉ាយ កសិករក្រីក្រ អ្នកជំនួញតូចតាច អ្នកកាន់កាប់ដីធំៗ និងអ្នកចងការប្រាក់ ។ ទោះបីជាប្រភេទអ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ខ្លះមានលក្ខណៈត្រួតគ្នាក៏ដោយ ក៏ប្រភេទទាំងនេះត្រូវបានរក្សាទុកសំរាប់ផ្ទៀងផ្ទាត់លើហេតុការណ៍ជាក់លាក់មួយចំនួន ។ ឧបករណ៍នៃអង្កេត គឺបញ្ជីសំណួរមានលក្ខណៈពាក់កណ្តាលរៀបចំ ។ ពត៌មានខ្លះ ត្រូវបានប្រមូលពីប្រភពទី២ និងអង្កេតបែបបរិមាណដែលធ្វើស្របគ្នា (parallel quantitative inquiry) ។ ឯកសារនេះ មានលក្ខណៈជាការសិក្សាតាមប្រធានបទ ជាជាងការសិក្សាផ្អែកលើភូមិជាក់លាក់មួយៗ ទោះបីជាក្នុងឧបសម្ព័ន្ធមានចុះសេចក្តីសង្ខេបលំអិត (synopses) ពីភូមិនីមួយៗក្តី ។ រយៈពេលគោលសំរាប់ការសិក្សា គឺប្រាំឆ្នាំចុងក្រោយ គឺចាប់ពីចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ មកទល់នឹងដើមទសវត្សរ៍២០០០ ។ ចំពោះភូមិចំនួនបី (ក្នុងចំណោមភូមិចំនួនប្រាំមួយ) មានភូមិព្រែកក្មេង ភូមិត្រពាំងប្រិយ និងភូមិបាបោង មានការធ្វើជំរើសនូវកត្តាដែលត្រូវយកមកប្រៀបធៀបគ្នាមើល ដោយផ្អែកលើកត្តាមួយចំនួនតូច ត្រូវបានសិក្សានៅក្នុងអង្កេតកាលពីឆ្នាំ១៩៩៧ ។

តារាង១.១ លក្ខណៈសំគាល់នៃភូមិដែលបានពិភាក្សា

ឈ្មោះភូមិ	ភូមិក្រសាំង	ភូមិបាបោង	ភូមិត្រពាំងប្រិយ	ភូមិកំពង់ត្នោត	ភូមិដងក្តារ	ភូមិព្រែកក្មេង
ខេត្ត	បាត់ដំបង	ព្រៃវែង	កំពង់ស្ពឺ	កំពត	កំពង់ធំ	កណ្តាល
ចំងាយពីផ្លូវធំ	ផ្លូវដែលងាយស្រួលគ្រប់រដូវ	ផ្លូវលិចទឹក, ធ្វើដំណើរតាមទូកនៅរដូវវស្សា	ផ្លូវអាចធ្វើដំណើរ គ្រប់រដូវ , ខាងក្នុង	ផ្លូវអាចធ្វើដំណើរ គ្រប់រដូវទៅមកស្រួល	ផ្លូវដី ចូលក្នុងជ្រៅ	លិចទឹក៦ខែ
នៅជិតឬនៅក្នុងព្រៃ	ជាប់ព្រៃលិចទឹក	មិនមែន	ព្រៃនៅឆ្ងាយពី១០-១៥គ.ម	ព្រៃបាត់បង់លឿន	នៅក្នុងព្រៃ	ជាប់នឹងព្រៃលិចទឹក
នៅជិតទន្លេ	មែន	មែន	មិនមែន	ជិតសមុទ្រ	មិនមែន	មែន
ដីស្រែ (ហិកតា)	៣៣៧	៦៩៥	៣១	១៥០	១២៧	១៣៧
ប្រជាជន	១.២៦៣នាក់ឬ ២២៨គ្រួសារ	២៥៧១នាក់ឬ ៥៣៦គ្រួសារ	៣៤៧នាក់ឬ ៦៨គ្រួសារ	២០៤៨នាក់ឬ ៣៣៩គ្រួសារ	១៤២២នាក់ឬ ៣០៦គ្រួសារ	១៥៩២នាក់ឬ ៤០២គ្រួសារ
ភាពគ្មានដីធ្លី	ខ្ពស់	មិនសូវខ្ពស់	ទាប	ខ្ពស់, ដីទំហំតូច	គ្មាន	ខ្ពស់
ការងារមិនមែនកសិកម្ម-នេសាទ	ខ្ពស់	ខ្ពស់	គ្មាន	ខ្ពស់ខ្លាំង (ត្រីសមុទ្រ)	គ្មាន	ខ្ពស់ខ្លាំង
ការងារមិនមែនកសិកម្ម-ព្រៃឈើ	តិច	គ្មាន	គ្មាន	តិចណាស់	ច្រើន	តិច
ចំណាកស្រុក	ខ្ពស់	ទាប	ខ្ពស់	ទាប	គ្មាន	គ្មាន
ឥទ្ធិពលទីផ្សារ	មាន	មាន	គ្មាន	មានតិច	គ្មាន	មាន
គុណភាពដី	ល្អ	ល្អ	អន់	មធ្យម	មធ្យម/ អន់	ល្អ
ចំនួនគ្រួសារថ្មី	ទាប	ទាប	ទាប	ខ្ពស់	គ្មាន	មធ្យម
កំណើនប្រជាជន	ខ្ពស់	ខ្ពស់	មធ្យម	ខ្ពស់	មធ្យម	ខ្ពស់
លទ្ធភាពអាចរកបានធនធានទ្រព្យរួម	មាន	ថយចុះ	គ្មាន	ថយចុះ	មាន	មាន

ជំពូកទី ២

គំហើញនៃអង្កេតនៅតាមមូលដ្ឋាន

មុននឹងបង្ហាញពីគំហើញនានា សំខាន់គេត្រូវកំណត់ពីអត្ថន័យនៃពាក្យសន្តិសុខស្បៀងនៅក្នុងបរិបទនៃប្រទេសកម្ពុជា ។ សន្តិសុខស្បៀង សំដៅ (ជាសំខាន់ ប៉ុន្តែមិនមែនទាំងស្រុងទេ) ដល់ភាពមានស្រូវអង្ករនៅក្នុងភូមិ (ពីព្រោះស្រូវអង្ករជាស្បៀងចំបង) និងលទ្ធភាពរបស់គ្រួសារនីមួយៗក្នុងការរកបានស្រូវអង្ករគ្រប់គ្រាន់សំរាប់បង្គ្រប់តំរូវការរបស់ខ្លួន ។ គ្រួសារអាចធានាឱ្យមានស្រូវអង្ករតាមរយៈការផលិតស្បៀងដោយខ្លួនឯង ឬតាមរយៈការទិញ ឬការដោះដូរ ។ បើសិនជាគ្រួសារមាន ឬគ្មានដីធ្លីមិនគ្រប់គ្រាន់ ឬមិនអាចរក្សាទុកផលិតផលរបស់ខ្លួនបាន គេត្រូវទិញចូលទាំងអស់ ឬមួយចំណែកនៃតំរូវការស្រូវអង្កររបស់ខ្លួន ។ បើសិនជាគ្រួសារនោះ មិនអាចទិញស្បៀង ដោយពុំមានប្រាក់ចំណូលគ្រប់គ្រាន់មកពីប្រភពផ្សេងទៀត (លោក Amartya Sen ហៅថា ការដោះដូរកម្មសិទ្ធិ) ឬត្រូវទទួលយកការងារមានលក្ខណៈមិនពិតប្រាកដ មានគ្រោះថ្នាក់សំរាប់រយៈពេលមិនកំណត់ និងមានកំរៃទាប ស្ថានភាពនេះត្រូវបានចាត់ទុកជាអសន្តិសុខស្បៀង ។ ក្នុងករណីបែបនេះ គ្រួសារត្រូវរស់នៅដោយត្បិតត្បៀតរស់រានបានដោយពឹងផ្អែកលើសប្បុរសធម៌ពីអ្នកដទៃ ឬក៏ប្រកាន់យកយុទ្ធសាស្ត្រហានិភ័យផ្សេងៗសំរាប់ឱ្យជីវិតរស់រានបាន ។ ឯកសារនេះប្រើពាក្យ "សន្តិសុខស្បៀង" (ឬអសន្តិសុខស្បៀង) ស្របតាមនិយមន័យដូចបានបញ្ជាក់ជូន ។

ភូមិសិក្សាទាំងប្រាំមួយ មានភាពខុសគ្នាយ៉ាងច្រើនខាងប្រជាសាស្ត្រ រចនាសម្ព័ន្ធមុខរបរ គុណភាពកសិកម្ម កំរិតនៃការអភិវឌ្ឍន៍ និងការប្រែប្រួលផ្សេងៗដែលបានកើតឡើងក្នុងការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិដី និងការផលិតស្បៀង ។ ទិន្នផលកសិកម្មនៅភូមិក្រសាំង (ខេត្តបាត់ដំបង) និងភូមិបាបោង (ខេត្តព្រៃវែង) មានកំរិតខ្ពស់ពី ៣តោន ទៅ ៣,៥តោនក្នុងមួយហិកតា ហើយគេផលិតស្បៀងសំរាប់បំរើទីផ្សារ ពីព្រោះភូមិទាំងអស់នេះ ស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ដែលដីមានជីជាតិបំផុត និងមានប្រព័ន្ធស្រោចស្រពមួយចំនួនផង ។ ភូមិត្រពាំងប្រិយ (ខេត្តកំពង់ស្ពឺ) ជាភូមិខ្វះខាតស្បៀង ដោយសារដីមានគុណភាពអន់ ខ្វះប្រភពទឹក និងស្ទើរតែ គ្មានធនធានផ្សេងៗទៀត ដូចជា ព្រៃឈើ ឬត្រី ដែលតែងតែឃើញមានជាទូទៅនៅកន្លែងដទៃ: ទិន្នផលស្រូវនៅភូមិនេះ គឺពី ១តោន ទៅ ១,៤តោនក្នុងមួយហិកតា ។ ភូមិនេសាទចំបងពីរ (ភូមិព្រែកក្មេង និងភូមិកំពង់ត្នោត) និងភូមិមានព្រៃឈើ (ភូមិ ដងក្តារ) បង្ហាញពីការពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើធនធានធម្មជាតិ ហើយអ្នកភូមិបានជួបការលំបាកជាច្រើន ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការ ធ្លាក់ចុះយ៉ាងយ៉ាប់យ៉ឺននៃអេកូឡូស៊ីនៅក្នុងមូលដ្ឋាន ។ ចំពោះហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធវិញ ភូមិទាំងអស់លើកលែងតែភូមិដងក្តារចេញ មានសាលាបឋមសិក្សាមួយៗ ប៉ុន្តែមជ្ឈមណ្ឌលសុខភាពច្រើនតែនៅឆ្ងាយ ជាទូទៅគឺជាមជ្ឈមណ្ឌលសុខភាពស្រុកតែម្តង ។ ដោយសារតែកង្វះខាតមូលនិធិ និងបុគ្គលិក, សេវាសង្គមកិច្ចទាំងអស់ មានគុណភាពទាប ។ មានផ្លូវអាចចេញចូលបានគ្រប់រដូវ ដែលតភ្ជាប់ទៅភូមិក្រសាំង ភូមិត្រពាំងប្រិយ និងភូមិកំពង់ត្នោត, តែផ្លូវភ្ជាប់ទៅភូមិក្រសាំង វាយ៉ាន់យ៉ឺនណាស់ ។ ភូមិបាបោង និងភូមិព្រែកក្មេង

ត្រូវកាត់ផ្តាច់ និង/ឬទឹកជន់លិចនៅរដូវវស្សា (អាចធ្វើដំណើរទៅបានតាមទូក) ចំណែកឯភូមិដងក្តារវិញ តភ្ជាប់ទៅដោយផ្លូវលំមួយ ។ ការលក់ដូរផលិតផលចំណាកស្រុក និងវិធីសាស្រ្តរកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិតផ្សេងទៀត ត្រូវទទួលរងផលប៉ះពាល់ពីកត្តាទាំងអស់ដែលបានរៀបរាបខាងលើ (ពតិមានលំអិតមានចុះក្នុងសេចក្តីសង្ខេបនៃការសិក្សាពីភូមិ ដែលជូនភ្ជាប់ជាឧបសម្ព័ន្ធ) ។

២.១. លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដីកសិកម្ម

ដីកសិកម្មនៅកម្ពុជា ប្រហែលបានទទួលរងផលប៉ះពាល់ពីការវឹកវរក្នុងប្រវត្តិសាស្រ្ត ខ្លាំងជាងកន្លែងណាៗទាំងអស់ ។ ដីធ្លីបានស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ឯកជនរហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៥ ទើបត្រូវគេប្រមូលដាក់ជាកម្មសិទ្ធិរួម ។ ដីបានឆ្លងកាត់របបគ្រប់គ្រងជាសហគមន៍មួយបែបទៀតនៅឆ្នាំ១៩៨០ និងបានធ្វើឯកជននីយកម្មឡើងវិញនៅឆ្នាំ១៩៨៩[២] ។ ចលនា និងការតាំងលំនៅជាថ្មីនៃប្រជាជនដ៏ច្រើនៗ បានកើតមាននៅក្នុងអន្តរកាលនេះ ហើយជាចំបងដោយសារភាពរអាក់រអួលខាងលើបញ្ហាដីនៅតែដោះស្រាយមិនទាន់បាន ។ កសិករខ្លះកំពុងស្វែងរកដី ដែលខ្លួនអាចរស់នៅបានសមរម្យ ឯខ្លះទៀតកំពុងរង់ចាំដំណោះស្រាយទំនាស់ដី ។ ពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងដីធ្លី បញ្ហាលេចធ្លោធំៗមានជាអាទិ៍ ការវាស់វែង និងចេញកម្មសិទ្ធិដីមិនទាន់បានពេញលេញ, ការកំណត់យុត្តាធិការ និងសន្តិសុខកម្មសិទ្ធិ, ដំណើរការទីផ្សារដី, គ្រាប់មីននៅតាមតំបន់ខ្លះ និងភាពគ្មានដីធ្លី ។ បញ្ហារំខានខ្លាំងជាងគេ គឺភាពគ្មានដី ពីព្រោះខ្វះលទ្ធភាពមានដីប្រើប្រាស់ បានក្លាយជាមូលហេតុចំបងនៃភាពក្រីក្រនៅក្នុងសង្គមកសិកម្ម[៣] ។

នៅភូមិក្រសាំង ក្នុងខេត្តបាត់ដំបង ដីមិនដែលបែងចែកឡើងវិញជាផ្លូវការទេ (នេះជាការពិតនៅក្នុងស្រុកថ្មគោលទាំងមូល) ដោយសារបញ្ហាសន្តិសុខនៅតាមកន្លែងជាច្រើននៃតំបន់នេះក្នុងទសវត្សរ៍១៩៨០ និងដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ ។ ចាស់ទុំក្នុងភូមិបានអះអាងថា មកទល់ឆ្នាំ១៩៩៤ ប្រជាជនជួបនឹងកង្វះខាតដីបង្កបង្កើនផល ពីព្រោះខ្មែរក្រហមកាន់កាប់ដីទំនាបលិចទឹកនៅជាប់ទន្លេសាបអស់ច្រើនកន្លែងធំៗ ។ ក្រោយឆ្នាំ១៩៩៣-៩៤ នៅពេលមានសន្តិភាពវិញ ប្រជាជនបានពង្រីកសកម្មភាពទៅខាងតំបន់លិចទឹក បានឆ្ងាយរហូតដល់ប្រហែល ១៥ - ២០គ.ម ពីភូមិ និងបានចាប់ផ្តើមប្រើដីទាំងនេះសំរាប់ធ្វើស្រែប្រាំង[៤] ។ តាំងពីពេលនោះមក ដីត្រូវបានដោះដូរពីមនុស្សម្នាក់ទៅមនុស្សម្នាក់ទៀត ជាពិសេសដីនៅតំបន់លិចទឹក ។ ដោយសារកំណើនប្រជាជន ភាពគ្មានដីធ្លីកើនឡើងជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។ នៅចុងឆ្នាំ២០០១ នាពេលធ្វើអង្កេតនេះ គឺមាន ១២៥គ្រួសារគ្មានដី (ជាងពាក់កណ្តាលនៃគ្រួសារទាំងអស់) ក្នុងនេះមាន ២៤គ្រួសារដឹកនាំដោយស្រ្តីមេម៉ាយ[៥] ។ គ្រួសារទាំងនេះភាគច្រើនត្រូវលក់ ឬបញ្ចាំដីស្រែរបស់ខ្លួន ដោះស្រាយចំណាយផ្សេងៗដូចជា សងបំណុលព្យាបាលជំងឺ និង/ឬដោះកុនកង្វះខាតស្បៀងប្រចាំរដូវ ឬចំណាយធ្វើដំណើរឆ្លងដែន ទៅរកការងារធ្វើនៅថៃ ។ ពេលខ្លះម្ចាស់ដីធំៗដែលជាអ្នករកស៊ីចងការប្រាក់ផងដែរ បានទិញយកដីទាំងនេះ ។ ទំហំនៃការកាន់កាប់ដីជាមធ្យម គឺជិតដល់ ២ហិកតា (ដីស្រែ) ប៉ុន្តែអ្នកបានទិញដីនៅប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗ គឺមានដីច្រើន ឯអ្នកបានលក់ដី គឺមានដីកាន់កាប់កាន់តែតូចឬគ្មានសោះ ។ មានមនុស្សមួយចំនួនតូចកាន់កាប់ដីច្រើនជាង ២០ហិកតាក្នុងម្នាក់ៗ ។ ប្រជាជន មកពីភូមិជិតខាង (ឫស្សី) កាន់កាប់ដីស្រែជាង ១០០ហិកតានៅភូមិក្រសាំង[៦] ។ ភាគច្រើនគេទទួលបានដីទាំងនេះ

---

[២] រឿងរ៉ាវប្រវត្តិសាស្រ្ត មានអធិប្បាយនៅក្នុងឯកសាររបស់ Thion (1994) និង Meijers (1994) ព្រមទាំងអត្ថបទខ្លីៗមួយចំនួនរបស់ Sok *et al.* (2001) និង Sik (2000) ។

[៣] ការរៀបរាប់ក្បោះក្បាយពីបញ្ហាពាក់ព័ន្ធនឹងដីធ្លី ជាពិសេសភាពមិនបានចុះបញ្ជីនៅក្នុងឯកសាររបស់ Kato (1999), Williams (1999), Sida (2001) និង Sok *et al.* (2001) ។

[៤] អ្នកភូមិក៏បានយកដីលំនៅដ្ឋាន ដែលជាកេរ្តិ៍ពីឪពុកម្តាយគេកាន់កាប់ពីមុនឆ្នាំ១៩៧៥ មកវិញ ។

[៥] មូលហេតុមួយដែលថាគ្រួសារស្រ្តីមេម៉ាយគ្មានដី គឺដោយសារគេខ្វះកំលាំងមនុស្សភ្ជួរដី ។ ប្រសិនបើគេជួលពលករសំរាប់ធ្វើស្រែតំលៃវាខ្ពស់ពេក ។ អវត្តមាននៃសិទ្ធិកាន់កាប់ដីដ៏ជាក់លាក់ ការកាន់កាប់ដីមិនតែងតែមានសុវត្ថិភាពទេ ជារឿយៗគេតែងតែលក់ដីនោះ ។

[៦] ប្រៀបធៀបទៅនឹងប្រជាជននៅភូមិក្រសាំង ប្រជាជននៅភូមិឫស្សីមានជីវភាពរស់នៅខ្ពស់ជាង ដោយសារប្រជាជននៅភូមិនោះ ជាអ្នក

តាមរយៈការទិញ និងបញ្ចាំ ។

ភូមិបាបោង ក្នុងខេត្តព្រៃវែង មិនបានជួបការរីកវរខាងនយោបាយធំដុំទេក្នុងទសវត្សរ៍១៩៨០ ហើយដីស្រែត្រូវបានបែងចែកឱ្យស្មើរតែស្មើៗគ្នាក្នុងឆ្នាំ១៩៨៩ ដោយមួយគ្រួសារទទួលបានដីពី ១ ទៅ ២ហិកតា ។ ទោះយ៉ាងនេះក្តី វិសមភាពនៃការកាន់ កាប់ដីបានផុសឡើងយ៉ាងឆាប់ ទី១. ដោយសារគ្រួសារខ្លះដែលមានមនុស្សពេញកំលាំង និងសត្វអូសទាញ បានរានព្រៃលិចទឹកធ្វើ ជាដីស្រែ ។ លើសពីនេះទៀត ដោយការកសាងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនៅចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ កសិករខ្លះបានពង្រីកដីថែម ដោយរាន យកដីរួម ដើម្បីបានចំណេញពីឥទ្ធិពលសេដ្ឋកិច្ចវិមាត្រ (economies of scale) ។ ការមកដល់នៃយន្តកម្មនៅចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ ក៏បានជំរុញកសិករមួយចំនួនតូចឱ្យពង្រីកដីធ្លីដែរ ដើម្បីបានចំណេញពីឥទ្ធិពលសេដ្ឋកិច្ចវិមាត្រ ដែលបានបង្កើនថែមនូវវិសមភាពដី (មានរបាយការណ៍ពីការទិញដីដ៏គគ្រឹកគគ្រេង និងការប្រមូលដីតូចៗចូលគ្នាក្នុងកំឡុងពេលនោះ[៧] ។ នៅឆ្នាំ២០០១ មាន ១៥-២០គ្រួសារមានដីច្រើន ក្នុងនេះ ២គ្រួសារ កាន់កាប់ដីលើសពី ២០ហិកតា/គ្រួសារ ហើយកសិករពី ១០-១៥នាក់ទៀត កាន់កាប់ ដីពី ១០-១៥ហិកតាក្នុងម្នាក់ៗ ។ តួលេខនេះមិនរាប់បញ្ចូលដីបញ្ចាំទេ ។ ទី២. ការលក់ដោះទ័ល និងការបញ្ចាំដី ដើម្បីបំពេញ តំរូវការចំណាយបន្ទាន់ (ជាពិសេសចំណាយលើជំងឺ និងម្ហូបអាហារ), ការសងបំណុល (ការប្រាក់ខ្ពស់ដល់ ១០-១៥% ក្នុងមួយ ខែ) និងក្នុងករណីខ្លះការចាញ់ល្បែង, ត្រូវបានគេរាយការណ៍ថា ជាមូលហេតុមួយចំនួននៃភាពគ្មានដីធ្លី[៨] ។ ម្យ៉ាងទៀត អ្នកកាន់ កាប់ដីតូចៗខ្លះដែលខ្វះខាតធាតុចូល ក៏បានលក់ដីដោយសារពុំមានលទ្ធភាពដាំដុះលើដីនោះដោយមានប្រសិទ្ធិភាព ។ ទី៣ ប្រជាជនមាតុភូមិនិវត្តន៍មកពីជំរំនៅតាមព្រំដែនថៃ គឺមានតិចនាក់ណាស់ដែលបានទទួលដីធ្លី ។ ទី៤ សហគមន៍ប្រជាជនដើម កំណើតវៀតណាមតូចមួយ គ្មានដីកសិកម្មឬដីលំនៅដ្ឋានទេ គឺគេរស់នៅលើទូក និងរកចិញ្ចឹមជីវិតដោយការនេសាទជាសំខាន់ ។ កំណើន ប្រជាជនគឺជាកត្តាមួយទៀតៈ ភូមិបាបោងមាន ៥៣៦គ្រួសារក្នុងឆ្នាំ២០០១ ធៀបនឹង ៤៣៤គ្រួសារនៅចុងទសវត្សរ៍ ១៩៨ៈ ការពុះចែកដីតូចទៅៗដែលកើតមានឡើង បានបង្កនូវវិសមភាព និងភាពគ្មានដីធ្លី[៩] ។

នៅត្រពាំងប្រិយ ខេត្តកំពង់ស្ពឺ ទំហំជាមធ្យមនៃការកាន់កាប់ដីកសិកម្មគឺ ០,៥៧ហិកតា ប៉ុន្តែគ្រួសារធូរធារមួយចំនួនតូច កាន់កាប់ដីពី ២-៣ហិកតាក្នុងមួយគ្រួសារ ។ ប្រជាជនបានកើនឡើងក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗ (កើន ៧គ្រួសារក្នុងរយៈ ៥ឆ្នាំ ឬក៏ ២% ក្នុងមួយឆ្នាំ) ក៏ដីធ្លីមិនបានកើនឡើងទេ ដូច្នេះក៏គ្មានដីបន្ថែមនៅក្នុងភូមិសំរាប់ការបង្កបង្កើនផលដែរ ។ ថ្នាក់ដឹកនាំភូមិ និងចាស់ទុំបានបញ្ជាក់ថា មានគូរស្រករទើបរៀបការថ្មីដែលបន្តរស់នៅជាមួយឪពុកម្តាយពីព្រោះខ្វះខាតដីសង់ផ្ទះ ។ វិសមភាពដី និងភាពគ្មានដីកើនឡើងដោយសារកសិករតូចៗខ្លះបានលក់ដីរបស់ខ្លួនទៅឱ្យកសិករធំៗ ។ មូលហេតុគឺគ្រួសារមួយចំនួនកាន់កាប់ដីតូចពេកមិនអំណោយផលខាងសេដ្ឋកិច្ច និងប្រហែលជាគ្មានមធ្យោបាយសំរាប់បង្កបង្កើនផលលើដីនោះ រឺក៏ប្រហែលជាជំពាក់បំណុលគេហើយត្រូវការប្រាក់ ។ អ្នកគ្មានដីបានកើនពី ៦-១០គ្រួសារពីឆ្នាំ១៩៩៧ ដល់ ២០០១ ។ ការជួលដីកើតមានឡើងនៅពេលដែលអ្នកក្រជួលដីរបស់ខ្លួនទៅឱ្យអ្នកធូរធារ ហើយចាកចេញពីភូមិទៅរកការងារធ្វើ ។ ម្យ៉ាងទៀតអ្នកទិញ ប្រហែលកាន់កាប់ដីជាប់នឹងដីរបស់អ្នកលក់ ហើយក៏ឆ្លៀតឱកាសនេះដើម្បីពង្រីកដីស្រែរបស់ខ្លួន ។ ដោយសារថ្លៃដីទៅតាមមូលដ្ឋានមានកំរិតទាបល្មម ដូច្នេះ ការទិញដូរវាងាយស្រួលចំពោះអ្នកមានប្រាក់ (ដីមួយកន្លែងទំហំ ៥០ម^{២} អាចទិញបានក្នុងតំលៃយ៉ាងទាបត្រឹម

ជំនួញនៅផ្សារថ្មគោល ។ អ្នកខ្លះមានបងប្អូនរស់នៅបរទេសដែលផ្ញើលុយមកឱ្យគេម្តងម្កាល ។

[៧] នៅក្នុងប្រព័ន្ធទីផ្សារដែលមានលក្ខណៈមិនសុក្រិតណាមួយ មានអ្នកខ្លះរកបានធនធានច្រើនជាងអ្នកដទៃ ហើយលឿនទៀតផង អាចអនុញ្ញាតឱ្យគេទិញដី ។ ការទទួលបានធនធានបែបនេះត្រូវបានរៀបរាប់នៅក្នុង Chan និង Acharya (2002) ។

[៨] គេបានធ្វើការអះអាងយ៉ាងខ្លាំងក្លាថា ការចំណាយលើសពីប្រាក់ចំណូលដោយសារទីផ្សារផលិតផល បានដួលរលំក្នុងឆ្នាំ២០០០-២០០១ បន្ទាប់ពីទីផ្សារសំរាប់ផលិតផលនោះ បានឡើងខ្ពស់ដល់កំពូលនៅចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៩៦ ដល់ ១៩៩៩ ។

[៩] មានទីផ្សារនៃការជួលដីសកម្មមួយដែលដំណើរការ ដើម្បីទប់ទល់បញ្ហានៃការបែកដីចេញជាចំណែក និងភាពមិនអាចរកបាននៃឧបករណ៍មធ្យោបាយ និងកំលាំងមនុស្ស ។

៥០០.០០០រៀល (១២៨ដុល្លារ) ក្នុងឆ្នាំ២០០១ ។ ក្នុងរឿងនេះ ចំនងសាច់ញាតិក្នុងចំនោមអ្នកមាន ក៏ជួយពង្រឹងស្ថានភាពដែរ ដោយគេប្រមូលផ្តុំធនធាន ដើម្បីបង្កើនទំហំទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ ។ ឧទាហរណ៍ អ្នកឈ្មួញសរើខាងរកស៊ីមួយចំនួននៅក្នុងភូមិនេះ បានរួមកំលាំងគ្នាប្រមូលផ្តុំដី ដោយសារពួកគេមានបងប្អូនជាអ្នកជំនួញធូរធារនៅផ្សារបាត់ដឹង (ប្រហែល ៣គ.មពីភូមិ) ។

ភូមិព្រែកក្មេង ក្នុងខេត្តកណ្តាល ក្នុងមួយឆ្នាំៗត្រូវលិចទឹកមួយរយៈ ។ តាមពិតភូមិទាំងមូលគឺជាវាលទំនាប ហើយមានដីតិចតួចណាស់ ដែលអាចដាំដុះជាធម្មតាបាននៅរដូវវស្សា ។ ជាង ៤០០គ្រួសារកាន់កាប់ដីសរុប ២៥០ហិកតានៅក្នុងភូមិ: ១/៣ នៃគ្រួសារនៅក្នុងភូមិជាអ្នកគ្មានដីធ្លី (តារាង១.១) ។ *ភូមិព្រែកក្មេង* ស្ថិតក្នុងចំណោមភូមិដែលបានថយចុះដីកសិកម្ម បើធៀបនឹង ១០ឆ្នាំមុន ។ ដីប្រហែល ៤០ហិកតា ត្រូវទុកចោលទំនេរ ដោយសារស្ថានីយ៍បូមទឹកឯកជនមួយបានឈប់ដំណើរការក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ បន្ទាប់ពីអ្នកភូមិជាច្រើននាក់មិនបានបង់ថ្លៃបូមទឹក ។ ដីមួយកន្លែងទៀតទំហំប្រមាណពី ៦០-១៥០ហិកតា មិនអាចដាំដុះបាន ឬសឹងគ្មានគេប្រើប្រាស់ ពីព្រោះវាបានក្លាយដីជាំទឹកបន្ទាប់ពីប្រលាយបង្ហូរទឹកចេញមួយ បានកកស្ទះកាលពី ៥ឆ្នាំមុន ។ សំពាធប្រជាជនបន្តកើនឡើង ដោយសារកំណើនជាលក្ខណៈធម្មជាតិ និងចំណាកស្រុកចូល (in-migration) ។ ទោះយ៉ាងនេះក្តី ការធ្វើកសិកម្មគឺជារបរចិញ្ចឹមជីវិតសំខាន់ទី២ នៅទីនេះ ហើយគ្មានវិបត្តិអ្វីធ្ងន់ធ្ងរទាក់ទិននឹងភាពគ្មានដីទេ ពីព្រោះការនេសាទ និងសកម្មភាពពាក់ព័ន្ធនឹងការនេសាទ បានជួយធានាជីវភាពពេញៗមួយឆ្នាំ ។

នៅភូមិដងក្ដារ ខេត្តកំពង់ធំ គ្រួសារនានាបានបែងចែកដីស្រែគ្នាដែលមានមិនច្រើនទេ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨១ ។ មនុស្សម្នាក់ៗបានទទួលដី ០,០៧ហិកតា ដោយមិនគិតពីអាយុ ដូច្នេះគ្រួសារមួយមានសមាជិក ៥នាក់ ទទួលបានដីតែ ០,៣៥ហិកតា ប៉ុណ្ណោះសំរាប់ការដាំដុះជាធម្មតា ។ ភាពគ្មានដីជាចំហមិនសូវលេចធ្លោទេនៅក្នុងភូមិនេះ (ធៀបនឹងភូមិដទៃទៀតដែលមានលំនាំកាន់កាប់ដីធ្លីប្រហាក់ប្រហែលគ្នា) ដោយសារមូលហេតុពីរ ។ ទីមួយ ប្រជាជនអាចប្រកាន់យកវិធីដាំដុះផ្លាស់ទី (swidden cultivation) នៅក្នុងតំបន់ព្រៃបើកចំហ[១០] ។ ទីពីរ ក្នុងការរកចិញ្ចឹមជីវិតរបស់ប្រជាជន ការកាប់ឈើ ការប្រមូលអនុផលព្រៃឈើ និងការបរបាញ់សត្វ មានតួនាទីសំខាន់ជាងការដាំដុះ ។ ប៉ុន្តែក្នុងពេលថ្មីៗ គេឃើញមានការទិញ-លក់ដីខ្លះៗហើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត តាំងពីពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍១៩៩០ មានការដាក់អនុវត្តសិទ្ធិលើព្រៃឈើកាន់តែខ្លាំងពីសំណាក់សម្បទានិក ដូច្នេះការដាំដុះផ្លាស់ទីជួបការពិបាក ហើយបញ្ហាកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរទៀតដោយសារកំណើនប្រជាជន ។ ការវិវត្តន៍បែបនេះបង្ហាញថា យ៉ាងហោចណាស់ចំពោះបញ្ហាដីធ្លី ការជ្រៀតចូលនៃតំរូវការជំរុញដោយកំលាំងទីផ្សារ កំពុងតែចាក់ឫសនៅក្នុងភូមិ ។

នៅភូមិកំពង់ត្នោត ខេត្តកំពត ការកាន់កាប់ដីភាគច្រើនមានទំហំតូចទេ ពី ០,៥ ទៅ ០,៦ហិកតា ប៉ុន្តែមានចំនួនតូចដែរដែលមានដីដល់ ៣-៤ហិកតា ។ ភាពគ្មានដីធ្លីបានផុសឡើងក្នុងរយៈប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗដោយសារសំពាធប្រជាជន: ប្រជាជនបានកើន ៣៥% ក្នុងទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ដែលរួមមានជនធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍ ជនចំណាកស្រុកចូល (in-migrant) និងកំណើនប្រជាជនតាមលក្ខណៈធម្មជាតិ ។ នៅពេលមានគ្រួសារថ្មីកកើតឡើង ដីត្រូវបានពុះចែកជាបន្តបន្ទាប់រហូតដល់ក៏រិតមួយមិនអាចពុះចែកថែមទៀតបាន ហើយរឿងនេះក៏នាំឱ្យមានភាពគ្មានដីធ្លី ។ ការលក់ដីក៏កើតមានឡើង ដើម្បីយកប្រាក់ដោះស្រាយចំណាយបន្ទាន់ខ្លាំង ឬក៏សំរាប់សងបំណុល ។ ប៉ុន្តែដូចនៅភូមិព្រែកក្មេង និងភូមិដងក្តារដែរ ការងារមិនមែនកសិកម្ម ជាពិសេសការនេសាទទឹកប្រៃ និងការកែច្នៃផលនេសាទ គឺជាប្រភពដ៏សំខាន់សំរាប់ការចិញ្ចឹមជីវិត ហើយភាពគ្មានដីធ្លីមិនបានបង្កឱ្យមានស្ថានភាពវិបត្តិនៅក្នុងភូមិទេ ។

សេចក្តីសង្ខេបជាទូទៅ

- ទោះបីដីធ្លីត្រូវបែងចែក*ជាផ្លូវការ* ដោយមានលក្ខណៈស្មើភាពបង្គួរនៅចុងទសវត្សរ៍១៩៨០ក្តី ក៏ដំនើរការអនុវត្តន៍ពុំមានលក្ខណៈឯកភាពគ្នាល្អដូចគេតែងយល់ឃើញនោះទេ ។ មនុស្សជាច្រើនមិនបានចំណែកទេ ពីព្រោះមកដល់

[១០] ការដាំដុះផ្លាស់ទី គឺជាពាក្យបច្ចេកទេសទូទៅសំរាប់ការដាំដុះប្តូរកន្លែងចុះឡើង ។

ភូមិក្រោយពេលចែក, អ្នកខ្លះមានបញ្ហាក្នុងការបញ្ជាក់ពីអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួន, ហើយនៅកន្លែងខ្លះទៀត ស្ថានភាពអសន្តិសុខមានកំរិតខ្ពស់ ។

- វិសមភាពនៃការកាន់កាប់ដី និងភាពគ្មានដី កើតឡើងដោយសារមូលហេតុជាច្រើនដូចជា ការបែងចែកដីមិនគ្រប់គ្រាន់, កំលាំងប្រជាសាស្ត្រ, ការថយចុះដីដាំដុះដោយសារការគ្រប់គ្រងមិនត្រឹមត្រូវ, ការថយចុះការដាំដុះផ្លាស់ទី, យន្តកម្ម និងសេដ្ឋកិច្ចវិមាត្រ (ក្នុងមូលដ្ឋានកសិកម្មជឿនលឿនពីរកន្លែង មានការពង្រឹងការកាន់កាប់ដី) និងការធ្លាក់ចុះប្រាក់កំរៃ ជាពិសេសកសិករធុនតូច ដោយសារស្ថានភាពទីផ្សារមិនអំណោយផល ។
- មានការជួលដីធ្លី ពីព្រោះអ្នកខ្លះដែលគ្មានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដីរបស់ខ្លួន ដោយខ្វះខាតមធ្យោបាយបង្កបង្កើនផល បានជួលដីឱ្យគេ ។ ទង្វើបែបនេះ ធានាឱ្យមានការប្រើប្រាស់ដីមានប្រសិទ្ធិភាព ។

២.២. ការប្រើប្រាស់ដី និងលទ្ធភាពមានផលដំណាំជាស្បៀង

សន្តិសុខស្បៀងមានចីរភាពនៅក្នុងសង្គមកសិកម្មនានា ទាមទារឱ្យមានការប្រើប្រាស់ដី និងការបែងចែកផលចំណេញឱ្យបានសក្តិសិទ្ធិ ។ ផ្នែកនេះពិនិត្យមើលនូវទិដ្ឋភាពទាំងនេះ នៅក្នុងភូមិគំរូតាង ។

២.២.១. ការប្រើប្រាស់ដីសំរាប់កសិកម្មនៅភូមិក្រសាំង

នៅភូមិក្រសាំង កសិករធ្វើស្រែប្រដេញទឹកនៅតំបន់ទំនាប នៅក្នុងរដូវប្រាំង (ទិន្នផល ៣-៣,៥តោនក្នុងមួយហិកតា) និងស្រូវលើដីខ្ពស់ធម្មតានៅរដូវវស្សា (ទិន្នផល ២,៥-៣,៥តោនក្នុងមួយហិកតា) ។ ស្រូវដាំលើដីខ្ពស់ ត្រូវការជីច្រើន ដោយសារគ្មានជីជាតិ ធម្មជាតិបន្សល់ទុកដោយទឹកសំរក ហើយស្រូវប្រភេទនេះទាមទារការស្ទូងដែលបង្កើនបន្ទុកចំណាយ ។ ប៉ុន្តែទឹកជំនន់ធ្ងន់ធ្ងរក្នុងឆ្នាំ២០០០ និង ២០០១ បានរារាំងដល់ការធ្វើស្រូវលើដីទាប១ក្នុងរយៈពីរឆ្នាំចុងក្រោយ ។ ទោះបីភូមិក្រសាំងមានអតិរេកផលស្រូវ (បានន័យថាជាភូមិនាំស្រូវចេញ) ក៏ដោយ ក៏កសិករខ្លះជួបកង្វះខាតស្រូវរហូតដល់ ៣ខែ ដោយសារគេគ្មានដី ឬមានដីតូចពេក ។ ម្យ៉ាងទៀត កសិករជាច្រើនត្រូវលក់ផលស្រូវបានថ្លៃយ៉ាងទាបនៅក្នុងរដូវច្រូតកាត់ ដើម្បីសងបំណុល និង/ឬដើម្បីដោះស្រាយចំណាយផ្សេង១ ហើយគេត្រូវទិញស្បៀងចូលនៅក្នុងខែដែលខ្វះខាត ។ ចំពោះកសិករទាំងនេះ ការបង្កបង្កើនផល មិនមែនជាមុខរបរមានចំណេញទេ ។ ដំណាំចំការ (ច្បារដំណាំនៅផ្ទះ, សាកវប្បកម្ម (horticulture), និងដំណាំហូបផ្លែ) គឺជាប្រភពស្បៀងដ៏សំខាន់ និងមានតួនាទីស្នូលក្នុងការរក្សាតុល្យភាពស្បៀងក្នុងខែមានកង្វះខាត ។ កសិករដាំក្រូច ចេក ស្វាយ ខ្នុរ ល្ហុង ត្របែក និងដើមឱសថផ្សេង១ ។ ប៉ុន្តែប្រាក់ចំណូលបានពីការធ្វើចំការមានតិចតួច ព្រោះដំណាំទាំងនេះភាគច្រើនទុកសំរាប់ហូបខ្លួនឯង ឬធ្វើការដោះដូរ មិនមែនសំរាប់លក់ទេ ។ ធៀបនឹងដីស្រែ ដីចំការមានការបែងចែកស្មើភាពជាងដែលបានជួយពង្រឹងដល់ស្ថានភាពសន្តិសុខស្បៀង ។

នៅភូមិបាបោង ការធ្វើស្រូវបែបទំនើបដែលគេអនុវត្តតាំងពីដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ នាំឱ្យមានការប្រើប្រាស់យ៉ាងច្រើននូវពូជស្រូវមានទិន្នផលខ្ពស់ ជី និងគ្រឿងយន្ត ។ ការប្រើប្រាស់ធាតុចូលបានត្រឹមត្រូវ ធ្វើឱ្យទិន្នផលស្រូវកើនដល់ ៣-៤តោនក្នុងមួយហិកតា ប៉ុន្តែនៅស្រែខ្លះ ការប្រើប្រាស់មិនវិទ្យាសាស្ត្រនូវធាតុចូលគីមីបានបង្កើនជាតិអាស៊ីដនៅក្នុងដី ។ នាពេលថ្មី១ កសិករបានផ្លាស់ប្តូរការដាំដុះពីវិធីស្ទូង ទៅវិធីព្រួសវិញ ដើម្បីសំចៃលើចំណាយជួលពលកម្ម (ប្រហែល១២០.០០០រៀល/ហិកតា) ។ ប៉ុន្តែ តាមការអនុវត្តន៍បែបនេះ គេទទួលបានទិន្នផលខ្ពស់តែពីរដូវ បន្ទាប់មកទិន្នផលធ្លាក់ចុះ ។ ដូច្នេះកសិករជាច្រើនបានឆ្លាស់របៀបដាំដុះខុស១គ្នា ដើម្បីបានទទួលលទ្ធផលខ្ពស់បំផុត ។ ការសង្កេតនេះបានផ្តល់គំនិតថា ផលិតភាព និងអត្រាចំណេញមិនដើរស្របគ្នារហូតទេ ហើយកសិករក៏បានដឹងពីរឿងនេះដែរ ។ ថ្នាក់ដឹកនាំភូមិប្រាប់ថា ថ្លៃស្រូវខ្ពស់នៅកសិដ្ឋាន (៥០០រៀល/គ.ក) កាលពី ឆ្នាំ១៩៩៧-១៩៩៩ បានជួយអ្នកភូមិខាងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុយ៉ាងខ្លាំង: ដូចជា មានយ៉ាងតិច ២០គ្រួសារ បានសង់ផ្ទះថ្មី រឺជួស

ជុលផ្ទះចាស់ ។ ការធ្លាក់ថ្លៃផលិតផលនៅកសិដ្ឋាននៅក្រោយពេលនោះ បានប៉ះពាល់មិនល្អដល់សហគមន៍កសិករដែលក្នុងនេះមានយ៉ាងតិច ៧គ្រួសារបានបញ្ចាំដីស្រែទាំងអស់របស់ខ្លួន ។ បន្ទុកចំណាយខ្ពស់និងចំណូលទាប បានប៉ះពាល់ដល់សហគមន៍កសិករ ។ កសិករតូចៗ ថយចំណូលខ្លាំងជាង ពីព្រោះមានជំរើសតិចតួច ។ ទោះបីនៅបាបោងមានអតិរេកផលស្រូវក៏ដោយក៏ប្រហែល ១/៣ នៃគ្រួសារទាំងអស់ ជួបកង្វះខាតស្រូវពី ៣ ទៅ ៦ខែក្នុងមួយឆ្នាំៗ ដោយសារកង្វះ ឬការគ្មានដីប្រើប្រាស់ និងអសមត្ថភាពរបស់កសិករក្នុងការរក្សាទុកកសិផលរបស់ខ្លួនឱ្យបានពេញមួយឆ្នាំ ។ ពិតហើយ ដំណាំចំការបានជួយធានានូវស្បៀងបន្ថែមខ្លះ ប៉ុន្តែឥទ្ធិពលរបស់វា គឺមានកំណត់ ។

ភូមិត្រពាំងប្រិយ ជាភូមិខ្វះស្រូវ (ត្រូវទិញស្រូវចូល) ហើយជិត ៦០% នៃប្រជាជនជួបកង្វះខាតស្រូវ យ៉ាងហោចណាស់ពី ៣-៩ខែក្នុងមួយឆ្នាំៗ[១១] ។ ផលិតភាពស្រូវមិនឃើញរីកចំរើនទេក្នុងរយៈ៥ឆ្នាំចុងក្រោយ ។ បញ្ហាដីគុណភាពអន់ (ស្រែខ្លះមានដីប្រភេទខ្សាច់), ការប្រើប្រាស់ពូជស្រូវបុរាណផ្សេងៗ, និងការប្រើជីតិចតួច ឬគ្មានសោះ, នាំឱ្យស្រូវមានទិន្នផលតែ ៨០០-១.៣០០គ.ក/ហិកតា ។ ភ្លៀងធ្លាក់មិនទៀងទាត់ និងកង្វះខាតប្រព័ន្ធស្រោចស្រព បានអូសទាញកសិកម្មឱ្យនៅតែអន់ថយ ។ ស្រូវផលិតបានសំរាប់តែទុកហូបផ្ទាល់ខ្លួន គឺគ្មានផលិតផលនៅសល់ទុកសំរាប់លក់ទេ ។ អ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍រាយការណ៍ថាជាមធ្យមគ្រួសារមួយមានសមាជិក ៥នាក់ កាន់កាប់ដីស្រែមិនលើសពី ០,៥ហិកតាទេ ដូច្នេះពុំអាចមានសេដ្ឋកិច្ចវិមាត្រ និងមិនអាចមានអតិរេកស្រូវសំរាប់ទីផ្សារទេ ។ រហូតមកដល់ពេលនេះ មានតែកសិករធំៗ ប្រហែល ៤-៥នាក់ប៉ុណ្ណោះ ទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីកសិកម្មទំនើប ។ ភូមិនេះមានសក្តានុពលក្នុងការដាំដំណាំសំរាប់លក់យកប្រាក់ (cash crops) ដូចជាឪឡឹក ដំឡូងជ្វា និងបន្លែ ។ ដោយសារកង្វះខាតដើមទុន និងទីផ្សារ មានតែគ្រួសារធូរធារមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចធ្វើដំណាំប្រភេទនេះ និងអាចបានចំណេញដល់ទៅ ១០០.០០០-២០០.០០០រៀលក្នុងម្នាក់ៗក្នុងមួយឆ្នាំៗ ។ តាមសំដីរបស់អ្នកភូមិ ចំនួនកសិករដាំដំណាំលក់យកប្រាក់បានធ្លាក់ចុះជាលំដាប់ ពីព្រោះនេះជាសកម្មភាពចំណាយធាតុចូលច្រើន និងផ្តល់កំរៃតិចនៅក្នុងភូមិនេះ ។ ក្រៅពីកង្វះខាតទឹក និងគ្រោះថ្នាក់ខាងទីផ្សារ គេនិយាយថា សត្វចិញ្ចឹមលែងឱ្យដើរសេរីដែលចូលស៊ីដំណាំ គឺជាបញ្ហាចោទមួយទៀត ។ ដូច្នេះកសិករធំៗបានប្តូរទៅធ្វើស្រែ ឯកសិករតូចៗគេប្រឹងប្រែងចាកចេញពីរបរកសិកម្មតែម្តង ។

នៅភូមិព្រែកក្មេង ការធ្វើស្រូវគឺជាប្រភពសំខាន់ទីពីរ ក្នុងការចិញ្ចឹមជីវិតបន្ទាប់ពីការនេសាទ ប៉ុន្តែគេដាំស្រូវតែលើផ្ទៃដីប្រមាណ ១៣៧ហិកតាប៉ុណ្ណោះ (ក្នុងផ្ទៃដីសរុប ២៥២ហិកតា) ដោយសារទីតាំងភូមិសាស្ត្រនៃភូមិ ។ កសិករដាំស្រូវនៅរដូវប្រាំងពេលទឹកស្រក: ស្រូវវស្សាមិនអាចដាំនៅទីនេះទេ ពីព្រោះភូមិនេះលិចទឹកអស់ ៦ខែ ។ កសិករស្រោចស្រពដំណាំដោយប្រើម៉ាស៊ីនបូមយកទឹកពីអូរ និងបឹងបួរ ។ ដីមានផលិតភាពខ្ពស់ដោយសារដីល្បាប់បន្សល់ទុក ដោយការស្រកនៃទឹកទន្លេមេគង្គ ។ គ្មានអ្វីគួរភ្ញាក់ផ្អើលទេដែលទិន្នផលស្រូវបានខ្ពស់ដល់ ៣-៣,៥តោនក្នុងមួយហិកតា ទៅតាមពូជស្រូវដែលគេដាំ ។ ពីឆ្នាំ១៩៧៩-១៩៩៩ កសិករភាគច្រើនប្រើពូជស្រូវមូលដ្ឋានមួយ ដែលត្រូវការរយៈពេលដាំដុះ ៤ខែ ។ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៩ កសិករភាគច្រើនបានប្តូរទៅប្រើប្រាស់ពូជស្រូវមានទិន្នផលខ្ពស់ ដែលអាចច្រូតកាត់បានក្នុងរយៈ ៣ខែ ហើយផ្តល់ទិន្នផលមួយតោនខ្ពស់ជាងពូជស្រូវមូលដ្ឋាន ។ កសិករត្រូវជួលម៉ាស៊ីនកសិកម្ម ពីព្រោះគ្មានលទ្ធភាពទិញវាទេ ហើយទឹកជន់លិចអស់រយៈ៦ខែ មិនអនុញ្ញាតឱ្យចិញ្ចឹមសត្វអូសទាញនោះទេ (ប៉ុន្តែកាលពីមុនកសិករជួល សត្វអូសទាញ) ។ លើសពីនេះទៀត គេជួលពលកម្មពីអ្នកគ្មានដីធ្លី ។ ចំណាយសរុបសំរាប់ធ្វើស្រែ ១ហិកតា គឺប្រហែល ៥០០.០០០រៀល ។ ធៀបនឹងថ្លៃស្រូវនៅមូលដ្ឋាន (៣៥០ រៀលក្នុងមួយគ.ក) ផលស្រូវក្នុងដីមួយហិកតា អាចផ្តល់ចំណូលសរុបប្រមាណពី ១,០-១,៤លានរៀល (២៥០ដុល្លារទៅ ៣៥០ដុល្លារ) ។ ក្រោយពីកាត់កងចំណាយហើយ ចំណូលសុទ្ធក្នុងដីស្រែមួយហិកតា គឺប្រហែល ១២០-២២០ដុល្លារ ។ ទោះបីជាផលិតភាពមានកំរិតខ្ពស់ក៏ដោយ ក៏ផលស្រូវក្នុងភូមិមិនគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ការហូបចុកទេដោយសារតែចំនួនដី និងការបែងចែកដី ។

---

[១១] ទិន្នន័យលំអិតថែមទៀត មានចុះនៅក្នុងអង្កេតបែបគុណភាពនៃការសិក្សានេះ ។ ចំពោះទិន្នន័យទាក់ទិននឹងឆ្នាំ១៩៩៧ សូមអាចឯកសារ Murshid (1998) ។

តាមសំដីអ្នកភូមិដែលមានការយល់ដឹងច្រើន ប្រហែល ១០% នៃគ្រួសារកសិករនៅភូមិនេះ អាចផលិតស្រូវមានអតិរេកសំរាប់លក់, ២០% អាចធ្វើស្រូវបានគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ហូប និង ៧០% ទៀតត្រូវទិញស្រូវចូលយ៉ាងហោចណាស់ក៏សំរាប់ ២-៣ខែក្នុងមួយឆ្នាំៗដែរ ។ ដូចបានលើករួចហើយ ប្រហែល ១/៣នៃគ្រួសារក្នុងភូមិ គ្មានដីទេ ។ ចំពោះដំណាំមិនសំរាប់ហូប កសិករដាំកក់សំរាប់លក់ចេញទៅខេត្តផ្សេងៗទៀត និងទៅវៀតណាម ប៉ុន្តែការដាំកក់បានថយចុះក្នុងរយៈ៥ឆ្នាំចុងក្រោយ ពីព្រោះដំណាំស្រូវផ្តល់កំរៃច្រើនជាង ។ គ្រួសារមួយចំនួនតូចដាំល្ហូង ពោត និងបន្លែ ។ ភូមិនេះត្រូវនាំចូលស្រូវ បន្លែ និងសាច់ ប៉ុន្តែមានផលត្រីសំរាប់នាំចេញ ។ ដោយសារមានទីតាំងនៅជិតក្រុងភ្នំពេញ ភូមិនេះទាក់ទាញជំនួយអភិវឌ្ឍន៍បានយ៉ាងច្រើនដែលបានជួយកាត់បន្ថយបញ្ហាផ្សេងៗទាក់ទិននឹងកង្វះខាតស្បៀង[១២] ។

នៅភូមិដងក្តារ ការធ្វើស្រែជាប្រភពប្រាក់ចំណូលដ៏សំខាន់តែមិនមែនជាប្រភពធំជាងគេទេ ។ កសិករធ្វើស្រែផង និងធ្វើចំការផង ។ ស្រូវមានធ្វើជាទ្បេងទាត់លើផ្ទៃដី ១២៧ហិកតា កាន់កាប់ដោយ ២៨០គ្រួសារ ។ ដីមានគុណភាពអន់ ដែលតាមធម្មតាអាចផ្តល់ទិន្នផលជាអតិបរមាប្រហែល ១,៤តោនក្នុងមួយហិកតា បើសិនមិនប្រើធាតុចូលទំនើបច្រើនៗ ។ បច្ចុប្បន្នមាន ៣០គ្រួសារគត់ដែលមានលទ្ធភាពទិញជីគីមី ហើយភូមិនេះស្ទើរតែគ្មានប្រព័ន្ធស្រោចស្រពសំរាប់គ្រប់គ្រងទឹក ។ ផលស្រូវមានគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ប្រហែលជា ១/៣នៃតំរូវការស្រូវអង្ករក្នុងភូមិ ហើយសល់ពីនេះត្រូវទិញពីក្រៅ ។ គេរាយការណ៍ថា មានកសិករ ១០គ្រួសារបានទិញដីពីអ្នកដទៃ និងផលិតស្រូវបានលើសពីតំរូវការសំរាប់លក់ចេញ ។ ១០គ្រួសារទៀត ផលិតស្រូវបានគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ហូបខ្លួនឯងប៉ុណ្ណោះ ឯគ្រួសារក្រៅពីនេះត្រូវទិញស្រូវពីកសិករធំៗ ឬពីឈ្មួញ ។ ការធ្វើចំការរួមមានការដាំស្វាយចន្ទី និងចេក នៅលើដីរានព្រៃបាន ។ ដីនេះមិនមែនជារបស់អ្នកភូមិទេៈ សព្វថ្ងៃវាស្ថិតក្នុងតំបន់ព្រៃសម្បទាន ប៉ុន្តែអ្នកភូមិអះអាងថាបានធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទី និង/ឬធ្វើចំការលើដីនេះជាង ៥០ឆ្នាំហើយ ។ កសិករបានត្រួសត្រាយដីបន្ថែមជាទ្បេងទាត់ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងកំណើនប្រជាជនយ៉ាងលឿន ។ បច្ចុប្បន្ននេះ មាន ៥០គ្រួសារកំពុងធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទី ធៀបនឹង ២០គ្រួសារកាលពីសម័យមុនសង្គ្រាម[១៣] ។ កសិករធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទី គ្មានដីធ្វើស្រែអចិន្ត្រៃយ៍ទេ ។ ពួកសម្បទានិកព្រៃឈើបានព្យាយាមទប់ស្កាត់ការពង្រីកដីបែបនេះ ប៉ុន្តែមិនបានជោគជ័យពេញលេញទេ ។ ឥឡូវនេះ គេបានផ្សះផ្សារដោយអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកភូមិធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទីនៅផ្នែកខាងក្នុងនៃព្រៃឈើដែលស្ថិតនៅឆ្ងាយពីភូមិ និងពីភ្នែកមហាជន ។ ក្នុងកសិកម្មផ្លាស់ទី ផលិតភាពមានកំរិតទាបបើធៀបនឹងផលិតភាពនៃដីស្រែអចិន្ត្រៃយ៍ ។ ទាំង ៥០គ្រួសារដែលធ្វើស្រែចល័ត គឺជាអ្នកក្រីក្រជាងគេនៅក្នុងភូមិ ។ ការសិក្សាពិស្តារបង្ហាញថា កសិកម្មផ្លាស់ទីផ្តល់ចំនួលដុលប្រហែល ១.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃក្នុងពលករម្នាក់ គឺតិចជាងការងារគ្មានជំនាញផ្សេងទៀតដែលច្រើនបានកំរៃប្រហែល ២.៥០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ។ កសិករនៅបន្តធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទី ពីព្រោះកង្វល់ចំបងរបស់គេ គឺធានាឱ្យមានស្រូវអង្ករនៅក្នុងផ្ទះ ។

ភូមិកំពង់ត្នោត ពឹងផ្អែកលើស្រូវវស្សា និងការនេសាទត្រីសមុទ្រ ។ ស្រែលាតសន្ធឹងលើផ្ទៃដីប្រមាណ១៥០ហិកតា ឯប្រជាជនមាន ៣៣៩គ្រួសារ ។ ភូមិនេះមិនស្ថិតក្នុងតំបន់ងាយប៉ះពាល់ដោយគ្រោះធម្មជាតិដូចជាទឹកជំនន់ និងការរាំងស្ងួតនោះទេ ។ ផលិតផលស្រូវជាមធ្យមបានតែ ៨០០-១.២០០គ.កក្នុងមួយហិកតា ពីព្រោះគេប្រើធាតុចូលទំនើបតែតិចតួច ឯដីស្រែក៏តូចៗ មិនអាចប្រើប្រាស់បានប្រសិទ្ធិភាពល្អ ហើយនៅកន្លែងខ្លះដីមានជាតិប្រៃមិនអាចមានទិន្នផលខ្ពស់ទេ ។ ទោះបីមានកត្តាមិនអំណោយផលដូច្នេះក្តី ក៏ឃើញមានអតិរេកផលស្រូវមួយចំនួនតូចដែរ (ទាក់ទិននឹងកសិករប្រហែល ១២គ្រួសារ) ប៉ុន្តែមានគ្រួសារងាយរងគ្រោះជាច្រើន ត្រូវជួបនឹងកង្វះខាតស្រូវអង្ករក្នុងមួយរយៈពេលជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។ ធៀបនឹងតំបន់ឯទៀតៗនៃ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្លៃស្រូវមិនសូវចុះឡើងខ្លាំងទេ (ស្រូវថ្លៃប្រហែល ៥០០រៀលក្នុងមួយគ.ក) ប៉ុន្តែកសិករមិនអាចផលិតស្រូវបាន ច្រើនថែមទៀត ដោយសារកំហិតនៃការផ្គត់ផ្គង់ដែលបណ្តាលមកពីដីស្រែមានទំហំតូច ។ ដូច្នេះ

[១២] ស្ទើរតែរាល់ឆ្នាំក្នុងរយៈពេលថ្មីៗនេះ ភូមិព្រែកក្មេងបានទទួលជំនួយម្ហូបអាហារពី NGOs ក្នុងរដូវទឹកជំនន់ ។

[១៣] ក្នុងឯកសារនេះសម័យសង្គ្រាម សំដៅដល់រយៈពេលពីឆ្នាំ១៩៧០-១៩៩២ ។

ភូមិនេះត្រូវការស្រូវអង្ករបន្ថែម ពីខេត្តតាកែវដែលនៅជិតខាង ដើម្បីបង្គ្រប់ការហូបចុក ។ គ្រួសារភាគច្រើន មានដីឡូត៍ជុំវិញផ្ទះ ហើយគេដាំបន្លែ និងឈើហូប ផ្លែ ដែលអាចប្រមូលផលបានទាំងរដូវវស្សា និងរដូវប្រាំង ។ ដើមឈើហូបផ្លែ និងដើមដូង ច្រើនដុះនៅក្បែរផ្ទះ តែដើមឈើខ្លះ ទៀតដុះពាសវាលពាសកាល ។ ដូងខ្ចីមួយផ្លែលក់បាន ២០០រៀល ដូច្នេះបើក្នុងគ្រួសារមួយមានដូង ២០-២៥ដើម គេអាចរក កំរៃបាន ៨០.០០០-១០០.០០០រៀលក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ថ្លៃដូងនៅកសិដ្ឋានគឺ ២០០រៀល តែនៅភ្នំពេញអាចលក់បាន ៨០០រៀល ។ តាមធម្មតា ឈ្មួញកណ្តាលមករកទិញដូងដល់ៗភូមិតែម្តង ។ នៅក្នុងភូមិមានដើមត្នោតច្រើន តែគ្មានអ្នកណាធ្វើស្ករត្នោតទេ ពីព្រោះដីមានជាតិអំបិលច្រើន ។

កសិករធូរធារនៅកំពង់ត្នោត គេដាំសណ្តែកដី ល្ង ឪឡឹក ដូង ពោត និងសណ្តែកសៀង បន្ថែមពីលើការដាំស្រូវ ។ តាមមធ្យោបាយនេះគេអាចការពារខ្លួនទប់ទល់នឹងកង្វះខាតស្បៀងតាមរដូវ ហើយអាចរកចំណូលបន្ថែមបានខ្លះទៀត ។ ចំណាយធាតុចូលសំរាប់ដាំដំណាំលក់យកប្រាក់ ដូចជា សណ្តែកដី ក្នុងទំហំដីកន្លះហិកតា ត្រូវចំណាយយ៉ាងតិច ១០០.០០០រៀលដែលរួមមានចំណាយទិញជី គ្រាប់ពូជ ថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិត និងការស្រោចស្រព ។ ផលប្រមូលបាន អាចមានតំលៃ ២០០.០០០រៀល ។ ពិតហើយ អ្នកមានប្រាក់ទើបអាចដាំដំណាំទាំងនេះបាន ។ គ្រួសារខ្លះខ្ចីទុនពីអ្នកចងការប្រាក់ក្នុងអត្រា ការប្រាក់ ១៥% ក្នុងមួយខែ ។ បើសិនប្រមូលផលបានជាធម្មតា ចំណូលសុទ្ធត្រូវចំណាយលើការបង់ការប្រាក់អស់ពាក់កណ្តាលហើយ ។ តែបើដំណាំមានជំងឺគេអាចខាតបង់ ។ មានគ្រួសារមួយភាគតូចទេ (តិចជាង ១០%) ដែលដាំដំណាំសំរាប់លក់យកប្រាក់ ឯគ្រួសារឯទៀតចូលចិត្តធ្វើនេសាទ ពីព្រោះការនេសាទផ្តល់ប្រាក់ចំណូលប្រចាំថ្ងៃ និងឃើញហាក់ដូចជាមិនសូវមានគ្រោះថ្នាក់ ។

២.២.២. ឥទ្ធិពលនៃការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តកសិកម្ម

នៅឆ្នាំ១៩៩៣ ការធ្វើយន្តកម្មកសិកម្ម បានគេចាប់ផ្តើមនៅភូមិ ក្រសាំង បាបោង និង ព្រៃកក្អែង (សំរាប់ការភ្ជួរដីកាណូត និងការដឹកជញ្ជូន), ត្រពាំងប្រិយ (សំរាប់ការដឹកជញ្ជូន), កំពង់ត្នោត (សំរាប់កាណូត) ។ ភូមិដងក្តារមិនទាន់មានឧបករណ៍គ្រឿងយន្តអ្វីក្រៅពីរណារអារឈើទេ ។ មានម៉ាស៊ីនបីប្រភេទដែលគេប្រើប្រាស់ : ១. ម៉ាស៊ីនប្រើប្រេងម៉ាស៊ូតសំរាប់បូមទឹក បោកស្រូវ អូសកាណូត និងម៉ាស៊ីនភ្លើង, ២. គោយន្តសំរាប់បូមទឹក ដឹកជញ្ជូន និងភ្ជួរ/រាស់, ៣. ត្រាក់ទ័រសំរាប់ភ្ជួររាស់ និងដឹកជញ្ជូន ។ កសិករធូរធារមានដីស្រែច្រើន ក៏មានគ្រឿងម៉ាស៊ីនដែរ (ក្រសាំង បាបោង និងព្រៃកក្អែង) ។ កសិករភាគច្រើនប្រើបរិក្ខារកសិកម្មលើដីរបស់គាត់ផ្ទាល់ ព្រមទាំងជួលវាបន្ថែមផងដែរ-ថ្លៃឈ្នួលភ្ជួរដីទំហំ១ហិកតា គឺ ៩០០បាត (២៣ដុល្លារ) ។ អ្នកទាំងនោះក៏ជាឈ្មួញកណ្តាលក្នុងការជួញដូរស្រូវ ពីព្រោះមានទាំងមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន មានទាំងដើមទុនសំរាប់ទិញស្រូវមក ស្តុកទុកនៅរដូវប្រមូលផល សំរាប់បញ្ចេញលក់នៅពេលក្រោយ ។ តាមវិធីនេះពួកគេរកបានប្រាក់ចំណេញពីច្រើនប្រភព ។ ផ្ទុយ ទៅវិញ កសិករធុនតូចត្រូវជួលម៉ាស៊ីនគេ ពីព្រោះគ្មានលទ្ធភាពទិញវា ។ រឿងនេះបង្ហាញនូវលំហូរចេញនៃប្រាក់ចំណូល ពីព្រោះអាចមានការខ្ចីប្រាក់ក្នុងអត្រាការប្រាក់ខ្ពស់ ។ម្យ៉ាងទៀត បន្ទុកចំណាយក្នុងការប្រើប្រាស់ និងជួសជុល មានកំរិតខ្ពស់ ដោយសារអ្នកមូលដ្ឋានគ្មានចំណេះដឹងគ្រប់គ្រាន់ខាងគ្រឿងយន្ត គ្មានការផ្គត់ផ្គង់គ្រឿងបន្លាស់ទៀងទាត់ ហើយប្រេងម៉ាស៊ូតត្រូវនាំចូលពីក្រៅ និងមានថ្លៃខ្ពស់ ។ ប៉ុន្តែជាញឹកញយ បន្ទុកចំណាយត្រូវរ៉ាប់រងដោយអ្នកមកជួលម៉ាស៊ីនគេ ពីព្រោះម្ចាស់ម៉ាស៊ីនជាអ្នកកំណត់ថ្លៃឈ្នួល ។ ក្នុងន័យនេះ ការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្ត មានតំលៃខ្ពស់ច្រើនជាងសំរាប់កសិករធុនតូច ហើយដោយសារកត្តានេះ កំរិតចំនេញរបស់ពួកគេជាទូទៅមានកំរិតទាប គ្មានសោះឬអវិជ្ជមាន ។ ទាំងនេះមិនមែនមានន័យថា ការធ្វើយន្តកម្មកសិកម្មសុទ្ធតែមានផលអាក្រក់នោះទេ ប៉ុន្តែវាបង្ហាញថា អត្ថប្រយោជន៍នៃបច្ចេកវិទ្យាគ្រឿងយន្តជារឿយៗបែងចែកមិនស្មើគ្នាទេរវាង

កសិករធុនតូច និងធុនធំ គឺកសិករធុនតូចទទួលបានផលតិចជាង[១៤] ។ ពិនិត្យតាមផលវិបាកទាំងនេះ គេគួរចោទសួរថាហេតុអ្វីបានជាកសិករទទួលយកការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្ត? គេបានលើកឡើងនូវមូលហេតុពីរ ។ ទី១ វាមានការលំបាកក្នុងការបន្តប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាចាស់ នៅពេលមានបច្ចេកវិទ្យាថ្មីហើយ ដោយសារបច្ចេកវិទ្យាថ្មីមានផលិតភាពខ្ពស់ជាង ។ ទី២ ទំនាក់ទំនងទីផ្សារទំនើប តែងលើកទឹកចិត្តដល់ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាថ្មី ហើយបច្ចេកវិទ្យាទាំងនេះវាមកជំនួសទំនាក់ទំនងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក (ឧទាហរណ៍ ការប្រវាស់ដៃ) ដែលត្រូវមានជាចាំបាច់ដើម្បីឱ្យវិធីសាស្ត្របុរាណបន្តរស់រានមានជីវិត ។

សេចក្តីសង្ខេបទូទៅ

- នៅគ្រប់ភូមិទាំងអស់ មានកសិករមួយចំនួនត្រូវជួបកង្វះខាតស្រូវក្នុងខែមួយចំនួន ។ នៅភូមិអន់ថយខ្លាំង កង្វះខាតនេះបណ្តាលមកពីផលិតភាពនិងផលិតកម្មទាប (មួយចំណែកដោយសារគុណភាពដីអន់) ព្រមទាំងវិសមភាពនៃកម្មសិទ្ធិដី, ហើយនៅភូមិខ្លះទៀតគឺ វិសមភាពខ្ពស់ខាងកម្មសិទ្ធិដី និងភាពគ្មានដីធ្លី ។ កង្វះខាតស្រូវនៅកើតគ្រួសារកើតចេញមកពីដីទំហំតូច ភាពគ្មានដីធ្លី និងអនុបាតនៃថ្លៃធាតុចូល ធៀបនឹងថ្លៃផលិតផលដែលមិនអំណោយផល ។ នៅពេលខ្លះ អាកាសធាតុមិនល្អក៏មានផលប៉ះពាល់ដល់ផលដំណាំផងដែរ ។
- មានការទាញយកទឹកតិចតួចទេ សំរាប់ការស្រោចស្រព ហើយនេះគឺជាការខ្វះចន្លោះដ៏ចំបងមួយក្នុងដំណើរការធ្វើទំនើបភាវូបនីយកម្ម ។
- ជាទូទៅដីតូចៗ គឺជាឧបសគ្គចំពោះការវិនិយោគ និងផលិតកម្ម ។ កសិករធុនតូច ពុំមានមធ្យោបាយ (ហើយជាលក្ខណៈបច្ចេកទេសក៏មិនអាចធ្វើកើតដែរ) ដើម្បីធ្វើវិនិយោគឱ្យមានប្រសិទ្ធិភាព និងទទួលផលបានសមស្របអំពីដីធ្លីមានទំហំតូចពេក ។ ជាលទ្ធផល ផលវិបាកផលិតកម្ម និងកំរិតចំណេញនៅក្នុងកសិដ្ឋានដែលតូចៗខ្លាំង គឺមានកំរិតទាប ។
- ការប្រើគ្រឿងយន្តសំរាប់ធ្វើប្រតិបត្តិការភ្ជួររាស់រៀបចំដីធ្លី និងធ្វើពាណិជ្ជកម្មខាងកសិកម្ម អាចជួយបង្កើនផលិតភាព និងប្រសិទ្ធិភាព ប៉ុន្តែទន្ទឹមគ្នានេះ វាបង្កើនវិសមភាព និងកាត់បន្ថយការប្រើកំលាំងពលកម្ម ។ ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម អាចចូលមកជំនួសទំនាក់ទំនងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ដូច្នេះវាបង្កើននូវតំរូវការប្រាក់កាស ដែលតែងមានថ្លៃខ្ពស់ និងមានលក្ខណៈកេញប្រវ័ញ្ច ពីព្រោះប្រភពចំបងនៃប្រាក់កាសគឺអ្នកចងការប្រាក់ ។

២.៣. សកម្មភាពមិនមែនកសិកម្ម

ដូចសង្គមកសិកម្មឯទៀតដែរ ក្នុងភូមិសិក្សាទាំង ៦ គេឃើញមានសកម្មភាពមិនមែនកសិកម្ម (non-farm activity) និងសកម្មភាពក្រៅកសិដ្ឋាន (off-farm activity) យ៉ាងច្រើន ។ ក្នុងករណីខ្លះ សកម្មភាពទាំងនេះវាបំពេញឱ្យការងារធ្វើស្រែ និងក្នុងករណីខ្លះទៀត វាសំរាប់ផ្តល់ចំណូលបន្ថែម ។ វាផ្តល់ការងារចំពោះអ្នកខ្លះ និងជួយបំពេញប្រាក់ចំណូលបានពីកសិកម្ម ។ វាដើរតួជាទ្រនាប់ទប់ទល់នឹងការខូចខាតដំណាំ និងកង្វះស្បៀងប្រចាំរដូវ ។ ផ្នែកនេះពិពណ៌នាតែពីសកម្មភាពមិនមែនកសិកម្ម និងសកម្មភាពក្រៅកសិដ្ឋានធំៗដែលមាននៅក្នុងភូមិទាំងនេះ ។

២.៣.១. ការនេសាទនិងការកែច្នៃត្រី

២.៣.១.១. ការនេសាទ

នៅភូមិក្រសាំង ភូមិបាបោង ភូមិព្រៃកក្អេង និងកំពង់ត្នោត គ្រួសារភាគច្រើននេសាទត្រីនៅតាមបឹង ទន្លេ វាលស្រែ និង

---

[១៤] ការបែងចែកផលចំណេញមិនស្មើភាពបែបនេះ ត្រូវបានសង្កេតឃើញក្នុងតំបន់ឯទៀតនៅទ្វីបអាស៊ី ។ សូមមើល Griffen (1974); Pearse (1980); Farmer (1977) ។

សមុទ្រ[១៥] សំរាប់ហូបខ្លួនឯង ។ រហូតមកដល់ចុងឆ្នាំ១៩៩០ ភូមិទាំងអស់ លើកលែងតែភូមិកំពង់ត្នោតដែលស្ថិតនៅតាមមាត់សមុទ្រ បានជួបប្រទះការរារាំងយ៉ាងខ្លាំងដោយសារប្រព័ន្ធសម្បទាន ។ ការបន្ធូរប្រព័ន្ធសម្បទាន បានជួយបង្កើនប្រាក់ចំណូល (និងការហូបចុក) របស់អ្នកភូមិ និងបានកាត់បន្ថយទំនាស់ ។ ក្រៅពីការនេសាទត្រី ប្រជាជនប្រមូលខ្យង លាស គ្រំ រុក្ខជាតិ និងសត្វក្នុងទឹកដទៃទៀតដែលអាចហូបបាន ។ គ្រួសារក្រីក្រដែលគ្មាន ឬមានតិចតួចនូវពលកម្មបុរសជាអ្នកប្រមូលភោគផលទាំងនេះ ហើយគ្រួសារស្ត្រីដឹកនាំមួយគ្រួអាចរកបាន ៣.០០០-៥.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ (ឯគ្រួសារបុរសដឹកនាំ អាចរកចំណូលបាន ៥.០០០-១០.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃសំរាប់សកម្មភាពដូចគ្នា) ។ មានបញ្ហារួមគ្នាបីដែលគេជួបប្រទះ នៅគ្រប់កន្លែង គឺមាន: ១. ការប្រើប្រាស់វិធីនេសាទដែលធ្វើឱ្យខូចបរិស្ថាន និងកាត់បន្ថយស្តុកត្រី, ២. កំនើនចំនួនប្រជាជន ប្រជែងគ្នាដណ្តើមស្តុកត្រី, ៣. ប្រជាជនមួយចំនួនខ្វះខាតឧបករណ៍ទំនើប ជាពិសេសប្រតិបត្តិករធុនតូច ។

នៅរដូវនេសាទ អ្នកនេសាទសំរាប់ពាណិជ្ជកម្មនៃភូមិក្រសាំង ជាទូទៅចេញនេសាទ ២-៣យប់ក្នុងមួយលើក១ ដើម្បីចាប់ត្រី កង្កែប ពស់ អន្ទង់ និងសត្វស្លាប ដោយរកបានប្រហែល ១៥-២០គ.ក[១៦] ។ កង្កែប ពស់ អន្ទង់ គេប្រលាក់ហាល ឬប្រស់ទុកសំរាប់ដឹកតាមទូកយកទៅលក់នៅថៃ ។ ការខិតខំលក់ផលិតផលដើម្បីយកប្រាក់សងបំណុល ឬដោះស្រាយចំណាយក្នុងគ្រួសារ គឺមានកំរិតខ្ពស់ណាស់ ហើយប្រជាជនមួយចំនួនក្នុងស្រទាប់អ្នកក្រីក្រ បានត្អូញត្អែរពីកង្វះខាតជាតិប្រូតេអ៊ីន (ទោះបីក្នុងរដូវសំបូរត្រីក៏ដោយ) ដោយសារគេនាំផលិតផលនេសាទចេញ ជាជាងទុកវាហូប ។ ក្នុងរយៈប៉ុន្មានចុងឆ្នាំចុងក្រោយមានការ ធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំងនូវបរិមាណត្រី ដោយសារប្រជាជនបានចាប់ផ្តើមប្រើឧបករណ៍ដែលធ្វើឱ្យខូចបរិស្ថាន ។ ការធ្លាក់ចុះបរិមាណ ត្រីនេះ បានកាត់បន្ថយឥទ្ធិពលវិជ្ជមាននៃការលុបសម្បទាន ។ គេគួរបញ្ជាក់ដែរថា ក្នុងភូមិនេះមាន ២គ្រួសារបានគ្រប់គ្រងការ នាំចេញទាំងអស់ ។

អ្នកនេសាទនៅភូមិបាបោង អាចរកចំនូលបាន ២០.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ នៅក្នុងរដូវត្រីសំបូរបំផុតពីខែធ្នូ-កុម្ភៈ ។ នៅរដូវប្រាំង ប្រជាជនចាប់ក្តាម និងខ្យងនៅក្នុងវាលស្រែ ។ អ្នកមានទូក ពិសេសទូកម៉ាស៊ីន អាចនេសាទបានប្រសើរជាង ។ ប្រហែល ១២គ្រួសារបានទទួលឈ្មោះថាជាអ្នកនេសាទពាណិជ្ជករ គឺមានន័យថា គេបានចំណូលពីការនេសាទ ច្រើនជាងគ្រួសារឯទៀត ។ ពីខែធ្នូ-កុម្ភៈ គេអាចចាប់ត្រីបាន ២០-២៥គ.កក្នុងមួយយប់ (ប្រហែល ៥០.០០០រៀល) ប៉ុន្តែមិនមែនបានច្រើនដូច្នេះគ្រប់គ្នាទេ ពីព្រោះអ្នកភូមិភាគច្រើនជាអ្នកនេសាទធុនតូច និងធុនកណ្តាល ។ អ្នកនេសាទមួយក្រុមលើកឡើងថា គេត្រូវការឧបករណ៍ និងបទពិសោធន៍ទីផ្សារ ដើម្បីទាញយកប្រយោជន៍ឱ្យបានពេញលេញពីការបើកចំហឡូត៍នេសាទ ។

នៅភូមិព្រែកក្មេង អ្នកនេសាទម្នាក់អាចរកបាន ៥.០០០-២០.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ បន្ទាប់ពីបានរំលែកត្រីខ្លះទុកហូបរួចហើយ ។ អ្នកនេសាទមួយចំនួនមិនលក់ត្រីចាប់បានទាំងអស់ទេ ប៉ុន្តែទុកខ្លះសំរាប់ធ្វើចំណីត្រីធំដែលគេចិញ្ចឹមក្នុងទ្រុង ។ ក្នុងមួយឆ្នាំពេញ គ្រួសារមួយអាចរកបាន ១-២លានរៀលពីការលក់ត្រី ។ ប៉ុន្តែដើម្បីបានប្រាក់ប៉ុណ្ណេះ គេត្រូវចំណាយពី ៤០០.០០០-៨០០.០០០រៀលលើមងនាំចូលពីថៃ ។ នៅព្រែកក្មេង ក៏មានរបាយការណ៍ពីការធ្លាក់ចុះចំនួនត្រីចាប់បានដែរ ។ គេបានបន្ទោសថា ការនេសាទហួសកំរិតនិងប្រើវិធីនេសាទដែលប៉ះពាល់អាក្រក់ដល់បរិស្ថានបានបង្កឱ្យមានការថយចុះបែបនេះ ។

នៅភូមិកំពង់ត្នោត ជាងពាក់កណ្តាលនៃគ្រួសារក្នុងភូមិធ្វើនេសាទជាលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្មនៅសមុទ្រពេញ១មួយឆ្នាំ ។ អ្នកនេសាទស្ទើរគ្រប់គ្នា មានទូកចែវមួយ ឬទូកម៉ាស៊ីនតូចមួយ ។ ដោយសារគ្រោះថ្នាក់ព្យុះ អ្នកមានទូកចែវធ្វើនេសាទនៅក្បែរឆ្នេរដែលមានទឹកជំរៅពី ០,៨-១,០ម ។ កម្មសិទ្ធិ ឬលទ្ធភាពមានបរិក្ខារគ្រឿងយន្តប្រើ វាបែងចែងដាច់គ្នាយ៉ាងច្បាស់នូវលទ្ធភាពរបស់ប្រជាជនក្នុងការស្វែងរកផលិតផលនៅក្នុងសមុទ្រ ។ អ្នកនេសាទទាំងអស់សុទ្ធតែជាបុរស តាមធម្មតាឪពុកមួយ

---

[១៥] គ្មានផ្ទៃទឹកច្រើនទេ នៅភូមិដងក្តារ និងត្រពាំងប្រិយ ។

[១៦] ចំនួនពេលចេញទៅនេសាទ អាស្រ័យលើកំលាំងមនុស្ស និងឧបករណ៍ដែលមាន ។

កូនមួយបង្កើតបានក្រុមមួយ ។ ស្ត្រីនៅផ្ទះធ្វើការកែច្នៃត្រី និងក្តាមសំរាប់ទីផ្សារ ។ ដូច្នេះការបែងចែកពលកម្មតាមភេទនៅក្នុងប្រតិបត្តិការនេសាទ គឺមានលក្ខណៈជាក់ស្តែង ។ អ្នកភូមិទុកត្រី និងក្តាមតូចៗសំរាប់ហូបក្នុងគ្រួសារ ហើយលក់ត្រីនិងក្តាមធំៗទៅទីផ្សារ ។ បន្ទាប់ពីទូទាត់សោហ៊ុយលើសំភារៈនេសាទដែលមានតំលៃពី ៥០.០០០-៧០.០០០រៀលក្នុងមួយឆ្នាំ ប្រាក់ចំណេញសុទ្ធជាមធ្យមពីការនេសាទ គឺបានប្រហែល ៣៥.០០០-៥០.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ។ អ្នកភូមិត្អូញត្អែរថា ផលនេសាទធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំងក្នុង ៤-៥ឆ្នាំចុងក្រោយដោយសារការនេសាទហួសកំរិត ។ មនុស្សជាច្រើនមកពីកន្លែងផ្សេងបានមកនេសាទនៅតំបន់នេះ ធ្វើឱ្យព្រៃកោងកាងលិចទឹកត្រូវរិចរិលចុះគុណភាព ។ ការផ្គត់ផ្គង់គ្មានភាពឃឹត បានប្រទាញឱ្យចំណូលរបស់អ្នកនេសាទស្ថិតនៅទាប ទោះបីជាទីផ្សាររីករីកចំរើនបន្តិចហើយក្តី ។

ដូចបញ្ជាក់នៅខាងលើ អ្នកមានទូកម៉ាស៊ីន និងឧបករណ៍គ្រឿងយន្ត អាចចាប់បានត្រីច្រើនជាង ។ ម្យ៉ាងទៀត អតីតសម្បទានិកឡូត៍នេសាទ (ដែលនៅតែសកម្មក្នុងអាជីវកម្មនេសាទ ហើយដែលបានឆ្លើយសម្ភាសន៍ក្នុងអង្កេតនេះ) និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន បានអះអាងថា មានការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ខុសច្បាប់នៅតាមមូលដ្ឋានភាគច្រើន ដូចជា មងក្រឡាញឹក ឬអាគុយឡានសំរាប់ចាប់ត្រី ។ ទង្វើបែបនេះអាចកើតមាន ដោយសារការដាក់អនុវត្តន៍ច្បាប់នៅទន់ខ្សោយ ។ ពួកអ្នកភូមិ រួមទាំងប្រធានភូមិនិងប្រធានឃុំផងបានឱ្យដឹងថា អ្នកណាខ្លះប្រព្រឹត្តអំពើបែបនេះ ប៉ុន្តែមិនហ៊ានឃាត់ឃាំង ព្រោះខ្លាចមានការសងសឹក[១៧] ។ សព្វថ្ងៃ ៥៧% នៃផ្ទៃនេសាទបានបើកចំហឱ្យមហាជនធ្វើអាជីវកម្ម ប៉ុន្តែគេឃើញមានកំណើនសកម្មភាពនេសាទខុសច្បាប់ (ដូចជានៅព្រៃកក្មេង) ។ ដើម្បីទប់ស្កាត់បញ្ហានេះ ត្រូវមានជាបន្ទាន់នូវសំពាធរួមគ្នា និងអភិបាលកិច្ចរឹងមាំ ។ គោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការបង្កើតរបបគ្រប់គ្រងផ្ទៃទឹកដោយសហគមន៍ វាមានដំណើរយឺតយ៉ាវ ដោយសារកង្វះខាតធនធានមនុស្សហិរញ្ញវត្ថុ និងការរៀបចំ ។ ហើយការធ្លាក់ចុះស្តុកត្រីដែលកើតមានឡើង អាចធ្វើឱ្យជីវភាពរបស់ប្រជាជនកាន់តែយ៉ាប់យ៉ឺនថែមនៅក្នុងអនាគតមិនយូរ ។

ចាប់ពីទសវត្សរ៍១៩៨០ កំណើនប្រជាជនបានបង្កើនការប្រកួតប្រជែងចាប់ត្រីឱ្យបានកាន់តែច្រើន ទោះបីស្តុកត្រីនៅដដែលក្តី ។ កត្តានេះជាឧបសគ្គមួយយ៉ាងធំដែលរារាំងដល់ការប្រឹងប្រែងលើកកំពស់កំរិតជីវភាពប្រជាជន ។

២.៣.១.២. ការចិញ្ចឹមត្រីក្នុងទ្រុង

អ្នកភូមិនៅព្រៃកក្មេង ចិញ្ចឹមត្រីឆ្តោរនៅក្នុងទ្រុង ត្រាំក្នុងអូរដែលមានទឹកហូរកាត់ភូមិគ្រប់រដូវ ។ រហូតមកទល់ប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយ គេចាប់យកកូនត្រីពីផ្ទៃទឹកក្នុងមូលដ្ឋាន ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្នគេទិញវាពីខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ពីព្រោះមានគ្រួសារកាន់តែច្រើនបានចាប់យកមុខរបរនេះ[១៨] ។ ត្រីឆ្តោរត្រូវការពេល ៨-១០ខែ (ពីខែមិថុនា-កក្កដា ដល់មីនា-មេសា) ដើម្បីធំធាត់បានធំល្មមអាចចាប់លក់ឱ្យឈ្មួញបាន ។ នៅព្រៃកក្មេង អ្នកភូមិចាប់ផ្តើមចិញ្ចឹមត្រីក្នុងទ្រុងនៅឆ្នាំ១៩៩០ ។ មកដល់ឆ្នាំ១៩៩៧ មានគ្រួសារប្រហែល ២៥% បានចាប់យកការចិញ្ចឹមត្រីជាការងារបន្ថែម ហើយនៅឆ្នាំ២០០១ គឺមានដល់ ៨៥% ។ នៅខែមិថុនា ជារៀងរាល់ឆ្នាំ អ្នកចិញ្ចឹមត្រីម្នាក់ៗត្រូវការប្រាក់ ៥០០.០០០រៀលសំរាប់ទិញកូនត្រី ក្នុងនេះប្រហែល ៩០% ត្រូវខ្ចីប្រាក់គេ ។ ការអនុវត្តន៍ជាទូទៅគឺខ្ចីមាស ៤ជី (ប្រហែល ៥០០.០០០រៀល) ពីអ្នកចងការប្រាក់ឯកជននៅភូមិជិតនោះ ។ បន្ទាប់ពីលក់ត្រីនៅខែមេសា (១០ខែក្រោយមក) ត្រូវសងគេវិញ ៦ជី ដូច្នេះការប្រាក់គឺប្រហែល ៥%ក្នុងមួយខែ ។ នៅដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ ត្រីឆ្តោរមួយគីឡូក្រាមថ្លៃ ២.០០០រៀល, នៅចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ វាថ្លៃ ២.៥០០រៀល ហើយពីឆ្នាំ១៩៩៩-២០០១ វាឡើងដល់ ៣.០០០រៀល ។ ទោះបីជាឡើងថ្លៃយ៉ាងនេះក្តី ក៏មិនអាចប៉ះប៉ូវការចុះថ្លៃប្រាក់រៀលបានដែរ ហើយនេះជាប្រភពនៃការមិន

[១៧] វិធានការណ៍សងសឹកដែលគេភ័យខ្លាចបំផុតគឺការដាក់ថ្នាំបំពុលត្រីក្នុងទ្រុង ដែលអាចធ្វើឱ្យម្ចាស់ត្រីត្រូវហិនហោចខាងហិរញ្ញវត្ថុ ។

[១៨] ក្នុងគំរូតាងនេះ គេពិនិត្យឃើញការចិញ្ចឹមត្រីក្នុងទ្រុងនៅភូមិព្រៃកក្មេង ប៉ុន្តែការចិញ្ចឹមត្រីបែបនេះ គឺមានជាទូទៅនៅបណ្តាភូមិដែលស្ថិតនៅលើ ឬនៅក្បែរច្រាំងទន្លេសាប ឬទន្លេមេគង្គ ។

សប្បាយចិត្ត ជាពិសេសទាក់ទិននឹងមងដែលត្រូវនាំចូល ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០១ គ្រួសារមួយមានត្រី ៣.០០០ក្បាលសំរាប់លក់ អាចរកប្រាក់ចំណូលបាន ៥លានរៀល ។ បន្ទាប់ពីដក ០,៥លានរៀល ចំណាយលើកូនត្រី ០,៣លានរៀលលើការប្រាក់ និងប្រហែល ១លានរៀលលើថ្លៃទិញធាតុចូលផ្សេងទៀត គេអាចបានប្រាក់ចំណេញសុទ្ធប្រហែល ៣លានរៀល ទោះបីអត្រាត្រីនៅរស់បានត្រឹមប្រហែល ៦០% ក៏ដោយ ។ អាជីវកម្មនេះមានផលចំណេញ (ចំណេញ ២០% លើចំណូលលក់សរុប) ថ្វីបើអ្នកនេសាទនៅតែត្រូវការខ្ចីបុលពីអ្នកចងការប្រាក់មកធ្វើដើមទុនក៏ដោយ ។ លទ្ធភាពមានចំណីត្រីក្នុងតំលៃសមរម្យជាទៀងទាត់ក៏មានគេលើកថា ជាកត្តាបង្កការបារម្ភដែរ ។ ដោយមូលហេតុនេះ ប្រជាជនខំធ្វើការខ្លាំងណាស់ ហើយជួនកាលបានប្រព្រឹត្តទាំងអំពើខុសច្បាប់ ទៀតផង ។ នេះជាបញ្ហាមួយដែលត្រូវដោះស្រាយ ។

២.៣.១.៣ . ការកែច្នៃត្រី

អ្នកភូមិនៅព្រែកក្មេង ក៏ធ្វើការកែច្នៃត្រីដែរ: ៨៥% នៃគ្រួសារប្រជាជនទិញត្រីនៅរដូវត្រីសំបូរ (មករា-កុម្ភៈ) ដើម្បីឆ្អើរលក់ ។ នេះជាជំនួញមួយមានចំណេញច្រើន: គ្រួសារមួយអាចរកប្រាក់បាន ៣០០.០០០រៀល ដោយមានការ វិនិយោគពេលវេលាគ្រួសារចំនួន២៥ថ្ងៃ (៦០-៧០ថ្ងៃនៃពលកម្មមនុស្សម្នាក់) ។ ត្រីឆ្អើរលក់ចេញទៅខេត្តផ្សេងៗ និងនាំចេញទៅវៀតណាម ។ ចាប់ពីចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ បរិមាណត្រីតូចចាប់បាន ត្រូវថយចុះដោយអ្នកខ្លះយល់ថា មកពីកំពស់ទឹកខ្ពស់ហួសប្រមាណ ។ អ្នកកែច្នៃត្រីជាច្រើននាក់ បានចាប់ផ្តើមទិញត្រីពីភូមិដទៃ ។

២.៣.២. ផលិតផលព្រៃឈើ និងការបេះប្រមូលផលព្រៃឈើ

ដោយមានប្រជាជនពីគ្រប់ភូមិចេញទៅបេះប្រមូលរុក្ខជាតិ អុស និងរបស់ហូបផ្សេងៗ, ការធ្លាក់ចុះនៃលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានទ្រព្យរួម (ដែលបណ្តាលពីឯកជននីយកម្ម និងការរិចរិលចុះគុណភាពធម្មជាតិ) បានបង្កនូវការមិនសប្បាយចិត្តជាទូទៅ ។ ក្នុងករណីមួយចំនួន ប្រាក់ចំណូលក៏ធ្លាក់ចុះផងដែរ ។ ទោះយ៉ាងនេះក្តី ការប្រមូលផលព្រៃឈើ បានផ្តល់នូវស្បៀងបន្ថែម និងជួយកាត់បន្ថយចំណាយ ។ ក្នុងភូមិភាគច្រើន គ្រួសារស្ត្រីដឹកនាំ គ្រួសារគ្មានដី និងពួកកុមារ បានផ្តល់ធនធានមនុស្សចំបង សំរាប់ការងារបេះប្រមូលផលព្រៃឈើ ។ នៅមូលដ្ឋានខ្លះ គេយកផលិតផលទាំងនេះទៅលក់ (នៅភូមិក្រសាំង បាបោង និងកំពង់ត្នោត) ហើយមនុស្សម្នាក់អាចរកបានពី ១.៥០០-២០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ។

នៅភូមិដងក្តារ ប្រភពចំណូលធំជាងគេសំរាប់អ្នកភូមិគឺការកាប់ឈើ ។ អ្នកភូមិបានចំណេញច្រើនណាស់ ពីសកម្មភាពកាប់ឈើអនាធិបតេយ្យក្នុងឆ្នាំ១៩៩១-១៩៩៤ នៅពេលមានកំណើនតំរូវការភ្លាមៗ នៅក្រោយការបើកចំហសេដ្ឋកិច្ច និងនៅពេលដែលព្រៃឈើពុំមានការគ្រប់គ្រងពិតប្រាកដ ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩២ រោងអារឈើ ១៣កន្លែង ត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយម្ចាស់រោងអារឈើបានជួលកម្មករឱ្យកាប់ឈើក្នុងកំរិតពី ៣.០០០-៤.០០០រៀលក្នុងមួយ១ម៣ ឈើមូល គឺលើសពីតំលៃការងារក្នុងមួយថ្ងៃទៅទៀត ។ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៨ និងក្រោយការវាយប្រយុទ្ធជាមួយខ្មែរក្រហមបានបញ្ចប់ គេឃើញមានការគ្រប់គ្រងមាំទាំជាងមុន ដោយក្រុមហ៊ុនសម្បទាន និងការអនុវត្តន៍ច្បាប់បានតឹងរ៉ឹងថែមទៀត ។ ជាលទ្ធផល ការកាប់ឈើជាឯកជនបានធ្លាក់ចុះ ហើយរោងអារឈើថយចំនួនសល់ត្រឹមតែ២ ក្នុងឆ្នាំ២០០១ ។ ទោះបីជាលក្ខណៈបច្ចេកទេស ការកាប់ឈើជាឯកជនវាខុសច្បាប់ ដោយសារឈើមិនមែនជាកម្មសិទ្ធិរបស់ភូមិ (ឈើជារបស់ក្រុមហ៊ុនសម្បទាន) សកម្មភាពកាប់ឈើដោយលួចលាក់បានកើនឡើង ។ ការកាប់ឈើសព្វថ្ងៃ តែងមានពលករមួយក្រុមមានគ្នា ៣-៤នាក់ ដែលទទួល "ការងារដុំ" មានរយៈមួយសប្តាហ៍ប្រហែលពីរដងក្នុងមួយខែ ។ ការងារនេះរួមមាន រកមើលឈើមួយដើម កាប់ផ្តួលឈើនោះ ត្រួសត្រាយផ្លូវទៅកាន់ដើមឈើ និងដឹកឈើទៅភូមិ ឬទៅតំបន់ក្បែរៗដើម្បីលក់ ។ ប្រាក់ចំណេញ គឺ ២-៣ម៉ឺនរៀលក្នុងការងារមួយ ។ ប៉ុន្តែអ្នកភូមិអាចជួបគ្រោះថ្នាក់ត្រូវកងយាមល្បាតរបស់ក្រុមហ៊ុនចាប់បាន ហើយក្នុងករណីនេះគេត្រូវបង់ពិន័យយ៉ាងច្រើន ។ សព្វថ្ងៃ ប្រហែលតែ ១/៣ នៃគ្រួសារក្នុងភូមិប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចធ្វើសកម្មភាពខុសច្បាប់នេះ ពីព្រោះយ៉ាងហោចណាស់ត្រូវមានក្របីធំមួយនឹមមាន

តំលៃ ៥០០ដុល្លារ និងរទេះមួយមានតំលៃ ២៥០ដុល្លារដែលអាចដឹកឈើហ៊ុបប្រវែង ៣-៧ម៉ែត្របាន[១៩] ។

ប្រហែល ១០% នៃគ្រួសារប្រជាជននៅភូមិដងក្តារ អះអាងថា ខ្លួនមានដើមឈើយកជ័រ ។ ពួកអ្នកភូមិបញ្ជាក់ទៀតថា ពួកខ្លួនជា "ម្ចាស់" ដើមឈើទាំងនេះជាច្រើនជំនាន់មកហើយ ។ គ្រួសារនីមួយៗកាលពីមុនមានដើមឈើពី ៣០០-៧០០ដើម ដែលអាចនៅឆ្ងាយពីភូមិដល់ទៅ ២០-៣០គីឡូម៉ែត្រ ។ នេះជាស្ថានភាពពីមុនឆ្នាំ១៩៩៥ ដែលជាឆ្នាំក្រុមហ៊ុនព្រៃសម្បទានចូលមកកាន់កាប់ទីនេះ ។ បច្ចុប្បន្ន មានតិចគ្រួសារណាស់ដែលមានដើមឈើយកជ័រ ហើយក្នុងមួយគ្រួសារៗមានមិនលើសពី ៥០ដើមទេ ។ បទប្បញ្ញត្តិមួយក្នុងច្បាប់ព្រៃឈើដែលហាមឃាត់ការកាប់ដើមឈើយកជ័រ បានជួយឱ្យដើមឈើទាំងនេះនៅគង់វង្សបានច្រើន ។ ចំពោះអ្នកភូមិ គេយល់ព្រមទទួលយក ៤.០០០-១០.០០០រៀល ពីក្រុមហ៊ុនព្រៃសម្បទាន សំរាប់ដើមឈើយកជ័រមួយដើម ពីព្រោះគេបារម្ភថា ដើមឈើទាំងនេះនឹងត្រូវកាប់ចៀសមិនផុតទេ ។ សព្វថ្ងៃ ឈើមួយដើមអាចផ្តល់ជ័រមានតំលៃ ២០.០០០រៀលក្នុងមួយឆ្នាំ ។ តាំងពីប្រជាជនមានដើមឈើយកជ័រនៅសល់តិចដើម ពួកគេបានពឹងផ្អែកលើការប្រមូលអនុផលព្រៃឈើ និង/ឬការលួចកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។

នៅក្នុងភូមិមានព្រៃឈើ ការប្រមូលផ្តៅកាលពីមុនឃើញមានជាទូទៅ ប៉ុន្តែសព្វថ្ងៃបានថយចុះហើយ ។ នៅភូមិដងក្តារ គេប្រមូលគ្នា ៤-៥គ្រួសារក្នុងមួយក្រុមៗ ហើយនាំគ្នាចូលទៅក្នុងព្រៃជ្រៅរយៈ ៥-១០ថ្ងៃក្នុងមួយលើកៗ ដើម្បីរកកាប់ផ្តៅ ហើយអាចរកចំណូលបានពី ២០.០០០-៥០.០០០រៀលក្នុងមួយគ្រួសារ ។ អ្នកភូមិយល់ថា ផ្តៅនៅតែមានច្រើន តែវាធ្លាក់ថ្លៃទាបខ្លាំងណាស់ ពីព្រោះមានមនុស្សច្រើនតំណពេកមកកាត់យកចំណេញនៅក្នុងខ្សែរយៈលក់ដូរផ្តៅ ។ ប្រហែល ២៥% នៃគ្រួសារក្នុងភូមិប្រកបរបរបរបាញ់សត្វ ជីកដំឡូង និងបេះផ្លែឈើពីក្នុងព្រៃ ។ បុរសមាន ៣-៥នាក់ក្នុងមួយក្រុមៗ ធ្វើដំណើរចូលទៅក្នុងព្រៃជ្រៅដាក់អន្ទាក់ចាប់ឈ្លូស ពស់ អណ្តើក និងសត្វផ្សេងទៀត ។ អ្នកភូមិ ក៏អាចរកម្ហូបអាហារបន្ថែមតាមរដូវផ្សេងៗពីក្នុងព្រៃ ដូចជា ដំឡូងព្រៃ ផ្លែឈើ សត្វល្អិត និងអាពីង ។ ផលិតផលមួយចំនួនគេយកមកលក់នៅទីផ្សារក្បែរភូមិ (ប្រហែល ២៥គ.មពីភូមិ) ។ អ្នកដាក់អន្ទាក់អាចរកចំណូលបានច្រើនដល់ទៅ ១៥.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ។ តាមការឆ្លើយសម្ភាសន៍ ចំនួនសត្វព្រៃបាន ថយចុះយ៉ាងខ្លាំង ថ្វីបើចំនួនអ្នករកចាប់សត្វបានកើនឡើងក្តី ។ ម្យ៉ាងទៀត អ្នកបរបាញ់កាន់តែពិបាកគេចផុតពី យន្តការដាក់អនុវត្តច្បាប់ប្រឆាំងនឹងការចាប់សត្វព្រៃនោះហើយ ។

នៅតាមភូមិដែលមិនសូវមានធនធានធម្មជាតិ (ត្រពាំងប្រិយ) ឬមានធនធានធម្មជាតិរិចរិលចុះគុណភាពខ្លាំង (ភូមិបាបោង, កំពង់ត្នោត), ការថយចំនួនអុសដុត បានបង្កើតបញ្ហាជាច្រើន ។ ពី ៣០%-៤០% នៃគ្រួសារក្នុងភូមិត្រពាំងប្រិយត្រូវទិញអុសដុត ។ គ្រួសារមួយចំនួនដែលមានរទេះគោ ត្រូវធ្វើដំណើរ ២-៣ថ្ងៃ ដើម្បីទៅកាប់អុសយកមកលក់ក្នុងភូមិបានថ្លៃមួយរទេះ ១០.០០០រៀល ។ មានតែពីរ-បីគ្រួសារមានឥទ្ធិពលប៉ុណ្ណោះដែលអាចចូលទៅរកអុសនៅតំបន់ព្រៃដែលគេហាមឃាត់ ។ ដូច្នេះក្នុងការរកអុស ក៏ឃើញមានសិទ្ធិមិនស្មើគ្នាដែរ ។ អ្នកក្រពឹងផ្អែកទៅលើការប្រមូលធាងត្នោត/មែកឈើនៅក្នុងភូមិ ឬក៏ត្រូវចំណាយប្រាក់ទិញអុស ហើយរឿងនេះបានប៉ះពាល់ដល់ការជីវភាពរបស់គាត់ ។ នៅភូមិបាបោង និងកំពង់ត្នោត អ្នកភូមិបានចាប់ផ្តើមគាស់ឫសឈើ ក្នុងតំបន់ព្រៃលិចទឹកដែលខ្លួនកាន់កាប់ ដើម្បីយកមកលក់ ។ អ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍បានទស្សន៍ទាយថា ដើមឈើ/ឫសឈើ នឹងហិនហោចក្នុងរយៈពេល ៣-៤ឆ្នាំខាងមុខ ។

២.៣.៣. ការចិញ្ចឹមសត្វ

ប្រជាជននៅគ្រប់ភូមិ មានចិញ្ចឹមសត្វពាហនៈ និងសត្វស្លាប ដូចជា គោ ក្របី ជ្រូក មាន់ ទា ជាដើម ។ សត្វទាំងនេះខ្លះទុកសំរាប់យកសាច់ និងខ្លះទៀតសំរាប់ប្រើជាកំលាំងអូសទាញ ។ ចំនួនគោក្របី ជាពិសេសសត្វសំរាប់ធ្វើកំលាំងអូសទាញ បានធ្លាក់ចុះនៅក្នុងភូមិនានាដែលគេបានចាប់ប្រើផ្តើមគ្រឿងយន្ត (ក្រសាំង, បាបោង, ព្រែកក្មេង) ប៉ុន្តែបសុ បក្សី និងជ្រូក

---

[១៩] អ្នកភូមិពុំមានបង់ថ្លៃលើតំរូវការទាំងនេះទេ ពីព្រោះគេចិញ្ចឹមសត្វពាហនៈ និងធ្វើរទេះដោយខ្លួនឯង ។

គឺមានសំបូរ ។ ភូមិព្រៃកក្អែង មានសត្វចិញ្ចឹមតិច ពីព្រោះភូមិនេះត្រូវលិចទឹកស្ទើរអស់កន្លះឆ្នាំ ។ គេលើកថា ការថយចុះគោក្របី នៅតាមកន្លែងខ្លះ (ដូចជាបាបោង) បានបង្កើនការបារម្ភក្នុងចំណោមកសិករធុនតូច ដែលធ្លាប់តែអាចលក់សត្វពាហនៈនៅពេលមានគ្រោះអាសន្ន ។ គេហាក់ដូចជាឃើញមានទំនាក់ទំនងវិជ្ជមានរវាងផលិតភាពកសិកម្មកំរិតខ្ពស់ និងចំនួនសត្វពាហនៈ នៅភូមិត្រពាំងប្រិយ និងដងក្ដារ អត្រាសត្វពាហនៈក្នុងមនុស្សម្នាក់មានកំរិតខ្ពស់ជាងនៅភូមិក្រសាំង និងបាបោង[២០] ។ រឿងនេះបង្ហាញថា សកម្មភាពដាំដុះ និងសកម្មភាពចិញ្ចឹមសត្វ មានលក្ខណៈបំពេញឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក ។ សឹងតែគ្មានភូមិណាមួយទេដែលសកម្មភាពចិញ្ចឹមសត្វអាចផ្ដល់ការងារពេញម៉ោងឱ្យប្រជាជនៈ វាជាសកម្មភាពពាក់កណ្ដាលម៉ោង ដែលជាទូទៅច្រើនធ្វើឡើងដោយស្ត្រី និងកុមារ ។ កសិករនៅភូមិក្រសាំង បាបោង ព្រៃកក្អែង និងកំពង់ត្នោត យកសត្វចិញ្ចឹមដូរយកសាច់ហួប, នៅកន្លែងឯទៀត គេប្រើប្រាស់សត្វចិញ្ចឹមសំរាប់ការហូបចុកផ្ទាល់ខ្លួន និងសំរាប់ដូរអីវ៉ាន់ខ្លះៗ ។ បញ្ហាដែលប៉ះពាល់ដល់សេដ្ឋកិច្ចនៃការចិញ្ចឹមសត្វ គឺថ្លៃសាច់នៅកសិដ្ឋាន ថ្លៃចំណីសត្វនៅកសិដ្ឋាន ជំងឺសត្វ សត្វងាប់ និងចោរកម្ម (ក្នុងភូមិមួយយ៉ាងតិចគឺក្រសាំង) ។

២.៣.៤. សកម្មភាពដទៃទៀត

២.៣.៤.១. ការធ្វើស្ករត្នោត

ការសិក្សាពីលើកមុននៅឯត្រពាំងប្រិយ បានបង្ហាញថា ក្រៅពីការធ្វើស្រូវ អ្នកភូមិពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងលើចំណូលបានពីការផលិតស្ករត្នោត ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៧ មាន ២៧គ្រួសារជាអ្នកធ្វើស្ករត្នោត (McAndrew 1998) ។ បច្ចុប្បន្ន ដោយសារការបាត់បង់អុស មានតែ ៧គ្រួសារប៉ុណ្ណោះដែលផលិតស្ករត្នោត ។ ទោះបីក្នុង ៥ឆ្នាំចុងក្រោយ អុសឡើងថ្លៃទ្វេរ មួយជាពីរក៏ដោយ ក៏ស្ករត្នោតឡើងថ្លៃតែពី ៥៥០រៀល ដល់ ៧៥០រៀល/គ.កប៉ុណ្ណោះ ។ អ្នកធ្វើស្ករត្នោតមួយក្រុមលើកថា ក្នុងរដូវធ្វើស្ករចុងក្រោយ (វិច្ឆិកា ២០០០ ដល់ មេសា ២០០១) គេចំណាយអស់ជាមធ្យម ២៥០.០០០រៀលសំរាប់ការទិញអុស ។ កាលពីពាក់កណ្ដាលទសវត្សរ៍១៩៩០ គេចំណាយអស់តែប្រហែល ១៣០.០០០រៀលប៉ុណ្ណោះ សំរាប់ទិញអុសចំនួនប៉ុនគ្នា ។ ជារឿយៗមានមនុស្សមកទិញដើមត្នោតចាស់ៗសំរាប់ធ្វើអុស និងសំភារៈសាងសង់ (ត្នោតមួយដើមថ្លៃ ៥០.០០០រៀល) ។

២.៣.៤.២. ការធ្វើអំបិល

នៅភូមិកំពង់ត្នោត ស្រែអំបិលមានសរុប ១៥៩ហិកតា កាន់កាប់ដោយ ៨ម្ចាស់ដែលជាអ្នកមានជាងគេនៅក្នុងភូមិ ។ នៅឆ្នាំ១៩៨៩ នៅពេលប្រព័ន្ធទីផ្សារត្រូវបានអនុញ្ញាតឡើងវិញ ស្រែអំបិលក៏ត្រូវបានធ្វើឯកជននីយកម្ម ។ អ្នកខ្លះ រួមទាំងអតីតមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដែលមានជំនាញក្នុងកិច្ចការនេះ (គឺគេបានទទួលជំនាញនៅពេលស្រែអំបិលជាកម្មសិទ្ធិរដ្ឋ ហើយខ្លួនគេជាមន្ត្រីទទួលបន្ទុក) ហើយមានធនធានផង, បានទិញយកដីស្រែអំបិល ។ ស្រែអំបិលមួយមានទំហំប្រហែល ៥០ម^{២} និងមានភ្លឺព័ទ្ធជុំវិញ ។ គេបូមទឹកប្រៃបញ្ចូលទៅក្នុងស្រែ ហើយគេប្រមូលយកអំបិល បន្ទាប់ពីទឹកបានហួតរីងដោយសារពន្លឺថ្ងៃ និងកំដៅ ។ នៅក្នុងកសិដ្ឋានស្រែអំបិលនីមួយៗ ត្រូវមានកម្មករជំនាញ ២ ទៅ ៣នាក់យ៉ាងតិចធ្វើការជាប្រចាំ ដោយម្នាក់ៗទទួលប្រាក់ខែ ១៨០.០០០-២០០.០០០រៀលក្នុងមួយខែ ។ នៅរដូវប្រមូលផល (ពីខែវិច្ឆិកា ដល់ មេសា) កសិដ្ឋានស្រែអំបិលនីមួយៗជួលកម្មករបន្ថែមយ៉ាងតិច ១៥នាក់ដែលភាគច្រើនជាស្ត្រី ឱ្យប្រមូល និងជញ្ជូនអំបិលទៅដាក់ក្នុងឃ្លាំងដែលនៅជាប់នឹងស្រែអំបិល ។ គេជួលកម្មករលើមូលដ្ឋានអត្រាគិតតាមឯកតាផលិត ហើយជាមធ្យមបានកំរៃ ៣.៥០០រៀលក្នុងម្នាក់ក្នុងមួយថ្ងៃ ។ ដីទំហំ ១៥ហិកតា ផ្ដល់អំបិលជាមធ្យម ៧០០តោនក្នុងមួយឆ្នាំ ។ សព្វថ្ងៃ អំបិលមួយបាវប្រហែល ៧០គ.ក បានថ្លៃប្រហែល ១២.០០០រៀល ។ តាមសំដីម្ចាស់ស្រែអំបិល ថ្លៃអំបិលមានកំរិតទាបក្នុងរយៈបីឆ្នាំចុងក្រោយ ដោយសាររដ្ឋាភិបាលអនុញ្ញាតឱ្យមានការនាំអំបិលចូលពីចិន និងវៀតណាម ។ ទង្វើនេះបានប៉ះពាល់ដល់កំរិតចំណេញរបស់ផលិតករអំបិលកម្ពុជា ។

សេចក្ដីសង្ខេបទូទៅ

[២០] ចំពោះតួលេខ សូមអានឯកសារ Chan (2002) ។

- អ្នកភូមិភាគច្រើនបានចាប់យកការងារក្រៅកសិដ្ឋានផ្សេងៗដូចជានេសាទ ការប្រមូលអនុផលព្រៃឈើ និងការបរបាញ់ ។ សកម្មភាពទាំងនេះផ្តល់ការងារពេញម៉ោងដល់មនុស្សជាច្រើន, ផ្តល់ការងារបន្ថែមដ៏សំខាន់ដល់អ្នកខ្លះ និងជួយពង្រឹងសន្តិសុខស្បៀងរបស់គ្រួសារ, ហើយក្នុងនេះស្ត្រីមានតួនាទីសំខាន់ណាស់ ។ ការធ្វើអាជីវកម្មគ្មានលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រលើធានធម្មជាតិ បានបង្កភាពតានតឹងនៅក្នុងតំបន់ភាគច្រើន ។
- មានចំណងទាក់ទងជាវិជ្ជមាន (តែមានកំរិត) រវាងការងារកសិកម្ម និងការងារមិនមែនកសិកម្ម ហើយរឿងនេះបញ្ជាក់ថា ជារឿយៗការងារកសិកម្ម និងមិនមែនកសិកម្ម តែងបំពេញឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក ។

- សព្វថ្ងៃ សកម្មភាពមិនមែនកសិកម្មនៅតំបន់ជនបទ ច្រើនតែពាក់ព័ន្ធនឹងការទាញយកផលធនធានធម្មជាតិ ។ សកម្មភាពបង្កើតតំលៃបន្ថែមច្រើនៗ ដូចជា ការកែច្នៃស្បៀង (ក្រៅពីការធ្វើត្រីឆ្អើរ) ជាពិសេស ប្រភេទការងារដែលធនធានមនុស្សមានសារៈសំខាន់ចំបង គឺមិនទាន់លេចចេញជារូបរាងនៅឡើយ ។ បច្ចេកវិទ្យាប្រើប្រាស់នៅក្នុងការងារដែលមានស្រាប់ វាមានលក្ខណៈសាមញ្ញគំរាំងពេក និងជាកត្តារាំងស្ទះមួយ ។
- ពលករដែលមានឧបករណ៍ ទុនបង្វិល ឬមានឥទ្ធិពល មានប្រៀបក្នុងការរកប្រាក់ចំណូលច្រើនជាងអ្នកដែលគ្មាន ។ កម្មករអ្នកគ្មានធនធាន អាចរកចំណូលបានត្រឹមតែមួយរស់ ។

២.៤. ទំរង់ទីផ្សារ

គួរបញ្ជាក់ពីដំបូងថា ទីផ្សារជនបទនៅកម្ពុជា បានបើកចំហភ្លាមៗទទួលការប្រកួតប្រជែងពីអន្តរជាតិ នៅក្នុងទសវត្សរ៍ ១៩៩០ ហើយសព្វថ្ងៃមានលំហូរស្ទើរតែសេរីទាំងស្រុងនូវទំនិញ និងសេវាឆ្លងកាត់ព្រំដែន ទោះបីមានបទប្បញ្ញត្តិខាងពន្ធគយហើយក៏ដោយ ។ ថ្លៃផលិតផលកសិកម្ម រួមទាំងស្រូវផង ទទួលឥទ្ធិពលពីថ្លៃនៅទីផ្សារអន្តរជាតិ (ពោលគឺថ្លៃនៅថៃ ឬវៀតណាម ទៅតាមទីតាំងភូមិសាស្ត្រនៃភូមិ ឬទីផ្សារជាប់ទាក់ទិន) ។ មានអ្នកជំនួញមួយចំនួនតូចបានត្រួតត្រាទីផ្សារ (មុខផលិតផល, ថ្លៃ...) ហើយគេរកចំណេញបានខ្ពស់បំផុត ដោយទិញផលិតផលក្នុងតំលៃថោក នៅរដូវប្រមូលផល ហើយបញ្ចេញលក់វាពេញៗមួយឆ្នាំ ។ ចំពោះទីផ្សារឥណទាន អ្នកជំនួញ និងម្ចាស់ដី នៅមូលដ្ឋានត្រួតត្រាវាក្នុងទំរង់ផ្តាច់មុខ ។ កំចីមានតំលៃខ្ពស់ណាស់ ។ ឥណទានស្ថាប័នសឹងតែគ្មានសោះ ហើយបើសិនជាមាន វាក៏មិនថោកដែរ ។ ផ្នែកនេះផ្តល់ឧទាហរណ៍ស្តីពីអសុក្រិតភាពនៃទីផ្សារដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ការរកចិញ្ចឹមជីវិត និងសន្តិសុខស្បៀង ។

២.៤.១. ទីផ្សារផលិតផលសំការៈប្រើប្រាស់ និងវត្ថុធាតុដើម

ខាងក្រោមនេះជាឧទាហរណ៍ដកស្រង់ចេញពីការសិក្សាតាមភូមិ ដើម្បីផ្តល់ការបំភ្លឺអំពីទីផ្សារដែលមានស្រាប់ :

១. នៅភូមិក្រសាំង ថ្លៃស្រូវធ្លាក់ដល់ ៣,៥បាត/គ.ក នៅរដូវច្រូតកាត់ ហើយឡើងដល់ ៤,១បាត នៅរដូវវស្សា ។ កសិករភាគច្រើនលក់ផលិតផលបានថ្លៃទាបទេ ថ្វីបើអ្នកជំនួញ និងអ្នកកិនស្រូវ ទទួលបានថ្លៃខ្ពស់ នៅពេលគេលក់ផលិតផលរបស់កសិករចេញវិញ ។ គ្រួសារអ្នកធ្វើស្រូវប្រាំង ក៏បានត្អូញត្អែរពីថ្លៃដ៏ខ្ពស់នៃប្រេងម៉ាស៊ូត ជី និងថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិតដែលផ្ទុយគ្នាពីថ្លៃស្រូវ ។ ក្នុងភូមិមានឈ្មួញតែ ២-៣នាក់ទេដែលអ្នកត្រួតត្រាទីផ្សារនៅមូលដ្ឋាន ហើយមានទំនាក់ទំនងតាមរយៈសាច់ញាតិរបស់ខ្លួនជាមួយនឹងទីផ្សារនៅថ្នាក់គោលដែលជាផ្សារធំមួយក្បែរនោះ ។

២. នៅភូមិបាបោង ស្រូវថ្លៃ ៥០០រៀល/គ.កក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦-១៩៩៩ ប៉ុន្តែធ្លាក់ចុះមកត្រឹម ២៤០រៀលនៅឆ្នាំ២០០០-០១ ។ ដោយប្រាក់រៀលបានធ្លាក់ថ្លៃ ២០%-៣០% ក្នុងរយៈពេលនេះ ការខាតបង់របស់កសិករ វាធ្ងន់ធ្ងរលើសពីការធ្លាក់ចុះថ្លៃស្រូវ ៥០% នេះទៅទៀត ។ គេគិតថា មានកសិករដល់ទៅ ៤០% ក្លាយជាអ្នកគ្មានដី ដោយសារការស្រុតថ្លៃផលិតផលនៅកសិដ្ឋានក្នុងរយៈ២ឆ្នាំចុងក្រោយ កសិករ ៧គ្រួសារទៀតប្រហែលជិតធ្លាក់ខ្លួនដូច្នេះដែរ ។

ឈ្មួញ ៥នាក់ ដែលមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងទីផ្សារនៅអ្នកលឿង បានត្រួតត្រាទីផ្សារនៅមូលដ្ឋានមួយភាគធំ[២១] ។

៣. នៅភូមិកំពង់ត្នោត ដូងមួយលក់នៅកសិដ្ឋានបានថ្លៃ២០០រៀល ឯនៅភ្នំពេញតាមធម្មតាវាលក់បាន ៨០០រៀល ។ អ្នកជំនួញ អ្នកដឹកជញ្ជូន និងអ្នកដទៃទៀតនៅក្នុងខ្សែបណ្តាញនៃជំនួញ ជាអ្នកកាត់យកកំរិតចំណេញនេះ ។

៤. នៅភូមិក្រសាំង អ្នកជំនួញពីរនាក់ត្រួតត្រាទីផ្សារត្រី និងសត្វទឹកផ្សេងទៀត ដោយបង្កើតបានជារូបភាពរកស៊ីផ្តាច់មុខមួយ ហើយគេក៏ត្រួតត្រាមួយភាគធំដែរនូវជំនួញផលិតផលនេះជាមួយថៃ ។

៥. កសិករនៅភូមិព្រៃកក្អេងដែលលក់ត្រីឆ្អោរចិញ្ចឹមក្នុងទ្រុង មិនពេញចិត្តដោយសារថ្លៃផលិតផលរបស់ខ្លួនមិនអាចទប់ទល់នឹងការចុះថ្លៃប្រាក់រៀលក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗ ។ ដោយសារមេងត្រូវនាំចូលមកពីថៃ ដូច្នេះថ្លៃប្រៀបធៀបរវាងផលត្រីរបស់គេ និងធាតុចូល មិនអំណោយផលទេ ។

៦. អ្នកផលិតអំបិលនៅកំពង់ត្នោត បានត្អូញត្អែរថា ថ្លៃអំបិលត្រូវជាប់គាំង ដោយសារការអនុញ្ញាឱ្យនាំចូលអំបិលថោកៗពីវៀតណាម និងចិន ។

៧. អ្នកជំនួញមួយចំនួនតូចមកពីទីរួមខេត្តកំពត ត្រួតត្រាលើផលិតផលសមុទ្រភាគច្រើនដែលរកបាននៅកំពង់ត្នោត ។

ឧទាហរណ៍ទាំងនេះបង្ហាញថា កសិករ ជាពិសេសកសិករធុនតូច ត្រូវប្រឈមមុខនឹងថ្លៃដ៏ទាប និងឡើងចុះខ្លាំងនៃតំលៃផលិតផលរបស់ពួកគេ ។ ចំពោះផលិតផលមួយចំនួន ថ្លៃត្រូវកំណត់ដោយទីផ្សារអន្តរជាតិ និងកំនត់បន្ត ដោយអ្នកជំនួញនៅមូលដ្ឋាន ។ ទន្ទឹមគ្នានេះ ថ្លៃធាតុចូលមិនអាចចរចាបានទេៈ ជី សាំង ម៉ាស៊ូត គឺជាផលិតផលនាំចូល, អ្នកមានត្រាក់ទ័រកំណត់ថ្លៃឈ្នួល... ។ ក្នុងដំណើរការនេះ ឈ្មួញកណ្តាល និងពាណិជ្ជករបានចំណេញច្រើនខ្លាំងណាស់ ។

ចំនុចមួយស្តីពីលក្ខណៈនៃការត្រួតត្រាទីផ្សារគួរតែបញ្ជាក់ឡើង ។ នៅផ្នែកខាងដើម បានលើកថា ដីជាច្រើនបានផ្លាស់ប្តូរម្ចាស់ ហើយជនមួយចំនួនតូចមានដីកាន់កាប់ធំៗ ។ ក្នុងករណីជាច្រើន ម្ចាស់ដីធំៗក៏ជាអ្នកជំនួញ អ្នកដឹកជញ្ជូន និងអ្នកត្រួតត្រាទីផ្សារផងដែរ (ក្រសាំង បាបោង ត្រពាំងប្រិយ) ។ ជារឿយៗ ថ្លៃកំរិតទាប ឬការឡើងចុះថ្លៃនៅទីផ្សារធំៗ ត្រូវបានផ្ទេរបន្តពីម្ចាស់ដីធំៗទៅដល់ប្រតិបត្តិករតូចៗ និងអ្នកគ្មានដី តាមរយៈថ្លៃទិញចូលដ៏ទាប និងប្រាក់កំរៃពលកម្មដែលគ្រាន់តែមួយរស់ ។

២.៤.២. ទីផ្សារឥណទាន

ដោយសារសកម្មភាពកសិកម្មមានលក្ខណៈជាវដ្ត ដូច្នេះតំរូវការសាច់ប្រាក់មានពេលកំណត់យ៉ាងទៀងទាត់នៅក្នុងសង្គមកសិកម្ម ។ ប្រជាជនត្រូវការប្រាក់សំរាប់ចំណាយលើធាតុចូលកសិកម្ម (ដូចជា ឧបករណ៍នេសាទ), ស្បៀង និងពិធីបុណ្យផ្សេងៗ, ការទិញទ្រព្យសកម្ម, ការដោះស្រាយវិបត្តិនៃវិបត្តិ, ការធ្វើដំណើរ (ចំណាកស្រុក ឬការងារផ្ទាល់ខ្លួន) ឬសំរាប់សងបំណុលចាស់ ។

អ្នកភូមិក្រសាំងនិយាយថា ខ្លួនត្រូវបង្ខំចិត្តខ្ចីប្រាក់ពីសាច់ញាតិ, លក់ទ្រព្យសម្បត្តិ ដូចជា ដី និងសត្វចិញ្ចឹម, ឬខ្ចីបុលពីអ្នកចងការប្រាក់, នៅពេលជួបកង្វះខាតថវិកា ឬជួបប្រទះគ្រោះធម្មជាតិ ។ បើទឹកប្រាក់តូចល្មមគេអាចរកខ្ចីនៅក្នុងភូមិបាន តែបើទឹកប្រាក់នោះធំ កសិករត្រូវធ្វើដំណើរទៅផ្សារថ្នាក់គោល ។ នៅទីនោះចំណងសាច់ញាតិដើរតួសំខាន់ៈ បើសិនអ្នកខ្ចីប្រាក់មានទំនាក់ទំនងល្អ ឬជាប់សាច់ញាតិជាមួយអ្នកចងការប្រាក់, អត្រាការប្រាក់អាចទាបត្រឹម ៥% ក្នុងមួយខែ ហើយក៏មិនបាច់មានដាក់វត្ថុធានាទេ ។ គ្រួសារក្រីក្រអាចគ្មានខ្សែបណ្តាញបែបនេះទេ ដូច្នេះគេត្រូវបង់ការប្រាក់ខ្ពស់ ដល់ ១០-១៥%ក្នុងមួយខែ

---

[២១] អ្នកមានជាងគេក្នុងចំណោមឈ្មួញទាំង៥នាក់អះអាងថា គាត់មិនមែនជាអ្នកកំណត់ថ្លៃទេ គឺឈ្មួញមកពីវៀតណាមជាអ្នកកំណត់ ឯខ្លួនគាត់គ្រាន់តែបានចំណេញតាមភាគរយថេរមួយប៉ុណ្ណោះ ។ ពេលថ្មីៗនេះ ឈ្មួញវៀតណាមកំរឡើងមកណាស់ ពីព្រោះត្រូវសូកប្រាក់ច្រើនពេកនៅតាមកុងត្រូល ហើយរឿងនេះធ្វើឱ្យថ្លៃធ្លាក់ចុះ ។ ឧទាហរណ៍នេះបានបង្ហាញពីរបៀបត្រួតត្រាថ្លៃឆ្លងព្រំដែន ។

និងត្រូវដាក់របស់ធានា ។ អ្នកភូមិជាច្រើនបានបាត់បង់វត្ថុធានា ដោយសារគេសងប្រាក់យឺត ឬគ្មានលទ្ធភាពសង[២២] ។ ការប្រាក់ខ្ពស់ជាទូទៅ តែងបង្កើនបន្ទុកបំណុលរបស់អ្នកខ្ចី ដែលត្រូវសងកំចីនោះវិញដោយប្រាក់ចំណូលបានពីការលក់ស្រូវ ហើយរឿងនេះបានរុញច្រាន ពួកគេឱ្យធ្លាក់ចូលទៅក្នុងវដ្តនៃកង្វះខាតស្បៀង ។ម្យ៉ាងទៀត ពុំមានឯកសារជាលាយលក្ខណ៍អក្សរសំរាប់បញ្ជាក់ពីកំចី ឬការដាក់របស់ធានាទេ ។ រាល់កិច្ចព្រមព្រៀងធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់ ហើយនេះជាប្រភពមួយទៀតនៃទំនាស់ ។ នៅភូមិក្រសាំងមាន ៦គ្រួសាររកស៊ីចងការប្រាក់ ភាគច្រើនជាម្ចាស់ដីធំៗ ។ គេរាយការណ៍ថា នៅបាបោង ៧០% នៃគ្រួសារកសិករត្រូវការប្រាក់កំចីជាទៀងទាត់ ហើយភាគច្រើនត្រូវពឹងផ្អែកលើអ្នកចងការប្រាក់ ។ គេខ្ចីប្រាក់ដើម្បីជួលគ្រឿងម៉ាស៊ីនកសិកម្ម និង ទិញធាតុចូល កសិកម្មផ្សេងៗ ហើយសងប្រាក់កំចីវិញនៅរដូវប្រមូលផល ។ ការប្រាក់អាចខ្ពស់ដល់ ២០-៣០%ក្នុងមួយខែ ។ ចំពោះអ្នកដែលគ្មានរបស់ធានា គេត្រូវសន្យាផ្តល់កំលាំងពលកម្ម ។ ប្រជាជននៅត្រពាំងប្រិយទៅខ្ចីប្រាក់ពីផ្សារបាត់ដឹង (ចំងាយ ប្រហែល ៣គ.ម) ក្នុងអត្រាការប្រាក់ ១០-២០% ក្នុងមួយខែ ។ គេប្រាប់ថា នៅកំពង់ត្នោតក៏ប្រហែលគ្នានេះដែរ គឺសាច់ញាតិ កសិករមានៗដែលរស់នៅ ឯក្រុងកំពត គេរកស៊ីជាអ្នកចងការប្រាក់ធំៗ ហើយគេផ្តល់កំចីក្នុងអត្រាការប្រាក់ ១០-១៥% ក្នុងមួយ ខែទៅឱ្យកសិករ និងអ្នកនេសាទ[២៣] ។

ដូចបានបញ្ជាក់ខាងលើ ប្រជាជនក៏មានខ្ចីបុលសំរាប់ដោះស្រាយស្បៀងផងដែរ ។ ដើម្បីបន្ធូរស្ថានភាពតានតឹងនៅភូមិខ្លះមានបង្កើតធនាគារស្រូវ ។ ទោះបីគោលគំនិតនៃធនាគារស្រូវគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៏ក្តី កំរៃការលើស្រូវកម្ចីមិនមែនតូចទេ ធ្វើឱ្យកំចីស្រូវមិនជាស្ទើភាពប៉ុន្មានដែរ ។ ប៉ុន្តែកំចីស្រូវមិនទាក់ទិននឹងការឡើងចុះថ្លៃទេ ហើយស្រូវខ្ចីបាន ក៏មិនអាចបង្វែរទៅបំរើគោលដៅអ្វីផ្សេងដែរ ដូច្នេះវាធានាឱ្យសន្តិសុខស្បៀងប្រែប្រួលប្រសើរឡើង ។ ក្នុងគំរូតាងនេះ ធនាគារស្រូវមានដំណើរការនៅភូមិដងក្តារ និងភូមិកំពង់ត្នោត ។

កម្មវិធីឥណទានស្ថាប័នក្នុងទំរង់នៃការពង្រីកមីក្រូឥណទាន ត្រូវបានគេជំរុញឡើងនៅក្នុងភូមិទាំង៦ ។ កំចីរបស់ ACELEDA គំរោងបង្កើតឡើងដោយ UNICEF ធនាគារស្រូវឧបត្ថម្ភដោយ GTZ, ក្រុមផ្សព្វផ្សាយឥណទាន GRET ឬកម្មវិធីគាំទ្រដោយ World Vision, ឃើញមាននៅតាមភូមិនានា ។ គេបានលើកពីបញ្ហាមួយចំនួនទាក់ទិននឹងចំណុចខ្សោយនៃឥណទានស្ថាប័ន ។ បញ្ហាចំបង គឺកំរិតការប្រាក់ ដែលមិនមែនសុទ្ធតែទាបនោះទេ ពីព្រោះការប្រាក់ភាគច្រើនមានកំរិត ៤%-៥% ក្នុងមួយខែ[២៤] ឯមូលហេតុ គឺបុគ្គលិក NGO មួយចំនួនបានលើកថា មកពីប្រតិបត្តិការមានបន្ទុកចំណាយខ្ពស់ ប៉ុន្តែសេចក្តីពន្យល់បែបនេះមិនបានជួយដល់កសិករទេ ។ បន្ថែមលើនេះទៀត បែបបទផ្លូវការស្មុគស្មាញហួសហេតុដើម្បីសុំបានឥណទាន, ពេលកំណត់ដ៏តឹងរ៉ឹងនៃការទូទាត់សង, ដែនសកម្មភាពតូច និង ទុនមានកំរិតរបស់ទីភ្នាក់ងារនានា, លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ឥណទានមិនដូចគ្នា និងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីមិនទាន់ដោះស្រាយរួច, គឺជាឧបសគ្គខ្លះៗដែលរារាំងដល់ការប្រើប្រាស់ឥណទានជាផ្លូវការឱ្យបានសក្តិសិទ្ធិ ។

សេចក្តីសង្ខេបទូទៅ

- កសិករជា "អ្នកទទួលយកថ្លៃ" ចំពោះផលិតផលរបស់ខ្លួន ក៏ដូចជាធាតុចូលកសិកម្ម ។ គ្មានការប្រកួតប្រជែងសុក្រិតល្អទេ ហើយកំលាំងពីខាងក្រៅ និងអ្នកជំនួញ ត្រួតត្រាថ្លៃបានមួយកំរិតធំ ក៏ដូចជាតំរូវការ និងការផ្គត់ផ្គង់ទំនិញផ្សេងៗ ។ ក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ កសិករមិនមែនសុទ្ធតែបានចំនេញពីការចូលទាក់ទងនឹងទីផ្សារធំៗនោះទេ ។

---

[២២] អ្នកចងការប្រាក់ម្នាក់និយាយថា "អ្នកខ្ចីប្រាក់ភាគច្រើនខ្ចីលុយដើម្បីធ្វើចំណាកស្រុកទៅធ្វើការនៅថៃ ។ ខ្ញុំអាចរកចំណូលបានយ៉ាងតិច ១.០០០បាត/ខែ ពីការចងការប្រាក់ឱ្យអ្នកទាំងនោះ" ។ សំដីនេះ និងសេចក្តីរាយការណ៍ប្រហាក់ប្រហែលគ្នាផ្សេងទៀត បានបញ្ជាក់គាំទ្រចំពោះមតិដែលថា ទីផ្សារចងការប្រាក់ឯកជនកំពុងរីកដុះដាល ។

[២៣] ចំពោះស្បៀងតិចតួច និងពូជស្រូវ គេអាចខ្ចីពីសាច់ញាតិ ឬអ្នកជិតខាងបានដោយគ្មានការប្រាក់ ប៉ុន្តែសំរាប់មួយរយៈខ្លីប៉ុណ្ណោះ ។

[២៤] តំលៃខ្ពស់នៃឥណទានមីក្រូ ពីប្រភពស្ថាប័នក៏ជាបញ្ហាមួយដែលលើកឡើងនៅក្នុងព្រឹទ្ធសភា សូមអាន Phnom Penh Post, vol 11, No 10, May 10-23-2002, p 4 ។

"គំលាតថ្លៃ" ដូចមានបង្ហាញជូនក្នុងអង្កេតនេះមានទំហំធំគួរកត់សំគាល់ ហើយមួយចំណែកនៃគំលាតថ្លៃនេះ គឺជាផលចំណេញរបស់អ្នកជំនួញ ។

- មធ្យោបាយទូទៅដើម្បីរកបានប្រាក់កំចី គឺតាមរយៈអ្នកចងការប្រាក់ដែលយកការប្រាក់យ៉ាងខ្ពស់ ហើយរឿងនេះបានប៉ះពាល់ដល់កំរិតប្រាក់ចំណូលរបស់កសិករ ។

- ក្នុងករណីជាច្រើន កសិករធំៗក្នុងភូមិក៏ជាអ្នកជំនួញ និងអ្នកចងការប្រាក់ផងដែរ ដោយធ្វើសកម្មភាពខ្លួនឯងផ្ទាល់ ឬធ្វើតាមរយៈបណ្តាញសាច់ញាតិ ។ ការ "រកស៊ីផ្តាច់មុខចាក់ស្រេះគ្នា" បែបនេះ ធានាឱ្យមនុស្សមួយក្រុមតូច អាចត្រួតត្រាលើធនធានមូលដ្ឋានមួយភាគធំ ។
- ប្រភពឥណទានស្ថាប័នមានតិចតួច, មូលដ្ឋានធនធាន និងការគ្រប់ដណ្តប់របស់ស្ថាប័នឥណទាននៅមានកំរិត, នីតិវិធីវែងស៊ីពេលយូរដើម្បីបានទទួលឥណទាន, ហើយអត្រាការប្រាក់ស្ថាប័នក៏មិនថោកដែរ ។ កត្តាទាំងអស់នេះធ្វើឱ្យឥណទានស្ថាប័នគ្មានលក្ខណៈទាក់ទាញចិត្ត ។

២.៥. ប្រជាជន ចំណាកស្រុក និងទីផ្សារពលកម្ម

ផ្នែកនេះបង្ហាញពីយុទ្ធសាស្ត្រផ្សេងៗសំរាប់រស់រានជីវិត ដែលបានសង្កេតឃើញនៅក្នុងភូមិគំរូតាង ហើយប្រជាជនបានប្រកាន់យក ដើម្បីប្រឈមមុខនឹងកំណើនប្រជាជន និងការប្រែប្រួលក្នុងកសិកម្ម។

ប្រជាជនមានកំណើននៅគ្រប់មូលដ្ឋាន ។ ទោះបីចំនួនប្រជាជនសរុបនៅកម្ពុជាមិនធំក៏ដោយ ក៏លំនាំនៃការប្រើប្រាស់ធនធានបច្ចុប្បន្ន (ការប្រើប្រាស់ដីធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទីក្នុងតំបន់ខ្លះ, ធាតុចូលតិច/ផលិតភាពទាប ក្នុងកសិកម្មនៅមូលដ្ឋានជាច្រើន, ការងារក្រៅកសិដ្ឋានមិនគ្រប់គ្រាន់...) ព្រមទាំងរចនាសម្ព័ន្ធប្រជាសាស្ត្រមានអ្នកពឹងផ្អែកច្រើន[២៥] ធ្វើឱ្យគ្រួសារជាច្រើនមានជីវភាពយ៉ាប់យ៉ឺន ។ ភូមិក្រសាំង ភូមិបាបោង និងភូមិកំពង់ត្នោត បានទទួលជនមាតុភូមិនិវត្តន៍មួយចំនួនតូចនៅដើមទសវត្សរ៍១៩៩០, ឯនៅភូមិព្រៃកក្មេង និងភូមិដងក្តារ គេរាយការណ៍ថា ជាទូទៅគឺមានជនចំណាកស្រុកចូលមកតាំងទីលំនៅក្នុងរយៈពេលយូរ ។ កំនើន ប្រជាជននៅក្នុងទសវត្សរ៍ចុងក្រោយមានកំរិត ២%-២,៥%[២៦] ។

ពលករជាច្រើនជួលពលកម្មរបស់ខ្លួននៅនឹងមូលដ្ឋាននៅភូមិជិតៗ ឬនៅភូមិ/ទីក្រុងឆ្ងាយៗ ហើយអ្នកខ្លះធ្វើចំនាកស្រុកទៅបរទេសដើម្បីរកការងារធ្វើ (លើកលែងតែនៅដងក្តារ) ។ តាមពិតចំនាកស្រុកដើម្បីរកការងារធ្វើកំពុងក្លាយជាយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការរស់រានជីវិតដ៏សំខាន់មួយរបស់ជនក្រីក្រ ។ ពិតណាស់ លំនាំនៃការបែងចែកពលកម្មនៅមូលដ្ឋានមានលក្ខណៈផ្សេងៗគ្នា អាស្រ័យទៅលើលទ្ធភាពនៃវិស័យសកម្មភាពនីមួយៗក្នុងការបង្កើតការងារ និងលំនាំនៃការកាន់កាប់ទ្រព្យសម្បត្តិ ។ ពត៌មានពិស្តារពីរឿងនេះ មានបង្ហាញនៅក្នុងឯកសារបោះពុម្ពផ្សាយដាច់ដោយឡែកមួយស្តីពីរបកគំហើញនៃការសិក្សាបែបបរិមាណ ។

២.៥.១. ការចំណាកស្រុក

នៅភូមិក្រសាំង ក្នុងចន្លោះពេលពីខែសាបស្រូវ ដល់ខែច្រូតកាត់ស្រូវវស្សា, អ្នកគ្មានដី និងកសិករធុនតូចធ្វើដំណើរឆ្ងាយៗទៅប្រទេសថៃ ដើម្បីរកការងារធ្វើ ពីព្រោះនៅពេលនោះតំរូវការពលកម្មនៅមូលដ្ឋានមានតិច ធ្វើឱ្យប្រជាជនជាច្រើន

---

[២៥] ការយោងលើរចនាសម្ព័ន្ធប្រជាសាស្ត្រមានលក្ខណៈសមស្របក្នុងករណីនេះ ពីព្រោះមនុស្សនៅក្នុងបន្ទុកមានចំនួនច្រើនពេក ធៀបនឹងចំនួនអ្នករកចំណូល ហើយស្ថានភាពកើតចេញពីអត្រាមានកូនដ៏ខ្ពស់នៅក្នុងទសវត្សរ៍១៩៨០ និង ១៩៩០ ។

[២៦] ចំពោះតួលេខ សូមមើលឧបសម្ព័ន្ធ និងការសិក្សាមុនៗស្តីពីភូមិបី ក្នុងចំណោមភូមិទាំងប្រាំមួយ (Mushid 1998) ។

ប្រឈមនឹងកង្វះខាតស្បៀង ។ អ្នកធ្វើចំណាកស្រុកភាគច្រើន គឺបុរស-ស្ត្រីពេញកំលាំង ដែលទៅបំរើការងារគ្មានជំនាញ និងពាក់កណ្តាលជំនាញនៅតាមបណ្តោយព្រំដែនថៃ ឬក៏ចូលជ្រៅទៅក្នុងប្រទេសថៃ ។ អ្នកគ្មានដីស្រែធ្វើចំណាកស្រុករយៈពេលយូរជាងគេ ។ ជាទូទៅប្រាក់កំរៃជាមធ្យមគឺ ៨០-១០០បាតក្នុងមួយថ្ងៃ (ប្រហែល២,២៥ដុល្លារ) ខ្ពស់ជាងប្រាក់កំរៃនៅក្នុងមូលដ្ឋានច្រើនណាស់[២៧] ។ អ្នកគ្មានដីក៏ធ្វើចំណាកស្រុកនៅក្នុងប្រទេសដែរ ដើម្បីទៅធ្វើជាពលករស៊ីឈ្នួលប្រចាំថ្ងៃ អ្នកជួញដូរ និងកម្មករដឹកជញ្ជូននៅតាមកន្លែងជិតៗភូមិ ។ ប្រាក់កំរៃ ៥០-៦០បាតក្នុងមួយថ្ងៃ រួមទាំងបាយមួយពេលផង (សរុបទៅប្រហែល ៧.០០០រៀល) អាចចាត់ទុកថាសមរម្យហើយនៅក្នុងមូលដ្ឋានទាំងនេះ ។

នៅភូមិបាបោង និងត្រពាំងប្រិយ, ពលករជាច្រើននៃគ្រួសារគ្មានដី និងគ្រួសារមានដីតូច តែងជួលពលកម្មរបស់ខ្លួននៅតាម ស្រុកជិតខាង នៅក្នុងរដូវវស្សា ។ នៅឆ្នាំ២០០១ ពលករខ្លះក្នុងភូមិទាំងពីរនេះ បានសន្យាផ្គត់ផ្គង់ពលកម្មឱ្យគេជាមុនដើម្បីបានកំរៃ ។ គេប្រាប់ថា កំរៃប្រចាំថ្ងៃជាមធ្យមគឺ ៥.០០០-៦.០០០រៀលសំរាប់ការងារសំណង់ ។ នៅភូមិទាំងពីរ ចំណាកស្រុកចេញកាន់តែមានច្រើន ដែលបានជួយទ្រទ្រង់យ៉ាងសំខាន់ដល់សន្តិសុខស្បៀងក្នុងគ្រួសារ ។ យុវជន និងយុវនារី ឥឡូវធ្វើដំណើរឆ្ងាយៗ មិនមែនទៅកាន់ស្រុកជិតខាង ដូចកាលពីឆ្នាំ១៩៩០-១៩៩៥ នោះទេ ។ ខុសគ្នាពីឆ្នាំ១៩៩៦-១៩៩៧ដែរ ឥឡូវនេះបុរស និងស្ត្រីធ្វើចំណាកស្រុកចេញក្នុងចំនួនប្រហាក់ប្រហែលគ្នា[២៨] ។ គេប្រាប់ថា នារីក្មេងៗនៅភូមិនេះ ចាកចេញពីភូមិទៅធ្វើកម្មករក្នុងរោងចក្រកាត់ដេរ ឬធ្វើជាអ្នករត់តុក្នុងភោជនីយដ្ឋាននៅឯទីក្រុង ។ ប៉ុន្តែក្នុងចំនោមអ្នកក្រ គឺមានតែអ្នកមានប្រាក់កាសខ្លះប៉ុណ្ណោះដែលអាចរកការងារបាន ដូចជាការងារក្នុងរោងចក្រកាត់ដេរជាដើម (ប្រាក់ខែ ៤០-៦០ដុល្លារក្នុងមួយខែ) ។ អ្នកក្រីក្រខ្លាំងនៅតែត្រូវធ្វើចំណាកស្រុកទៅតំបន់ជិតៗ ពីព្រោះគ្មានប្រាក់សំរាប់ដោះស្រាយសោហ៊ុយធ្វើចំណាកស្រុកផ្លូវឆ្ងាយ ។ ហេតុការណ៍ទាំងអស់នេះបង្ហាញថា លទ្ធភាពមានការងារធ្វើនៅមូលដ្ឋានបានធ្លាក់ចុះ ឯតំរូវការការងារស៊ីប្រាក់កំរៃ/ការងារបង្កើតចំណូលបានកើនឡើង ។

ចំណុចគួរចាប់អារម្មណ៍មួយទៀត គឺយ៉ាងហោចណាស់នៅភូមិបាបោង (និងនៅក្រសាំង/កីរិតតូច) ស្រូវប្រដេញទឹក (ដំណាំរដូវប្រាំង) វាបង្កើនតំរូវការជួលកំលាំងពលកម្មនៅរដូវប្រមូលផលពីខែមករា ដល់មេសា ។ នៅបាបោង តំរូវការនេះទាក់ទាញ*ជនចំណាកស្រុកចូល*តាមរដូវ ប្រហែល ៤០០-៥០០នាក់ពីស្រុកជិតខាង ។ ភូមិព្រៃកក្មេងក៏មានទទួលជនចំណាកស្រុកចូលដែរ ដោយសារភូមិនេះមានធនធាននេសាទ ។ ភូមិដងក្តារ ទទួលជនចំណាកស្រុកចូលជាយូរមកហើយដោយសារធនធានព្រៃឈើរបស់ភូមិនេះ ។

២.៥.២. ការជួលពលកម្មឱ្យគេនៅក្នុងភូមិ

នៅតំបន់ដែលវិធីធ្វើកសិកម្មទំនើបបានចាក់ឫស កំលាំងពលកម្មស៊ីឈ្នួលកំពុងតែជំនួសកំលាំងពលកម្មប្រវាស់ដៃ រវាងគ្រួសារនានា ។ ឧទាហរណ៍ ការប្រវាស់ដៃ ក្នុងការស្ទូង ច្រូតកាត់ និងបោកបែន បានត្រូវជំនួសដោយទំនាក់ទំនង ផ្អែកលើប្រាក់កំរៃ ។ អ្នកខ្លះបានចាប់យកការងាររែកដី[២៩] ។ នៅតំបន់មានកសិកម្មអន់ថយ កសិករធុនតូច និងអ្នកគ្មានដី ដែលមិនធ្វើចំណាកស្រុក, បានធ្វើការជាពលករបណ្តោះអាសន្នឱ្យកសិករធុនធំ ។ ដោយសារពេលត្រូវធ្វើការដកស្ទូង វាមានលក្ខណៈសំខាន់បំផុត, ការជួលពលកម្មស៊ីប្រាក់កំរៃកាន់តែមានប្រជាប្រិយភាពនៅភូមិក្រសាំង និងបាបោង ។ ពលកម្មស៊ីប្រាក់កំរៃ បានផុសឡើង

[២៧] អ្នកខ្លះបានត្អូញត្អែរថា ការរកស៊ីនៅថៃ ពេលខ្លះមិនយុត្តិធម៌ទេ ។ ដូចជា សឿន អាយុ២៨ឆ្នាំ ដែលទើបត្រលប់ពីធ្វើការនៅថៃបានមួយខែ (ចុងឆ្នាំ២០០១) បានប្រាប់ថា គេបានសន្យាឱ្យគាត់ ១០០បាត/ថ្ងៃ ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីធ្វើការបាន ៧ខែ គេបើកប្រាក់ឱ្យគាត់តែ ៤ខែ ។ ជាច្រើននាក់បានខ្ចីលុយគេច្រើនៗដើម្បីដោះស្រាយចំណាយក្រៅផ្លូវការធ្វើដំណើរទៅថៃ ប៉ុន្តែគេពុំបានចំណេញទាំងអស់គ្នានោះទេ ។

[២៨] ទិន្នន័យសំរាប់ឆ្នាំ១៩៩៦ និង ១៩៩៧ អាចរកមើលនៅក្នុងឯកសារ Mc Andrew (1998) ។

[២៩] ដោយសារនៅក្នុងកសិកម្មប្រើគ្រឿងយន្ត មានតំរូវការពលកម្មតិច ចំនួនការងារសរុបក៏បានធ្លាក់ចុះ ។ ដូច្នេះហើយកសិករខ្លះបានចាប់យកការងារដឹក/ជញ្ជូនដី ។

ដោយសារយន្តកម្មកសិកម្ម ហើយមួយផ្នែកដោយសារការបើកឱ្យមានទីផ្សារ ។

អាត្រាកំរៃពលកម្មមានកំរិតទាបនៅគ្រប់ទីកន្លែង គឺស្ទើរតែមិនអនុញ្ញាតឱ្យរស់រានបានទេ ។ នៅឆ្នាំ២០០១ ឈ្នួលស្ទូងនៅភូមិក្រសាំងគឺ ១.៥០០-២០០០រៀល សំរាប់សំណាប ៤០កណ្តាប់ ដោយមានឱ្យបាយថ្ងៃត្រង់មួយពេល ។ ការងារស្ទូងស៊ីពេលប្រហែលកន្លះថ្ងៃ ឬជាងកន្លះថ្ងៃបន្តិច ។ កំរៃសំរាប់ការងារភ្ជួរគឺ ៥.០០០រៀលសំរាប់រយៈពេលកន្លះថ្ងៃដែលទូទាត់សងដោយគិតតាមចំនួនពេល ។ ការងារគេទូទាត់សងជាប្រាក់ ជារបស់ ឬក្នុងករណីតិចតួចជាការផ្តល់ពលកម្មឱ្យវិញ ។ នៅបាបោងកំរៃប្រចាំថ្ងៃគឺ ២.៥០០-៣.០០០រៀល និងបាយពីរពេលសំរាប់ការស្ទូង ឬ ៤.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃសំរាប់ការងារច្រូតកាត់[៣០] ។ កំរៃសំរាប់ការជីកដីនៅត្រពាំងប្រិយគឺ ៣០០០រៀល សំរាប់ដី ១ម^{៣} ហើយគេអាចរកបានជាមធ្យម ៤.០០០-៦០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ។ នៅភូមិកំពង់ត្នោត កំណើនចំនួនគ្រួសារគ្មានដី ជាហេតុផលមួយចំណែកនៃការបាត់បង់ប្រព័ន្ធប្រវាស់ដៃ[៣១] ។ គ្រួសារស្ត្រីដឹកនាំជាច្រើនអាចរកបានប្រាក់កំរៃប្រចាំថ្ងៃ ដោយប្រមូលអំបិល (កំពង់ត្នោត) ជីកប្រឡាយ ស្ទូង ច្រូត រែកដី... ។ ពលករយកកំរៃនៅក្នុងកសិដ្ឋានស្រែអំបិល អាចទទួលបាន ៣.៥០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃនៅពេលធម្មតា និង ៧.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃនៅពេលប្រមូលផល មមាញឹកដែលមានតែ ១ខែប៉ុណ្ណោះក្នុងមួយឆ្នាំ ។

សេចក្តីសង្ខេបទូទៅ

- ក្នុងភូមិ៣យ៉ាងតិច, ចំណាកស្រុក និងការងារយកកំរៃ កំពុងមានកំណើន ដោយសារការងារនៅតាមមូលដ្ឋានកាន់តែពិបាករក សំរាប់កំលាំងពលកម្មដែលបន្តកើនឡើង ហើយកំរិតប្រាក់កំរៃក៏បានត្រឹមតែមួយរស់ ។ ចំណុចគួរចាប់អារម្មណ៍ គឺចំណាកស្រុកមានកំរិតខ្ពស់នៅក្នុង ១ភូមិមួយយ៉ាងតិច (ក្រសាំង) ដែលកំពុងឆ្លងកាត់ទំនើបភាវូបនីយកម្មកសិកម្ម ។ ស្ថានភាពនេះបង្ហាញថា ទោះបីទំនើបភាវូបនីយកម្ម ពង្រីកទំនាក់ទំនងទីផ្សារក៏ដោយ ក៏វាមិនសុទ្ធតែជួយជំរុញឱ្យមានការបែងចែកយ៉ាងប្រសើរនូវផលចំណេញនោះទេ ។ តាមរយៈការធ្វើចំណាកស្រុកចេញពីក្រសាំង ហើយឆ្លងដែនទៅធ្វើការងារនៅក្នុងប្រទេសថៃ គេអាចទទួលបានកំរៃពលកម្មខ្ពស់ដល់ទៅពីរដងនៃកំរិតប្រាក់កំរៃនៅក្នុងមូលដ្ឋាននៅកម្ពុជា ប៉ុន្តែការធ្វើដំណើរមិនមែនងាយស្រួលរហូតទេ ពីព្រោះចំណាកស្រុកឆ្លងដែនវាមានគ្រោះថ្នាក់របស់វា ។
- ចំណាកស្រុកនៅក្នុងប្រទេស ធ្វើឱ្យគេទទួលបានកំរៃខ្ពស់ជាងនៅក្នុងការងារពាក់កណ្តាលជំនាញ និងក្នុងសកម្មភាពមិនមែនកសិកម្ម (ដូចជា ការងារនៅរោងចក្រកាត់ដេរ និងធ្វើជាងស៊ីម៉ង់) តែប្រាក់កំរៃមានកំរិត ទាបជាងសំរាប់ការងារមានជំនាញទាបដូចជាការរែកដីជាដើម ។ នៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម កំរៃពលកម្មបានត្រឹមតែមួយរស់ ប៉ុន្តែការងារចំពេលខ្លះ ដូចជាពេលប្រមូលផលជាដើម អាចផ្តល់កំរៃខ្ពស់ ។
- ការប្រើប្រាស់ពលកម្មយកកំរៃកំពុងចូលមកជំនួស ការប្រវាស់ដៃយ៉ាងលឿន ។ ការធ្វើយន្តកម្មកសិកម្ម, ការជ្រៀតចូលនៃទីផ្សារ, កំណើនប្រជាជន, និងការពុះចែកដីតូចៗ, បានរួមចំណែកគ្នាធ្វើឱ្យពលកម្មយកកំរៃកើនឡើង ។ ទោះបីប្រាក់កំរៃទាំងនេះ ស្ថិតក្នុងកំរិតត្រឹមតែមួយរស់ក៏ដោយ ក៏ប្រជាជននៅតែចូលចិត្តធ្វើការងារពលកម្មយកឈ្នួល ពីព្រោះវាជួយបង្កើនចំនួនថ្ងៃធ្វើការងារក្នុងមួយឆ្នាំៗ នៅក្នុងរបបសេដ្ឋកិច្ច មួយដែលពឹងផ្អែកជាសំខាន់លើដំណាំតែមួយមុខ ។

---

[៣០] ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ ម្ចាស់ត្រាក់ទ័រអាចរកចំនួលបាន ១០០.០០០រៀលសំរាប់ការភ្ជួរ ឬរាស់ ដី ១ហ.ត, ម្ចាស់ម៉ាស៊ីនបូមទឹកអាចរកចំនួលបាន ២.៥០០-៣០០០រៀលក្នុង*ប្រេងមួយលីត្រ* ពីការជួលបរិក្ខារ ឯម្ចាស់ម៉ាស៊ីនបោកស្រូវអាចទទួលបានស្រូវ១បាវ ពីការបោកស្រូវ៣០បាវ ។

[៣១] គេគួរចងចាំជាសំខាន់ថា ការប្រវាស់ដៃអាចធ្វើទៅបាន តែចំពោះកសិករដែលមានដីៈ គេអាចចែករំលែកពលកម្មឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក ដើម្បី ប្រើប្រាស់ធនធានមនុស្សមានប្រសិទ្ធិភាពខ្ពស់បំផុត ។

ជំពូកទី ៣

សំយោគពីការអង្កេតនៅមូលដ្ឋាន

បញ្ហាចំបងៗដែលផុសចេញពីរបកគំហើញជាគន្លឹះមួយចំនួននៅក្នុងការចុះសិក្សាតាមមូលដ្ឋាន ដែលបានបង្ហាញជូនខាងលើមានរៀបរាប់សង្ខេបនៅក្នុងផ្នែកផ្សេងៗដូចតទៅ :

៣.១. បញ្ហាប្រជាសាស្ត្រ

ក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ គេឃើញមានកំណើនប្រជាជនយ៉ាងច្បាស់ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងទសវត្សរ៍នានាមុនឆ្នាំ១៩៨០ ។ សភាពការណ៍នេះ បានធ្វើឱ្យធនធានដែលមានស្រាប់ កាន់តែមិនគ្រប់គ្រាន់ឡើងសំរាប់បំពេញតំរូវការក្នុងជីវភាព នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌបច្ចុប្បន្ននៃធនធាន បច្ចេកវិទ្យា និងចំណេះដឹង ។ ម្យ៉ាងទៀត មិនមែនមានតែកំណើនប្រជាជនមួយមុខទេ ប៉ុន្តែពីរ៉ាមីតប្រជាជន (មានកុមារច្រើន ធៀបនឹងចំនួនអ្នករកចំណូល) បានប៉ះពាល់មិនល្អដល់សន្តិសុខស្បៀងគ្រួសារ ដោយសារប្រាក់ចំណូលគិតក្នុងមនុស្សម្នាក់ មានកំរិតទាប ។ លើសពីនេះទៀត ដោយសារមានបុរសស្លាប់ច្រើនពេក (ដោយសង្គ្រាម...) អតុល្យភាពខាងភេទក៏កើតមានឡើង ជាពិសេសគឺមានគ្រួសារស្ត្រីដឹកនាំយ៉ាងច្រើន ដែលសព្វថ្ងៃពុំសូវមានមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ទេសំរាប់ធ្វើការបង្កបង្កើនផល ហើយរឿងនេះបានប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខស្បៀងគ្រួសារ ។

៣.២. សំពាធនៃបរិស្ថាន និងការធ្លាក់ចុះនៃធនធានធម្មជាតិ

គុណភាពនៃបរិស្ថានធម្មជាតិកំពុងតែស្រុតចុះ (ទឹក ត្រី ព្រៃកោងកាង ព្រៃឈើ... កំពុងតែជួបការតានតឹងកាន់តែខ្លាំង) ដោយសារមានតំរូវការកាន់តែច្រើនលើធនធានទាំងនេះ ដោយគ្មានបំពេញការប៉ះប៉ូវវិញទេ, ដែលធ្វើឱ្យការរកចិញ្ចឹមជីវិតកាន់តែលំបាក និងគ្មានចីរភាព ។ រឿងនេះកើតឡើង ដោយការផ្គត់ផ្គង់មានភាពយឺតកំរិតទាប (low supply elasticity) ដោយសារបច្ចេកទេសមានការផ្លាស់ប្តូរតិចតួចពេក, ការគ្រប់គ្រងមិនល្អលើធនធានធម្មជាតិ និងការប្រើប្រាស់គ្មានលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រ ។ ទោះបីក្នុងរយៈពេលដ៏ខ្លីប្រហែលមួយទសវត្សរ៍ក៏ដោយ ក៏អាចមើលឃើញពីផលប៉ះពាល់អាក្រក់នេះដែរ ។ ថ្វីបើសហគមន៍ក្នុងភូមិ មិនបានបង្កឡើងនូវការធ្លាក់ចុះទាំងនេះក៏ដោយ (តាមពិតតំរូវការភាគច្រើនផុសចេញពីអ្នកនៅខាងក្រៅសង្គមកសិកម្ម) ក៏ពួកគេនេះឯងដែលត្រូវតែប្រឈមមុខនឹងផលវិបាកផ្សេងៗ ។

៣.៣. ការលេចចេញនូវវិសមភាពដី និងភាពគ្មានដីធ្លី

វិសមភាពនៃការបែងចែកដី និងភាពគ្មានដីធ្លី បានផុសឡើងដោយសារមូលហេតុជាច្រើន គឺមានកំណើនភ្លាមៗនូវតំរូវការដីធ្លីពីប្រភពជាច្រើន (មិនមែនសំរាប់តែកសិកម្មជីវព្រឹត្តិមួយមុខទេ), ការពាក់ព័ន្ធនឹងទីផ្សារ (market exposure), ការចូលមកដល់នៃសេដ្ឋកិច្ចប្រើប្រាក់កាស និងកំណើនប្រជាជន ។ មនុស្សមួយចំនួនតូចមានលទ្ធភាពប្រមូលយកដីបានធំៗ ឯអ្នកឯទៀត

មិនបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍ទាំងអស់គ្នាទេ ។ ម្យ៉ាងទៀត និចលភាពនៃសកម្មភាពកសិកម្ម និងមិនមែនកសិកម្ម ទាមទារឱ្យមាន សាច់ប្រាក់យ៉ាងច្រើនសំរាប់ធ្វើដើមទុន ។ បើកសិករគ្មានប្រាក់ទេ គេត្រូវតែខ្ចីបុល ជាទូទៅគឺខ្ចីពីអ្នកចងការប្រាក់ ។ បើសិនមិន អាចសងបំណុលទាន់ពេលទេ ដីធ្លី/ទ្រព្យសម្បត្តិមួយចំណែក ឬទាំងអស់អាចត្រូវបាត់បង់ ។ មានរបាយការណ៍ជាច្រើនស្តីពីដីធ្លី ដែលផ្លាស់ប្តូរម្ចាស់ពីកសិករធុនតូចមានធនធានតិច ទៅកសិករធុនធំមានធនធានច្រើន ដែលបង្កឱ្យមានវិសមភាពដី និងទ្រព្យ សម្បត្តិ ហើយរឿងនេះបានបង្កបញ្ហាអសន្តិសុខស្បៀងចំពោះកសិករធុនតូច ។ អ្នកមានធនធានក៏បានពង្រឹងស្ថានភាពខ្លួនផងដែរ តាមរយៈបណ្តាញសាច់ញាតិ គឺគេចែករំលែកធនធានរបស់គេឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក ដើម្បីពង្រីកទំហំទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គេ ។

៣.៤. ការពុះចែកដីតូចៗ

នៅតាមកន្លែងជាច្រើន គិតតាមលក្ខណៈសេដ្ឋកិច្ច និងបច្ចេកវិទ្យា ដីមួយប្លង់ៗត្រូវបានគេពុះចែកបន្តរហូតដល់កំរិតមួយ ដែលដីធ្លីទាំងនេះលែងអាចធ្វើអាជីវកម្មរស់បានទៀត ។ គេមិនអាចធ្វើវិនិយោគដោយលក្ខណៈប្រាកដនិយមលើដីនេះ និងមិន អាចធ្វើការដាំដុះអតិផលដោយប្រើប្រាស់ធាតុចូលទំនើបបានទេ ។ គ្រួសារដែលដាំដុះលើដីតូចៗ ត្រូវចាញ់ប្រៀបគេទាំងពីរយ៉ាង គឺដីធ្លីតិច និងទិន្នផលទាប ។

មតិស្តីពីគុណវិបត្តិនៃដីតូចៗពេក ក៏អាចលើកឡើងចំពោះការងារមិនមែនកសិកម្មផងដែរ ។ ឧទាហរណ៍ អ្នកនេសាទ ធុនតូចក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន មិនអាចឆក់យកឱកាសល្អដែលទីផ្សារផ្តល់ឱ្យដូចជាទាក់ទិននឹងធាតុចូល ឬទីផ្សារផលិតផល ។ គេក៏ពុំ មានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រទំនើប ដើម្បីបង្កើនទិន្នផលឱ្យដល់កំរិតអតិបរិមាដែរ ។

៣.៥. ការធ្វើយន្តកម្មយន្តកសិកម្ម និងការបែងចែកផលចំណេញ

កន្លងមកមានការធ្វើយន្តកម្មមួយចំនួន ក្នុងសកម្មភាពកសិកម្ម និងសកម្មភាពក្រៅកសិដ្ឋាន ។ ឧទាហរណ៍ ការប្រើប្រាស់ គ្រឿងយន្ត កំពុងមកជំនួសកំលាំងសត្វអូសទាញក្នុងកំរិតផ្សេងៗនៅស្ទើរគ្រប់ទីកន្លែងទាំងអស់ (ប្រហែលលើកលែងតែខេត្ត កំពង់ធំ) ឯទូកម៉ាស៊ីនត្រូវបានគេប្រើប្រាស់សំរាប់ការនេសាទ ។ ដោយសារគ្រឿងយន្តមានទំហំធំ ហើយថ្លៃខ្ពស់ ដូច្នេះគឺកសិករ ធុនធំដែលជាអ្នកកាន់កាប់គ្រឿងយន្តទាំងនេះដោយចៀសមិនផុត ។ ដូច្នេះ ដំណើរការនេះវាផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ដល់កសិករដែល មានដីចាប់ពីទំហំណាមួយឡើងទៅ ។ ដូចគ្នាដែរ ម្ចាស់ទូកម៉ាស៊ីនទទួលផលចំណេញច្រើនជាងអ្នកគ្មានបរិក្ខារគ្រឿងយន្ត ។ ទោះបីជាផលិតភាពជាទូទៅនៃប្រព័ន្ធបានកើនឡើង ប៉ុន្តែកសិករធុនតូចមិនមែនសុទ្ធតែបានចំណេញច្រើនដូចគេទេ ពីព្រោះមិន សូវមានប្រាក់ សំរាប់ជួលគ្រឿងម៉ាស៊ីន ហើយត្រូវប្រើប្រាក់កំចីមានការប្រាក់ខ្ពស់ហួសប្រមាណ ជាបន្ថែមទៅលើការបញ្ចាំទ្រព្យ ធនរបស់គេ ។ ថ្លៃជួលម៉ាស៊ីនមានកំរិតខ្ពស់ ។ រឿងនេះមួយចំណែកគឺដោយសារថ្លៃម៉ាស៊ីនខ្ពស់នៅក្នុងប្រទេសជិតខាង (ប្រភព នាំចូល), បន្ទុកចំណាយខ្ពស់ក្នុងការប្រើប្រាស់ម៉ាស៊ីន, និងកំរិតចំណេញខ្ពស់របស់អ្នកផ្គត់ផ្គង់សេវា ។ កត្តាទាំងអស់នេះបាន ប៉ះពាល់មិនល្អដល់សេដ្ឋកិច្ចនៃការគ្រប់គ្រងកសិដ្ឋានតូចៗ ។

៣.៦. ទំនើបកម្មកសិកម្ម

នៅតាមមូលដ្ឋានជាច្រើន មានការប្រើប្រាស់ធាតុចូលទំនើបមួយចំនួនក្នុងវិស័យកសិកម្ម ដូចជាការប្រើពូជស្រូវមាន ទិន្នផលខ្ពស់ ជី ថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិត... ។ ក្នុងករណីជាច្រើន ទិន្នផលឡើងខ្ពស់ដល់ ៣តោន ទៅ ៣,៥តោនក្នុងមួយហិកតា (ក្រសាំង, បាបោង) ។ ប៉ុន្តែដោយសារពុំទាន់មានប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រគ្រប់គ្រាន់, ការធ្វើស្រែអនុវត្តបានតិចលើកនៅឡើយ ហើយ ទិន្នផលក៏មិនទាន់បានខ្ពស់ដល់កំរិតជាសក្តានុពល ៤,០-៤,៥តោនក្នុងមួយហិកតានោះដែរ ។

រាល់ធាតុចូលត្រូវបាននាំចូលក្នុងតំលៃមួយដែលកំណត់ពីខាងក្រៅ ប៉ុន្តែធាតុចេញមានថ្លៃទាប និងឡើងចុះតាមរដូវ ។ ក្នុងករណីជាច្រើន ថ្លៃធាតុចេញត្រូវបានកំណត់ដោយថ្លៃដ៏ទាបនៃផលិតផលនាំចូលពីប្រទេសជិតខាង ដោយសារព្រំដែនស្ទើរតែបើកចំហទាំងស្រុង ។ ក្នុងបញ្ហានេះលក្ខខណ្ឌនៃការដោះដូររវាងផលិតផលកសិកម្ម ហើយនឹងធាតុចូល/សំភារៈទំនើបៗ (ម៉ាស៊ីន ជី និងថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិត) មិនមែនសុទ្ធតែអំណោយផលចំពោះវិស័យកសិកម្មនោះទេ[៣២] ។ ក្នុងកាលៈទេសៈបច្ចុប្បន្ន ផលចំណេញពីបច្ចេកវិទ្យាទំនើប និងផលិតភាពខ្ពស់ គឺមិនបានទៅដល់កសិកររាល់ៗលើកទេ ។

៣.៧. អសុក្រិតភាព និងការត្រួតត្រាទីផ្សារ

ទោះបីលក្ខខណ្ឌនៃការដោះដូរបានប៉ះពាល់មិនល្អដល់វិស័យកសិកម្មទាំងមូលក្តី ក៏ពួកកសិករវៃឆ្លាត និងអាជីវករគេមាន មធ្យោបាយផ្ទេរផលប៉ះពាល់ទៅឱ្យកសិករតូចៗ ។ ក្នុងរឿងនេះ យន្តការមួយចំនួនដូចជា កំរៃទាប ការប្រាក់ខ្ពស់ និងចំណាយ លើដើមទុនខ្ពស់ (ដូចជា សំរាប់ជួលបរិក្ខារ) ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយ ។ ម្យ៉ាងទៀត កសិករធុនធំជាច្រើន ក៏ជា អ្នកត្រួតត្រាធាតុចូល និងទីផ្សារផលិតផលនៅមូលដ្ឋាន ហើយក្នុងករណីជាច្រើន ក៏ជាអ្នកចងការប្រាក់ផងដែរ ។ អសុក្រិតភាព នៃទីផ្សារនេះដែលឈ្មួញកណ្តាលត្រួតត្រាបានយ៉ាងទូលំទូលាយ វាមិនសូវល្អទេសំរាប់ផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាជនគ្រប់គ្នា ។ នៅក្នុងករណីជាច្រើន អសុក្រឹតភាពនៃទីផ្សារក៏បង្កឡើងផងដែរដោយហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធយ៉ាប់យ៉ឺន និងកង្វះខាតពតិមាន ។

ដោយមានយន្តការស្ថានប័នតិចតួចពេកសំរាប់ទប់ទល់នឹងការប្រែប្រួលថ្លៃ (កំចីងាយស្រួលពីធនាគារ ការគាំទ្រថ្លៃ...) កសិករធុនតូចប្រឈមមុខនឹងការជំពាក់បំណុលអ្នកចងការប្រាក់ជាប់រហូត ។ ចំណាយដឹកជញ្ជូនខ្ពស់ខ្លាំង ពតិមានស្តីពីទីផ្សារ និងថ្លៃមានតិចតួច, កិច្ចការពារទប់ទល់នឹងការខូចខាតផលិតផលមានកំរិតតិចតួចបំផុត, ទាំងអស់នេះលុបបំបាត់អត្ថប្រយោជន៍ទីផ្សារសំរាប់ជនក្រីក្រ និងលើកទឹកចិត្តឱ្យការរកស៊ីផ្តាច់មុខរីកដុះដាល ។ កន្លងមកមានកិច្ចប្រឹងប្រែងបង្កើតឥណទានស្ថាប័ន ប៉ុន្តែកិច្ចប្រឹងប្រែងទាំងនេះមានលក្ខណៈចោះៗ និងមិនសូវមានជោគជ័យទេ ។

៣.៨. ជំរើសការងារ និងប្រាក់ចំណូល

ចំនួនការងារកសិកម្មកំពុងថយចុះ ចំណែកឯការងារមិនមែនកសិកម្មមិនបានកើនឡើងលឿនគ្រប់គ្រាន់ទេ ។ គំលាតដែលកំពុងលេចចេញមករវាងតំរូវការការងារ និងការផ្គត់ផ្គង់ការងារ (សំខាន់ដោយសារការធ្វើយន្តកម្មកសិកម្ម ការបាត់បង់ទ្រព្យធនធានរួម ការបើកចំហព្រំដែនចំពោះទំនិញនាំចូលថោកៗ និងកំណើនយ៉ាងលឿននៃកំលាំងពលកម្ម) បានរួមចំណែកធ្វើឱ្យ មានការបារម្ភពីលទ្ធភាពមានប្រាក់កាស និងសន្តិសុខស្បៀងចំពោះប្រជាជនក្រីក្រ ។

ជាយុទ្ធសាស្ត្រសំរបសំរួល ប្រជាជនបានចាប់ផ្តើមចាប់យកការងារពលកម្មស៊ីប្រាក់កំរៃកាន់តែច្រើន ហើយក៏មានការធ្វើចំណាកស្រុកជាទៀងទាត់ដែរទៅកាន់ទីក្រុង តំបន់ជនបទផ្សេងទៀត ឬក៏ឆ្លងព្រំដែន ដើម្បីស្វែងរកការងារធ្វើ ។ ដោយសារជំរើសមុខរបរមានតិចតួច និងប្រាក់ចំណូលមានកំរិតទាប ការធ្វើចំណាកស្រុកក៏ជារឿងមួយគួរបារម្ភដែរ ។ នៅគ្រប់កន្លែងក្នុងប្រទេសកម្ពុជា កំរៃនៃការងារគ្មានជំនាញកំរបានលើសពី ៣.៥០០-៤.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃណាស់ ។ ទោះបីនៅថៃ ក៏បានប្រហែលតែ ៨០-១០០បាតក្នុងមួយថ្ងៃ (ប្រហែល ២ដុល្លារ ប៉ុន្តែប្រាក់កំរៃសុទ្ធអាចតិចជាងនេះទៀត) ។

---

[៣២] ទោះបីគ្មានការសិក្សាចំៗពីលក្ខខណ្ឌនៃការដោះដូរទំនិញក្តី ក៏ការសិក្សាជាប់ទាក់ទិនមួយចំនួនដូចការសិក្សាដោយ Sik Boreak (សូមអាន Sok, Chea and Sik 2000) និងទិន្នន័យអំពីថ្លៃដែលបានប្រមូលនិងចងក្រងដោយ វបសអ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៧ បានផ្តល់ភស្តុតាងបញ្ជាក់ពីចលនាឃីតៗ និងអាក់ៗនៃថ្លៃស្បៀងកម្ពុជា បើធៀបនឹងថ្លៃទំនិញមិនមែនស្បៀងដែលកើនឥតឈប់ ។

ម្យ៉ាងទៀត គេគួរកត់សំគាល់ថា នៅក្នុងបរិបទនៃកំរៃពលកម្ម និងប្រាក់ចំណូល, ប្រាក់កំរៃពលកម្មប្រចាំថ្ងៃ មានកំរិតប្រហាក់ប្រហែលគ្នានៅគ្រប់មូលដ្ឋាន ដោយមិនទាក់ទិននឹងកំរិតធូរធារនៃតំបន់នីមួយៗទេ ។ ភាពខុសគ្នាជាចំបងរវាងតំបន់ធូរធារ និងតំបន់អន់ថយ គឺចំនួនថ្ងៃដែលគេអាចរកការងារបានធ្វើ ។ ដំណើរការនៃទីផ្សារពលកម្ម និចលភាពនៃប្រជាជនចំណាកស្រុក ស្ថានភាពរកស៊ីផ្តាច់មុខនៅមូលដ្ឋាន និងធនធានមនុស្សមានគុណភាពទាប គឺអាចជាកត្តាដែលគាបសង្កត់ឱ្យកំរៃពលកម្មនៅតែមានកំរិតទាប ។

ជំពូកទី ៤

ជំរើសគោលនយោបាយ

ក្រសួង-មន្ទីររបស់រដ្ឋាភិបាល ទីភ្នាក់ងារជំនួយអន្តរជាតិ និង NGOs បានធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ខាងគោលនយោបាយជាច្រើនអំពីគោលការណ៍ និងវិធីសាស្ត្រផ្សេងៗសំរាប់វិស័យកសិកម្ម ការអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនៅកម្ពុជា (Brown and Timberman 1998; RCG 2002a; RGC 2002b) ។ គោលនយោបាយជាច្រើនត្រូវបានអនុវត្តលើកំណែទំរង់ដីធ្លី ទំនើបកម្មកសិកម្ម កំនែទំរង់ព្រៃឈើនិងការនេសាទ ការជំរុញមីក្រូឥណទាន និងការខិតខំទាញយកទឹកសំរាប់ការស្រោចស្រព ។ គោលនយោបាយនីមួយៗ បានជួយជំរុញកសិកម្ម និងសកម្មភាពជាប់ពាក់ព័ន្ធឱ្យរីកចំរើនបានមួយកំរិត និងបានជួយលើកកំពស់កំរិតជីវភាពប្រជាជន ។ ក្នុងនេះកិច្ចប្រឹងប្រែងមួយចំនួនធំ គឺសំដៅស្វែងរកដំណោះស្រាយក្នុងប្រភេទ*គ្រប់គ្រងមីក្រូ* ។ ប៉ុន្តែបញ្ហានៅកម្ពុជាទាមទារឱ្យមាន *ដំណោះស្រាយជាយថាក្រម* ជាបន្ថែមទៅលើវិធីសាស្ត្រនៅក្នុងប្រភេទគ្រប់គ្រងមីក្រូ[៣៣] ។ ឧទាហរណ៍ ដំណោះស្រាយជាយថាក្រមចំពោះបញ្ហាដីធ្លី ក៏នឹងដោះស្រាយផងដែរនូវបញ្ហាសន្តិសុខស្បៀង និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ប៉ុន្តែដំណោះស្រាយតាមបែបគ្រប់គ្រងមីក្រូ អាចមិនបានដោះស្រាយដូច្នេះទេ ។

ជំរើសគោលនយោបាយដែលលើកឡើងក្នុងឯកសារនេះ គឺស្ថិតក្នុងស្មារតីនៃ "ការកំណត់គោលនយោបាយមានមូលដ្ឋានទូលំទូលាយ" ទោះបីវាពាក់ព័ន្ធតែនឹងរបកគំហើញដែលកើតចេញពីករណីសិក្សាក្តី ។ ជំរើសគោលនយោបាយទាំងនេះគ្រាន់តែអាចចាត់ទុកជាការបំពេញបន្ថែមនៅលើសំណើគោលនយោបាយនានាដែលមានស្រាប់ ហើយកំពុងអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេស ។

៤.១. ទំនើបកម្មកសិកម្ម

ទីមួយៈ ត្រូវមានការធ្វើទំនើបកម្ម និងចំរុះកម្មយ៉ាងធំក្នុងកសិកម្ម ជាបន្ថែមទៅលើកំណែទំរង់ដីធ្លី ផលិតផល និងកត្តាទីផ្សារ ។ គោលដៅចំបងគឺដើម្បីដកយកចេញនូវការខ្វះខាតដោយចំហ/បង្កប់ផ្សេងៗ ដែលវិស័យកសិកម្មត្រូវប្រឈមនៅក្នុងប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចធំទូលាយ ។ វិធីសាស្ត្រនេះអាចរួមមានការទាញយកទឹកជាទ្រង់ទ្រាយធំ ដើម្បីអាចដាំដំណាំផ្សេងៗបាន ២-៣ លើកក្នុងមួយឆ្នាំៗ ។ ដូចបានពិសោធន៍ជាក់ស្តែងនៅតៃវ៉ាន់ ហ្វីលីពីន កោះជ្វា... គេនៅតែអាចប្រើបានផលិតភាពល្អនូវពលកម្ម ២០០-២៥០នាក់/ថ្ងៃ លើផ្ទៃដីដាំដុះមួយហិកតា សំរាប់ដំណាំដែលមានការស្រោចស្រព ដោយយកចិត្តទុកដាក់នៅក្នុងតំបន់

[៣៣] មានឯកសារច្រើនណាស់ស្តីពីដំណោះស្រាយនូវបញ្ហាជាយថាក្រម ។ និក្ខេបបទបែបក្លាស៊ិកដែល Paul Rosenstein Rodan សរសេរនៅឆ្នាំ១៩៤៣ និងបានលើកឡើងថា មាន "ការជំរុញដ៏ខ្លាំងក្លាមួយ" ដែលចាំបាច់សំរាប់ឱ្យប្រទេសក្រីក្រ កាត់ផ្តាច់ចេញពីអតីតកាលរបស់ខ្លួន គឺជាចំណុចចាប់ផ្តើមដ៏សំខាន់មួយ ។ Gunna Myrdal (1968) ក្រោយមកទៀតបានវិភាគបន្ថែមលើចំនុចប្រហាក់ប្រហែលតែស៊ីជំរៅជាង ដោយបានពិនិត្យពីកត្តាសេដ្ឋកិច្ច និងមិនមែនសេដ្ឋកិច្ចក្នុងបរិបទតំបន់អាស៊ី ។ គាត់បានស្នើឡើងនូវវិធីសាស្ត្រដែលទាមទារឱ្យមានការកាត់ផ្តាច់ទាំងស្រុងពីស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ន ។ ចំពោះការប្រើប្រាស់មានផលិតភាពនូវកំលាំងពលកម្មលើស និក្ខេបបទបែបក្លាស៊ិករបស់លោក Arthur Lewis អាចយកជាការបានសំរាប់ពេលបច្ចុប្បន្ន ក៏ដូចជាកាលពីពេលមុន (Lewis 1954) ។

អាកាសធាតុកសិកម្មបែបនេះ ។ សព្វថ្ងៃកសិកម្មកម្ពុជាប្រើអស់តិចជាងឆ្ងាយណាស់នូវបរិមាណពលកម្មគិតជានាក់ថ្ងៃបែបនេះ ហើយក៏មានផលិតភាពទាបជាងដែរ ។ ការសិក្សាពីប្រវត្តិលំអិតស្តីពីជោគជ័យនៃកសិកម្មនៅអាស៊ី អាចជាចំនុចចាប់ផ្តើមដ៏មានប្រយោជន៍មួយ (Ishikawa 1967; Ishikawa 1981; Hayami and Kikuchi 1984) ។

តើកសិករធុនតូចអាចបានចំណេញឬទេពីកិច្ចប្រឹងប្រែងបែបនេះ? បទពិសោធន៍អន្តរជាតិបង្ហាញថា ក្នុងលក្ខខណ្ឌស្មើគ្នា កសិករធុនតូចមានប្រសិទ្ធិភាពជាងកសិករធុនធំនៅក្នុងបរិបទអាស៊ី ។ ប៉ុន្តែនៅមានសំនួរមួយទៀតគឺ *តើកសិដ្ឋានគួរមានទំហំតូចប៉ុណ្ណា?* ការពុះចែកដីធ្លីឱ្យតូចជាង ១-២ហិកតា អាចឱ្យផលអាក្រក់ ។ ដូច្នេះការត្រួតពិនិត្យលើការពុះចែកដីតូចៗហួសហេតុនឹងត្រូវមានជាចាំបាច់ដើម្បីទាញអត្ថប្រយោជន៍ឱ្យបានពេញលេញពីបច្ចេកវិទ្យា និងទំនើបកម្ម ។

៤.២. ដំណើរការទីផ្សារប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព

ទីពីរៈ ដំនើរការប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាពនៃទីផ្សារផ្សេងៗដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយកសិករ គឺមានសារៈសំខាន់ ។ ទីផ្សារត្រូវមានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែងជាបន្ថែមទៀតទៅលើប្រសិទ្ធិភាពនេះ ។

១. ការធានាឱ្យថ្លៃធាតុចេញមានស្ថិរភាព សំរាប់កសិករគ្រប់គ្នា និងនៅគ្រប់តំបន់ គឺមានលក្ខណៈចាំបាច់ គឺទាំងសំរាប់សកម្មភាពកសិកម្ម និងមិនមែនកសិកម្ម ។ រាល់ប្រទេសផលិតផលិតផលកសិកម្មចំបងៗបានអនុវត្តដូច្នេះ ទោះបីជាប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ ឬកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ក្តី ហើយចំពោះប្រទេសកម្ពុជា ការបង្កើតយន្តការប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះក៏មិនមែនធ្វើមិនកើតដែរ ។

២. ទីផ្សារធាតុចូល (សំរាប់គ្រឿងយន្ត វត្ថុធាតុជីគីមី) ត្រូវមានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែងថែម ហើយមតិនេះមានតំលៃដូចគ្នាសំរាប់សកម្មភាពមិនមែនកសិកម្មដូចជាការនេសាទជាដើម ។ ឧទាហរណ៍ទិដ្ឋភាពផ្សេងៗដូចជា លទ្ធភាពអាចរកបានចំណីត្រី គឺសំខាន់បំផុត ។ ចំពោះដំណោះស្រាយគឺមួយចំណែកវាស្ថិតលើការកែលំអហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ។

៣. កំណែទំរង់ នឹងពុំបានពេញលេញទេ បើសិនជាគ្មានការរៀបចំឡើងវិញឱ្យបានស៊ីជំរៅនូវទីផ្សារឥណទាន គឺធ្វើយ៉ាងណាឱ្យប្រាក់កម្ចីអាចរកបាននៅពេលមានតំរូវការ ហើយអត្រាការប្រាក់ និងលក្ខខណ្ឌកំចីផ្សេងៗ ក៏ត្រូវមានលក្ខណៈកាន់តែយុត្តិធម៌ថែមទៀត ។

៤. ដើម្បីឱ្យកំណែទំរង់ទីផ្សារទទួលបានជោគជ័យ វាជាការចាំបាច់ដែលទីផ្សារទាំងនេះត្រូវមានលក្ខណៈអព្យាក្រឹត ទោះបីអតិថិជនមានប្រតិបត្តិការទំហំប៉ុណ្ណាក៏ដោយ ។

៤.៣. សន្តិសុខនៃកម្មសិទ្ធិ

ទីបីៈ សន្តិសុខនៃកម្មសិទ្ធិត្រូវតែពង្រឹងបន្ថែម ។ ម្យ៉ាងទៀត វាជាការចាំបាច់ត្រូវកំណត់ព្រំប្រទល់ដីឯកជន និងដីរួម និងដែនសមត្ថកិច្ចរបស់អ្នកជាប់ពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ ។ វិធីសាស្ត្របែបនេះនឹងជួយឱ្យមានការគ្រប់គ្រងយ៉ាងសក្តិសិទ្ធិ និងការប្រើប្រាស់មានចីរភាពនៃធនធានទ្រព្យរួម ។ ទោះបីជាការប្រឹងប្រែងរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងទិសដៅនេះ ហាក់ដូចជាមានសព្វជ្រុងជ្រោយហើយក្តី ប៉ុន្តែការជំរុញពន្លឿនដំណើរការនេះអាចជួយបានមួយកំរិតទៀត ។

តើកំណែទំរង់ដីធ្លីដែលរដ្ឋាភិបាលកំពុងអនុវត្ត (ក្នុងនេះសន្តិសុខកម្មសិទ្ធិគឺជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់) វាអាចជួយដោះស្រាយបញ្ហាគ្មានដីធ្លី និងការពុះចែកដីធ្លីតូចៗដែរឬទេ? រឿងនេះអាចធ្វើបាន ។ នៅក្នុងការសិក្សាថ្មីមួយ (Chan *et at* 2001) គេបានរកឃើញថា នៅកម្ពុជាសព្វថ្ងៃមានដីគ្រប់គ្រាន់សំរាប់បំពេញតំរូវការរបស់អ្នកគ្មានដីធ្លី ដោយឈរលើមូលដ្ឋានសំរាប់មួយនាក់ដោះស្រាយឱ្យមួយដង ។

៤.៤. ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ

ទីបួនៈ ធនធានធម្មជាតិត្រូវគ្រប់គ្រងតាមលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រប្រសើរថែមទៀត ដើម្បីធានាឱ្យមានចីរភាព និងមានទិន្នផលខ្ពស់ ។ វិស័យដែលមានសភាពធ្ងន់ធ្ងរជាងគេគឺ ធនធាននេសាទ និងព្រៃឈើ ។ សំណើបង្កើត និងជំរុញសកម្មភាពគ្រប់គ្រងធនធានរួមគ្នា ឬគំរោងគ្រប់គ្រងធនធានដោយសហគមន៍ ត្រូវបានលើកឡើង ប៉ុន្តែមកទល់សព្វថ្ងៃមិនទាន់បានទទួលជោគជ័យទេ ។ នៅពេលបច្ចុប្បន្ន គំរោងទាំងនេះមិនទាន់ល្អគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ធ្វើប្រតិបត្តិការទេ ដោយសារកង្វះខាតខាងការចាត់តាំងទុន និងកំរិតជំនាញ ។ គំរោងទាំងនេះត្រូវបំផុសឡើងវិញជាបន្ទាន់ តាមការកែលំអចំណុចខ្វះខាតទាំងនេះ ។

៤.៥. ការធ្វើចំរុះកម្មមុខរបរ និងការកសាងធនធានមនុស្ស

ទីប្រាំៈ ការពង្រីកសកម្មភាពមិនមែនកសិកម្ម និងក្រៅកសិដ្ឋាន មានសារៈសំខាន់បំផុតពីព្រោះការធ្វើកសិកម្មតែមួយមុខ មិនអាចផ្តល់ដំណោះស្រាយយូរអង្វែងដល់បញ្ហារកចិញ្ចឹមជីវិត និងសន្តិសុខស្បៀងបានទេ ។ ការងារនេះគួរផ្តួចផ្តើមធ្វើតាមរយៈការបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលសំរាប់ការលូតលាស់បែបវិមជ្ឈការ ដែលក្នុងនេះបណ្តាញទីផ្សារ ត្រូវវិវត្តទន្ទឹមគ្នានឹងការបញ្ចូលជំនាញឯកទេសផ្សេងៗ ។ ទោះបីវិស័យមួយចំនួនដែលមានដំណើរការស្រាប់ហើយដូចជា ការនេសាទ និងការកែច្នៃត្រីជាដើម ត្រូវមានការពង្រឹងបន្ថែមផងដែរក៏ដោយ ក៏ទង្វើនេះមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់ទេ បើសិនវាពាក់ព័ន្ធតែត្រឹមការនេសាទ និងការកែច្នៃត្រីប៉ុណ្ណេះគត់ ។ សកម្មភាពទីផ្សាររស់រវើកមួយចំនួនធំទៀត ក៏ត្រូវមានការជំរុញបន្ថែម ។ ក្នុងរឿងនេះ ការកសាងធនធានមនុស្សទ្រង់ទ្រាយធំ (សុខភាព និងការអប់រំ) និងការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ គឺជាតំរូវការដ៏បន្ទាន់ ។ មានឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែងយ៉ាងល្អៗរបស់ប្រទេសជាច្រើនដូចជា ចិន វៀតណាម និងថៃ (ក្នុងកំរិតណាមួយ) ដែលអាចជួយត្រួសត្រាយផ្លូវសំរាប់ប្រទេសកម្ពុជា (Johansson and Ronnas 1992; Ronnas and Bhargavi 2001; Saith 1991) ។ ការកែលំអហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ក៏ដើរតួសំខាន់ក្នុងកិច្ចប្រឹងប្រែងបែបនេះដែរ ។

៤.៦. ការឱ្យមានតុល្យភាពទីផ្សារពលកម្ម

ទីប្រាំមួយៈ ត្រូវធ្វើស្ថិរភាពូបនីយកម្មទីផ្សារពលកម្ម គឺកាត់បន្ថយគំលាតរវាងការផ្គត់ផ្គង់ និងតំរូវការពលកម្ម ។ ត្រូវបង្កើតច្រើនថែមទៀតនូវការងារមានប្រាក់កំរៃប្រសើរ និងមានចំនួនថ្ងៃធ្វើការច្រើនជាងមុនក្នុងមួយឆ្នាំៗ ដើម្បីបង្កើនប្រាក់ចំណូលប្រចាំឆ្នាំរបស់កសិករធុនតូច ប្រជាជនមិនមែនជាកសិករ និងអ្នកគ្មានដីធ្លី ឬធនធានផ្សេងៗទេ ។ ក្នុងបរិបទនេះ គេត្រូវផ្តល់សំណាញ់សុវត្ថិភាពដ៏ធំមួយ សំរាប់អ្នកមិនបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍ក្នុងរយៈពេលខ្លីពីទំនើបកម្មកសិកម្ម ដើម្បីជួយពួកគេក្នុងការទប់ទល់នឹងកង្វះខាតជាបណ្តោះអាសន្ន និង/ឬតាមរដូវ ហើយព្រមគ្នានេះដែរ គឺជួយបញ្ចូលគេទៅក្នុងប្រព័ន្ធផលិតកម្មដែលកំពុងលេចចេញជារូបរាងឡើង ។ វិធីសាស្ត្របែបនេះក៏នឹងអាចជួយបង្កើតកំរិតប្រាក់កំរៃអប្បបរិមាមួយដែលអាចរស់បាន ។ ក្នុងនេះគួរបញ្ជាក់ដែរថា កម្ពុជាត្រូវកំណត់កំរិតកំរៃពលកម្មអប្បបរិមាមួយសំរាប់តំបន់ជនបទ (Acharya 1990; World Bank 1990; Dreze and Sen 1991) ។

ជំពូក ៥

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ដោយប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រតាមបែបគុណភាព និងនរវិទ្យា, អត្ថបទនេះស៊ើបអង្កេតពីនិចលភាពគន្លឹះមួយចំនួននៃរចនាសម្ព័ន្ធកសិកម្មនៃប្រទេសកម្ពុជា ដូចបានពិនិត្យឃើញនៅក្នុងការសិក្សាសំរាប់ ៦ភូមិ ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ២០០១ និងឆ្នាំ២០០២ ។ ចំណុចសំខាន់ៗចំនួន ៥ ត្រូវបានពិនិត្យមើល ១. ការបែងចែកដី និងភាពគ្មានដីធ្លី ២. ការប្រើប្រាស់ដី និងលទ្ធភាពមានអាហារ ៣. សកម្មភាពមិនមែនកសិកម្ម (រួមមានការរកចិញ្ចឹមជីវិតអំពីធនធានធម្មជាតិ) ៤. ទីផ្សារផលិតផលធាតុចូល និងទីផ្សារឥណទាន និង ៥. ទីផ្សារពលកម្មនិងកំរៃពលកម្ម ។ របកគំហើញក្នុងចំនុចនីមួយៗដូចខាងលើមានចុះសង្ខេបនៅភាគខាងចុងនៃផ្នែកនីមួយៗ គឺមិនបានលើកមកបញ្ជាក់ទាំងស្រុងឡើងវិញនៅទីនេះទេ ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្សេងៗអាចសង្ខេបបានដូចតទៅ:

ក. តំបន់ជនបទកម្ពុជា ប្រឈមមុខនឹងអតុល្យភាពធំៗក្នុងន័យថា ប្រជាជន និងកំលាំងពលកម្មបានកើនលើសលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ។ បញ្ហានេះបានប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខស្បៀង ។

ខ. ធនធានធម្មជាតិស្ថិតក្រោមសំពាធយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដោយសារ ១. យុទ្ធសាស្ត្រដើម្បីរស់រានជីវិតផ្សេងៗដែលប្រជាជននៅជនបទបានប្រកាន់យក និង ២. តំរូវការធំហួសប្រមាណពីផ្នែកខាងក្រៅវិស័យកសិកម្ម ។

គ. វិសមភាពដីកើតមានឡើងដោយសារ តំរូវការដីដែលផុសចេញពីប្រភពជាច្រើន និងមិនមែនគ្រាន់តែសំរាប់កសិកម្មជីវព្រឹត្តិនោះទេ ។ រឿងនេះបានប៉ះពាល់ដល់ការរកចិញ្ចឹមជីវិតរបស់ពួកអ្នកបាត់បង់ដី ។

ឃ. នៅតាមមូលដ្ឋានមួយចំនួន ដីកសិកម្មត្រូវបានពុះចែកតូចៗពេក មិនអាចធានាជីវភាពបានសមរម្យ ឬការប្រើប្រាស់ធាតុចូលបែបវិទ្យាសាស្ត្រទំនើបទេ ។ កត្តានេះបង្កឱ្យមានទិន្នផលទាប ។

ង. យន្តកម្មកសិកម្មបានជួយបង្កើនផលិតភាពជាទូទៅ ក៏ប៉ុន្តែការបែងចែកផលចំណេញ វាអំណោយផលដល់កសិករធុនធំច្រើនជាងកសិករធុនតូច ។

ច. ទំនើបកម្មកសិកម្មបានផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ ប៉ុន្តែកង្វះប្រព័ន្ធស្រោចស្រព បានកាត់បន្ថយទំហំផលប៉ះពាល់ល្អចំពោះកសិករ ។ លក្ខណៈមិនស្មើភាពរវាងថ្លៃធាតុចូល និងថ្លៃធាតុចេញ ក៏ប៉ះពាល់មិនល្អដល់កសិករដែរ ។

ឆ. ទីផ្សារទាំងអស់គ្មានការប្រកួតប្រជែងល្អទេ ហើយការរកស៊ីផ្តាច់មុខបានធ្វើឱ្យខូចផលប្រយោជន៍កសិករ ។

ជ. ប្រជាជនបានប្រកាន់យកនូវយុទ្ធសាស្ត្រទប់ទល់មួយចំនួនដូចជាធ្វើចំណាកស្រុកចេញជាដើម ប៉ុន្តែគុណភាពអន់នៃធនធានមនុស្ស មិនអនុញ្ញាតឱ្យមានកំណើនប្រាក់ចំណូលគួរកត់សំគាល់ទេ ។

ដោយទាញយកបទពិសោធន៍ពីប្រទេសអាស៊ីឯទៀតៗ អត្ថបទនេះផ្តល់មតិថា គួរកំណត់គោលនយោបាយ ដោយផ្អែកលើដំណើរការផ្លាស់ប្តូរទាំងមូល ជាជាងការផ្លាស់ប្តូរតែក្នុងវិស័យមួយតូច ។ រឿងនេះពាក់ព័ន្ធនឹងទំនើបកម្មកសិកម្ម និងចំរុះកម្មមុខដំណាំ, កិច្ចដំណើការយ៉ាងសក្តិសិទ្ធិនៃទីផ្សារផលិតផលនិងកត្តាខាងទីផ្សារ, សន្តិសុខកម្មសិទ្ធិដី និងការត្រួតពិនិត្យលើការពុះចែកដីតូចៗហួសហេតុ, ការធ្វើចំរុះកម្មមុខរបរនិងធនធានមនុស្ស, និងការធ្វើអន្តរាគមន៍លើទីផ្សារពលកម្មដើម្បីកសាងសំណាញ់សុវត្ថិភាព និងការកំណត់កំរិតប្រាក់កំរៃពលកម្មអប្បបរិមាដែលអាចរស់បាន ។ ការអនុវត្តន៍ព្រមគ្នានូវគោលនយោបាយផ្សេងៗជាច្រើន វាផ្តល់ផលល្អជាងវិធីសាស្ត្រដោះស្រាយមួយមុខម្តងៗ ។

ឯកសារយោង

Acharya, S. (1990), *The Employment Guarantee Scheme* (New Delhi: ILO-ARTEP)

Biddulph, R. (2000), *Making the Poor Visible* (Phnom Penh: Cambodia Land Project, Oxfam GB)

Bhargavi, R. Sik. B, Ronnås, P. & Sok, H. (2001), *Cambodia 1999–2000: Land Labour and Rural Livelihood in Focus* (Phnom Penh: Cambodia Development Resource Institute) Working Paper No. 21

Brown, F.Z and Timberman D.G. (1998) (eds.), *Cambodia and the International Community* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, and New York: Asian Society)

Chan, S. Tep, S. & Acharya, S. (2001), *Land Tenure in Cambodia: A Data Update* (Working Paper No. 19, Phnom Penh: Cambodia Development Resource Institute)

Chan, S. & Acharya, S. (2002), *Land and Rural Livelihoods: A Survey of Nine Villages,* (Forthcoming as CDRI Working Paper)

Chan, S. & Acharya, S. (2002), *Land Transaction in Cambodia* (Phnom Penh: Cambodia Development Resource Institute) Working Paper No. 22

Development Analysis Network (ed.) 2001, *Labour Markets in Transitional Economies of Southeast Asia and Thailand* (Phnom Penh: Cambodia Development Resource Institute)

Dreze, J. and Sen, A. (1991), *Hunger and Public Action* (Helsinki: United Nations University-WIDER)

Farmer, B.H. (ed.) (1977), '*Green Revolution? Technology and Change in Rice Growing Areas of Tamil Nadu and Sri Lanka'* (London: Macmillan)

Griffen, K. (1974), *Political Economy of Agrarian Change* (London: Macmillan)

Hayami, Y. & Kikuchi, M. (1984), *Asian Village Economy at Crossroads: An Economic approach to Social Change* (Tokyo: Tokyo University Press)

Ishikawa, S. (1967), *Economic Development an Asian Perspective* (Tokyo: Kinokunia Bookstore Co)

Ishikawa, S. (1981), *Labour Use in Asian Agriculture* (Bangkok: ILO-ARTEP)

Kato, E. (1999), *Where Has All the Land Gone? Land Rights and Access in Cambodia* (Phnom Penh: Cambodia Land Project, Oxfam GB)

Lewis, W.A. (1990), Economic Development with Unlimited Supplies of Labour, *Manchester School*, Volume 22

Johansson, S. & Ronnås, P. (1996), *Rural Industrialisation: A Review of Selected Asian Experience*, (New Delhi: ILO-SAAT) SAAT Working Paper

Meijers, H. (1994), *Land Tenure and Agricultural Development in Cambodia* (Bangkok: Asian Institute of Technology)

McAndrew, J. (1998), *Interdependence of Household Livelihood Strategies in Two Cambodian Villages* (Phnom Penh: Cambodia Development Research Institute) Working Paper No. 7

Murshid, K.A.S. (1998), *Food Security in an Asian Transitional Economy: The Cambodian Experience* (Phnom Penh: Cambodia Development Research Institute) Working Paper No. 6

Myrdal, G. (1998), *Asian Drama: An Inquiry into the Poverty of Nations and The Challenge of World Poverty* (Oxford: Oxford University Press)

Pearse, A. (1980), *Seeds of Plenty, Seeds of Change* (Oxford: Clarendon Press)

Ronnås, P. and Bhargavi, R. (2001), *Entrepreneurship in Vietnam - Transformation and Dynamics* (Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies)

RGC, Royal Government of Cambodia (2001), *A Profile of Poverty in Cambodia - 1999* (Phnom Penh: Ministry of Planning)

RGC, Royal Government of Cambodia (2002a), Socio-economic Development Plan-2, (*draft*) (Phnom Penh: Ministry of Planning)

RGC, Royal Government of Cambodia (2002b), Poverty Reduction Strategy Paper, (*draft*) (Phnom Penh: Ministry of Planning)

Saith, A. (1991), "Asian Rural Industrialisation: Context, Features and Strategies," in Bremen and Mundle.

Sik, B. (2000), *Land Ownership, Sales and Concentration in Cambodia* (Phnom Penh: Cambodia Development Research Institute) Working Paper No. 16

So, S. Real, S. Uch, U. Sy, R. Ballard, B. & Acharya, S. (2001), *Social Assessment of Land in Cambodia* (Phnom Penh: Cambodia Development Research Institute) Working Paper No. 20

Sida, Swedish International Development Agency (2000), *Cambodia: An Overview of the Land Sector* (Phnom Penh)

Sok, H. Chea, H. and Sik, B. (2001), *Annual Economic Review*, (Phnom Penh: Cambodia Development Research Institute)

Thion, S. (1993), *Watching Cambodia* (Bangkok: White Lotus)

Williams, S. (1999), *Review of Secondary Sources Relating to Land Tenure and Access Issues* (Phnom Penh: Cambodia Land Project, Oxfam GB).

World Bank (1990), *World Development Report* (Washington)

World Bank (2001), *World Development Report* (Washington)

ឧបសម្ព័ន្ធសង្ខេបការសិក្សាលើភូមិនានា

១. ភូមិក្រសាំង ‿ អតិរេកស្រូវអង្ករ ភាពគ្មានដីធ្លីកើតខ្ពស់ និងពលកម្មចំណាកស្រុក

១.១. ទិដ្ឋភាពភូមិ

ភូមិក្រសាំងស្ថិតនៅក្នុងឃុំតាម៉ឺន ស្រុកថ្មគោល ខេត្តបាត់ដំបង ។ ភូមិនេះស្ថិតនៅក្នុងវាលទំនាបលិចទឹកនៃបឹងទន្លេសាបដែលស្ថិតនៅចំងាយ ២៥គីឡូម៉ែត្រពីភូមិនេះ ។ ក្នុងភូមិមានដើមឈើហូបផ្លែ និងច្បារដំណាំជាច្រើន ។ ភូមិនេះមានប្រជាជន ២២៨គ្រួសារ មានសាលាមួយតែគ្មានមណ្ឌលសុខភាព ឬពេទ្យទេ ហើយមណ្ឌលសុខភាពរបស់រដ្ឋនៅឯស្រុក ក៏មិនដំណើរការដែរ ។

នៅឆ្នាំ១៩៩២ ក្នុងពេលអនុវត្តកម្មវិធីធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍ ភូមិក្រសាំងទទួលបាន ១៤គ្រួសារ ដែលភាគច្រើនគ្មានដីស្រែទេ ប៉ុន្តែគ្រួសារខ្លះបានទិញដីសង់ផ្ទះ ។ ភូមិនេះមានដី ២៣០ហិកតាជាដីស្រែវស្សា (ក្នុងនេះស្រែមួយចំនួនតូច អាចធ្វើស្រូវប្រាំងបាន ព្រោះមេទឹកមកពីស្រុកបវិល) និង ១១៧ហិកតាជាដីស្រែស្រូវឡើងទឹក ។ ចាប់ពីដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ នៅក្នុងការងារកសិកម្មមានការផ្លាស់ប្តូរពីការប្រើកំលាំងសត្វអូសទាញទៅប្រើគ្រឿងយន្តវិញ ។ សព្វថ្ងៃភូមិនេះមានត្រាក់ទ័រ ៣គ្រឿង, គោយន្ត ៨គ្រឿង, ព្រមទាំងមានទូកនេសាទ ៥០, ឡានបើកដំបូល ១គ្រឿង, រទេះសេះ ៤, ម៉ាស៊ីនបូមទឹក ៣, អណ្តូងស្នប់ ៥, ត្រពាំង ២០ និងអណ្តូងដាក់លូ ៥ ។

១.២. ប្រាក់ចំណូល និងសន្តិសុខស្បៀង

កម្មសិទ្ធិដី

ដោយសារបញ្ហាសន្តិសុខ, នៅភូមិក្រសាំងមិនដែលមានការបែងចែកដីជាផ្លូវការទេ ។ ចាស់ទុំក្នុងភូមិនិយាយថា ពីឆ្នាំ១៩៧៩-១៩៩៤ អ្នកភូមិជួបប្រទះកង្វះខាតដីបង្កបង្កើនផល ពីព្រោះដីទំនាបលិចទឹកជាច្រើនហិកតា ត្រូវពួកខ្មែរក្រហមកាន់កាប់ ដូច្នេះគេធ្វើស្រូវតែលើដីដែលនៅជិតភូមិ ។ អ្នកភូមិបានកាន់កាប់ដីតាំងពីឆ្នាំ១៩៨០ ហើយគ្រួសារនីមួយៗមានដីស្រែប្រហែល ២ហិកតា ។ នៅក្រោយឆ្នាំ១៩៩៣-១៩៩៤ នៅពេលមានសន្តិភាពឡើងវិញ ប្រជាជនបានពង្រីកសកម្មភាពរបស់គេនៅលើផ្ទៃដីលិចទឹក ដែលនៅឆ្ងាយពីភូមិប្រហែល ១៥-២០គ.ម ។ ចាប់ពីពេលនោះមក ដីបានផ្លាស់ប្តូរម្ចាស់ចុះឡើង ជាពិសេសនៅតំបន់វាលទំនាបលិចទឹក ។

ភាពគ្មានដីធ្លីបានកើនឡើងទន្ទឹមគ្នានឹងកំណើនប្រជាជនៈ នៅភូមិក្រសាំងមាន ១២៥គ្រួសារគ្មានដីធ្លី ក្នុងនេះមាន ២៤គ្រួសារដឹកនាំដោយជាស្ត្រីមេម៉ាយ ។ គ្រួសារមួយចំនួនធំត្រូវបង្ខំចិត្តលក់ដីស្រែរបស់ខ្លួន ដើម្បីដោះស្រាយចំណាយផ្សេងៗ ដូចជា បញ្ហាសុខភាព និង/ឬកង្វះខាតស្បៀងតាមរដូវ ។ គ្រួសារខ្លះលក់ដីដើម្បីបានប្រាក់ធ្វើដំណើរទៅថៃ ស្វែងរកការងារដែល

ផ្តល់កំរៃពលកម្មខ្ពស់ជាង ។ ជារឿយៗ ពួកអ្នកមានដែលជាអ្នកចងការប្រាក់ បានទិញយកដីទាំងនោះ ។ ប្រជាជនមកពីភូមិជិតខាងមួយ (ភូមិឫស្សី) បានគ្រប់គ្រងដីស្រែជាង ១០០ហិកតា នៅភូមិក្រសាំង ។ អ្នកភូមិឫស្សី មានកំរិតជីវភាពខ្ពស់ជាងអ្នកភូមិក្រសាំង ដោយសារពួកគេជាអ្នកជំនួញនៅផ្សារថ្មគោល ។ អ្នកខ្លះមានបងប្អូនរស់នៅឯបរទេសដែលផ្ញើប្រាក់មកឱ្យម្តងម្កាល ។

ដំណាំស្រូវ

កសិករអះអាងថា ការធ្វើស្រូវឡើងទឹកផ្តល់ផលចំណេញច្រើន ពីព្រោះចំណាយពលកម្មតិច ហើយបានទិន្នផលខ្ពស់ (ជាមធ្យម ៣,០-៣,៥តោនក្នុងមួយហិកតា) ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ ការធ្វើស្រែលើដីទំនាបមិនបានផលល្អទេ ដោយសារទឹកជំនន់ ។ នៅឆ្នាំ២០០០ និង ២០០១ ផលស្រូវមានកំរិតទាបដោយសារទឹកជំនន់វាធំពេក ។ ស្រូវដាំនៅលើដីទួលជាទូទៅត្រូវការជីច្រើនជាងស្រូវលើដីលិចទឹក ពីព្រោះដីទួលគ្មានជីធម្មជាតិបន្សល់ទុកដោយទឹកជំនន់ ។ ម្យ៉ាងទៀត ស្រូវដីទួលត្រូវការពលកម្មច្រើនជាង ព្រោះមានការងារស្ទូង ហើយទិន្នផលជាមធ្យមគឺពី ២,៥-៣,៥តោនក្នុងមួយហិកតា ។ ការច្រូតកាត់ធ្វើនៅខែធ្នូ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យកសិករធុនតូចទាំងស្រីទាំងប្រុស អាចធ្វើចំណាកស្រុកទៅថៃ ដើម្បីស្វែងរកការងារបណ្តោះអាសន្នបាន ។ ក្នុងមួយរយៈរហូតដល់ខែធ្នូ គ្រួសារជាច្រើន ជាពិសេសគ្រួសារគ្មានដីធ្លី ឬគ្រួសារមានដីតូចតែងជួបប្រទះនឹងកង្វះខាតស្បៀង ហើយសមាជិកគ្រួសារទាំងនេះធ្វើចំណាកស្រុកចេញដើម្បីចៀសវាងបញ្ហានេះ ។ ក្រៅពីការលក់ពលកម្ម, ស្ត្រីមេម៉ាយ អ្នកគ្មានដី និងគ្រួសារក្រីក្រតែងដើរប្រមូលកួរស្រូវដែលជ្រុះតាមស្រែក្នុងពេលច្រូតកាត់ ហើយគេអាចយកស្រូវនោះមកផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារបានយ៉ាងតិចក៏ ២ខែដែរ ។ ទោះបីភូមិក្រសាំងមានអតិរេកស្រូវអង្ករក្តី ប៉ុន្តែប្រជាជនទាំងនេះត្រូវប្រឈមនឹងកង្វះខាតស្រូវរហូតដល់ ៣ខែក្នុងមួយឆ្នាំៗ ។

ការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តបានចាប់ផ្តើមនៅឆ្នាំ១៩៩៣ ។ គ្រួសារមួយមានត្រាក់ទ័រ ២គ្រឿង, គ្រួសារមួយទៀត មាន ១គ្រឿង, ហើយ ៨គ្រួសារទៀតមានគោយន្តមួយគ្រឿងក្នុងមួយគ្រួសារ ។ អ្នកធូរធារខ្លាំងដែលមានដីស្រែធំៗ ក៏មានគ្រឿងយន្តផងដែរ ។ ភាគច្រើនប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តលើកសិដ្ឋានរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ ព្រមទាំងជួលសំភារៈទាំងនេះយកកំរៃផងដែរ ។ ជនទាំងនេះក៏ជាឈ្មួញកណ្តាលធ្វើការជួញដូរស្រូវថែមទៀត ពីព្រោះគេមានមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន និងទុន សំរាប់ទិញស្រូវស្តុកទុកក្នុងរដូវច្រូតកាត់ហើយ គេនឹងបញ្ចេញលក់វាវិញនៅពេលក្រោយដោយបានចំណេញយ៉ាងច្រើន ។ ផ្ទុយទៅវិញ កសិករធុនតូចត្រូវជួលគ្រឿងយន្ត ពីព្រោះគ្មានលទ្ធភាពទិញវាដោយខ្លួនឯង ដូច្នេះហើយក៏មានលំហូរចេញប្រាក់ចំណូល ដោយសារពួកគេត្រូវខ្ចីប្រាក់ជាញឹកញយនៅក្នុងកំរិតអត្រាការប្រាក់យ៉ាងខ្ពស់ ។ បន្ទុកចំណាយនៃការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តក៏ខ្ពស់ដែរ ពីព្រោះកសិករនៅតាមមូលដ្ឋាន គ្មានចំណេះដឹងគ្រប់គ្រាន់ពីគ្រឿងយន្ត គ្មានការផ្គត់ផ្គង់គ្រឿងបន្លាស់ឱ្យបានទៀងទាត់ ឯប្រេងម៉ាស៊ូតមានថ្លៃខ្ពស់ ។ ប៉ុន្តែបន្ទុកចំណាយទាំងនេះ ត្រូវបានផ្ទេរទៅឱ្យអ្នកជួល ពីព្រោះថ្លៃជួលគឺម្ចាស់គ្រឿងយន្តជាអ្នកកំណត់ ។ ដោយមូលហេតុនេះ ការប្រើគ្រឿងយន្តបង្កើតបន្ទុកចំណាយខ្ពស់ចំពោះកសិករធុនតូច ហើយប្រាក់ចំនេញរបស់គេក៏ធ្លាក់ចុះទាប ។ ដូច្នេះអត្ថប្រយោជន៍នៃបច្ចេកវិទ្យាប្រើគ្រឿងយន្ត ជាទូទៅហាក់មិនបានបែងចែកស្មើគ្នាល្អទេរវាងកសិករធុនតូច និងកសិករធុនធំ ។

បញ្ហាផ្សេងទៀតដែលប៉ះពាល់ដល់កំរិតចំណេញខាងកសិកម្ម មានដូចតទៅ:

១. ថ្លៃស្រូវធ្លាក់ដល់ ៣,៥បាត/គ.ក នៅរដូវច្រូតកាត់, ហើយឡើងដល់ ៤,១បាត/គ.កនៅរដូវវស្សា ។ កសិករស្ទើរតែគ្រប់គ្នាជាពិសេសកសិករធុនតូច តែងលក់ផលិតផលរបស់ខ្លួននៅរដូវច្រូតកាត់ និងទិញស្បៀងចូលនៅរដូវវស្សា ។

២. អត្រាការប្រាក់លើកំចី គឺមានកំរិតខ្ពស់ពី ៥%-១៥% ក្នុងមួយខែ ។ កសិករជាច្រើនត្រូវបាត់បង់ដីនៅក្នុងដំណើរការបង់ការប្រាក់លើប្រាក់កំចីនេះ ។

៣. ចាប់ពីឆ្នាំ២០០០មក មានទឹកជំនន់ធ្ងន់ធ្ងរនៅក្នុងតំបន់ជាច្រើន ដែលបានធ្វើឱ្យខូចខាតផលដំណាំ ។

ដំណាំចំការ

១៣គ្រួសារមានចំការក្រូចតូចៗ (ចំការមួយៗប្រហែល ០,៣ហិកតា) ដែលស្ថិតនៅក្រោយផ្ទះរបស់គេ ។ កសិករក៏មានដាំចេក ស្វាយ ខ្នុរ ល្ហុង ត្របែក និងដំណាំឱសថមួយចំនួនទៀត ។ អ្នកភូមិត្អូញត្អែរថា ចាប់ពីឆ្នាំ២០០០ ដើមឈើហូបផ្លែជាច្រើនបានងាប់ដោយសារទឹកជំនន់ ដូច្នេះហើយគេបានប្រាក់ចំណូលតិចតួចណាស់ពីចំការ ។ ២គ្រួសារទៀតដែលមានដើមក្រូចប្រហែល ៥០ដើម ក្នុងមួយគ្រួសារបាននិយាយថា ផ្លែក្រូចមិនលក់ចេញទាំងអស់ទេ ហើយផ្លែក្រូចនៅសល់ទុកសំរាប់ឱ្យកូនចៅនិងក្រុមគ្រួសារហូប ។ ឫស្សីដុះជាលក្ខណៈធម្មជាតិ គ្រួសារភាគច្រើននៅក្នុងភូមិ គេមានឫស្សី ៣-៤គុម្ព ។ ក្រៅពីការប្រើប្រាស់ឫស្សីជាសំភារៈសំណង់ គេក៏យកទំពាំងវាមកហូបដែរ ។ ប្រាក់ចំណូលជាមធ្យមបានមកពីការលក់ផ្លែឈើ មានចំនួនតិចទេ ហើយប្រែប្រួលខុសគ្នាពីគ្រួសារមួយទៅគ្រួសារមួយ ។

សត្វចិញ្ចឹម

នៅក្នុងភូមិ មានគោ ១៣ក្បាល និងក្របី ២ក្បាល ដែលគេចិញ្ចឹមទុកសំរាប់យកសាច់ជាសំខាន់ ។ កសិករមួយចំនួននិយាយថា គាត់ឈប់ចិញ្ចឹមគោ-ក្របីហើយ ដោយសារមានអំពើប្លន់ ។ អ្នកខ្លះគិតថា ការចិញ្ចឹមសត្វធំៗ វានឿយហត់ណាស់ជាពិសេសនៅពេលដែលគ្រឿងយន្តបានផ្តល់នូវកំលាំងអូសទាញភាគច្រើន ។ ចំពោះសត្វជ្រូក គេលក់វាទៅឱ្យឈ្មួញនៅទីផ្សារស្រុកថ្មគោល ។ តំលៃសាច់នៅក្នុងភូមិក្រសាំងនាឆ្នាំ២០០១ មានដូចតទៅ: សាច់ជ្រូក ៨.០០០រៀល/គ.ក, សាច់គោ ៩.០០០រៀល/គ.ក, មាន់ ៦.០០០រៀល/គ.ក ។ កសិករអះអាងថា ក្នុងករិតថ្លៃទាំងនេះ គេអាចមានចំណេញ ឬអត់ វាអាស្រ័យទៅលើថ្លៃចំណីសត្វ ។

ការនេសាទ និងការបេះប្រមូលរបស់ហូប

មាន ១២គ្រួសារគឺជាអ្នកនេសាទលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្ម ។ ដោយសារទីតាំងភូមិសាស្ត្រនៃភូមិក្រសាំង សឹងតែគ្រប់គ្រួសារធ្វើនេសាទដើម្បីបំរើការហូបចុកក្នុងគ្រួសារ ។ នៅរដូវនេសាទ អ្នកនេសាទតាមធម្មតាត្រូវចេញទៅនេសាទ ២-៣យប់ក្នុងមួយលើកៗ ដើម្បីចាប់ត្រី កង្កែប ពស់ អន្ទង់ សត្វស្លាប ប្រហែល ១៥-២០គ.ក ។ ថ្លៃត្រីគឺ ៣.៥០០រៀល/គ.ក, ឯកង្កែបនិងពស់ ៥.០០០រៀល/គ.ក ។ ជួនកាលគេប្រឡាក់ហាល អន្ទង់ ពស់ និងកង្កែប ជួនកាលគេទុកវាឱ្យនៅរស់ ដើម្បីដឹកទៅថៃ ។ អ្នកនេសាទធុនតូចជាច្រើនបានលើកឡើងថា គាត់ត្រូវជួបកកង្វះខាតជាតិប្រូតេអ៊ីនអស់រយៈពេល ៥ឆ្នាំ ដោយសារផលិតផលត្រីត្រូវនាំចេញទៅថៃជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ ទោះបីជានៅក្នុងរដូវនេសាទក្តី ក៏ពួកគាត់បានរាយការណ៍ពីការលំបាកក្នុងការមានត្រីបរិភោគ ។ មាន ២គ្រួសារ បានទិញផលិតផលនេសាទទាំងអស់សំរាប់នាំចេញទៅលក់នៅថៃ ។ ក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយ ធនធានត្រីបានធ្លាក់ចុះ ពីព្រោះមានមនុស្សជាច្រើនបានចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ដែលបង្កការខូចខាតដល់បរិស្ថាន ។ នៅរដូវវស្សាអ្នកគ្មានដីក៏ដើររកបេះត្រកួនផងដែរ សំរាប់ប្រើជាអាហាររបស់មនុស្ស និងសត្វ ។ ការងារនេះផ្តល់កំរៃពី ៥.០០០-៨.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ សំរាប់អ្នកបេះមួយក្រុមមានគ្នា ៣-៤នាក់ ។

ការងារក្រៅកសិដ្ឋាន

អ្នកភូមិជាច្រើននាក់ធ្វើចំណាកស្រុកទៅថៃ ដើម្បីរកការងារធ្វើ ។ អ្នកគ្មានដី ក៏ប្រកបការងារជាពលករយកប្រាក់កំរៃប្រចាំថ្ងៃ អ្នកលក់ដូរ កម្មករដឹកជញ្ជូននៅក្បែរៗភូមិផងដែរ ។ កំរៃពលកម្មក្នុងករិត ៥០-៦០បាតក្នុងមួយថ្ងៃថែមបាយមួយពេល (សរុបប្រហែល ៧.០០០រៀល) គេចាត់ទុកថាល្អហើយនៅក្នុងមូលដ្ឋាននោះ ។ ប្រជាជនក៏ទទួលការងារគ្មានជំនាញ និងពាក់កណ្តាលជំនាញធ្វើដែរនៅតាមបណ្តោយព្រំដែនថៃ ឬចូលជ្រៅទៅក្នុងប្រទេសថៃ ។ អ្នកគ្មានដីស្រែ គេធ្វើចំណាកស្រុករយៈពេលវែងជាង ។ ប្រាក់កំរៃជាមធ្យមនៅក្នុងប្រទេសថៃគឺ ៨០-១០០បាតក្នុងមួយថ្ងៃ ប៉ុន្តែ មានច្រើននាក់បានត្អូញត្អែរថា ពេលខ្លះត្រូវគេបោកប្រាស ។ ឧទាហរណ៍ ឈ្មោះ សឿន អាយុ ២៨ឆ្នាំ ដែលទើបត្រលប់ពីថៃកាលពីមួយខែមុន (ចុងឆ្នាំ២០០១) បានទៅធ្វើការក្នុងកសិដ្ឋានបង្គារនៅឯនាយព្រំប្រទល់ ។ គេសន្យាឱ្យកំរៃគាត់ ១០០បាត/ថ្ងៃ ប៉ុន្តែ ៧ខែក្រោយមក ម្ចាស់កសិដ្ឋាន

បើកប្រាក់ឱ្យគាត់តែ ៤ខែប៉ុណ្ណោះ ។ ប្រជាជនជាច្រើននាក់បានខ្ចីប្រាក់ច្រើនៗ ដើម្បីបង់សោហ៊ុយក្រៅផ្លូវការធ្វើដំណើរទៅថៃ ប៉ុន្តែពួកគេមិនបានចំណេញគ្រប់ៗគ្នានោះទេ ។

១.៣. ឥណទាន និងប្រាក់កំចី

ឥណទានក្រៅផ្លូវការ

អ្នកភូមិត្រូវបង្ខំចិត្តខ្ចីប្រាក់កាសពីសាច់ញាតិ លក់ទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងៗ ដូចជាដី សត្វចិញ្ចឹម និង/ឬ ខ្ចីបុលពីអ្នកចងការប្រាក់ នៅពេលជួបប្រទះបញ្ហាចោទខាងហិរញ្ញវត្ថុ ឬគ្រោះធម្មជាតិ ។ ចាស់ទុំក្នុងភូមិមួយក្រុមលើកថា បើសិនអ្នកភូមិត្រូវការប្រាក់ច្រើនៗ គេត្រូវទៅខ្ចីពីអ្នកចងការប្រាក់នៅក្នុងភូមិ ឬនៅឯផ្សារថ្មគោល ។ បើសិនគេមានទំនាក់ទំនងល្អ ហើយមានជំហរគួរឱ្យទុកចិត្ត ការប្រាក់អាចត្រឹមតែ ៥% ក្នុងមួយខែ ហើយមិនបាច់ដាក់វត្ថុធានាទេ ។ ចំពោះគ្រួសារក្រីក្រ គេត្រូវបង់ការប្រាក់ខ្ពស់ដល់ ១០% ទៅ ១៥% ក្នុងមួយខែ និងត្រូវដាក់វត្ថុធានាថែមទៀត ហើយជាច្រើនគ្រួសារត្រូវបាត់បង់វត្ថុធានាដោយសារការសងប្រាក់យឺតយ៉ាវ រឺក៏គ្មានលទ្ធភាពសងប្រាក់គេ ។ អាត្រាការប្រាក់ខ្ពស់ជាទូទៅបង្កើនទំងន់បំណុលចំពោះកូនបំណុលដែលនឹងរុញច្រានរូបគេឱ្យធ្លាក់ចូលទៅក្នុងវដ្តនៃកង្វះខាតស្បៀង ។ គ្មានឯកសារជាលាយលក្ខណ៍អក្សរអ្វីទេសំរាប់កំចី ឬការដាក់វត្ថុធានាបែបនេះ គឺកិច្ចព្រមព្រៀងទាំងអស់ធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់ ហើយនេះគឺជាដើមហេតុមួយទៀតនៃទំនាស់ ។ មានអ្នករកស៊ីចងការប្រាក់ ៦គ្រួសារនៅក្នុងភូមិ ។ ចំពោះស្បៀង ឬពូជស្រូវបន្តិចបន្តួច គេអាចសុំខ្ចីពីសាច់ញាតិ ឬអ្នកជិតខាង ដោយគ្មានការប្រាក់ ប៉ុន្តែអាចខ្ចីបានតែមួយរយៈពេលខ្លីប៉ុណ្ណោះ ។

ឥណទានជាផ្លូវការ (ពី NGOs) និងធនាគារស្រូវ

Help Age បានបង្កើតធនាគារស្រូវមួយ (គំរោងសំរាប់ជួយធ្វើឱ្យថ្លៃ និងការផ្គត់ផ្គង់ស្រូវអង្ករមានស្ថិរភាព) និងគំរោងឥណទានមួយ ប៉ុន្តែលទ្ធភាពគ្របដណ្តប់មិនបានធំទេ ។ ACELEDA បានប្រឹងប្រែងម្តងដែរក្នុងការបង្កើតគំរោងឥណទានមួយនៅក្នុងភូមិ ប៉ុន្តែមិនបានជោគជ័យទេ ពីព្រោះអ្នកភូមិគិតថា អង្គការនេះយកការប្រាក់ខ្ពស់ពេក ។ ប្រធានភូមិរាយការណ៍ថា គាត់មិនហ៊ានធ្វើកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយ ACELEDA ទេ ពីព្រោះប្រជាជនជាច្រើនបានតវ៉ាថា ស្ថាប័ននេះយកកំរៃការប្រាក់ខ្ពស់ពេក ហើយប្រជាជនអាចបាត់បង់ដីធ្លី ដោយសារការសងការប្រាក់ ។ គាត់បានបញ្ជាក់ទៀតថា ទោះបីគ្មានកិច្ចព្រមព្រៀងផ្លូវការក្តី ក៏គ្រួសារមួយចំនួនដែលត្រូវការប្រាក់ជាបន្ទាន់ នៅតែទៅខ្ចីពី ACELEDA ។ គាត់មានជំនឿថា គ្រួសារទាំងនេះនឹងជួបការលំបាកក្នុងពេលអនាគត ។ រឿងនេះបង្ហាញថា ឥណទានផ្លូវការ ឬក្រៅផ្លូវការ គួរសំគាល់ចេញពីគ្នាដោយផ្អែកលើតំលៃថ្លៃ-ថោកនៃឥណទានមិនមែនលើផ្លាកឈ្មោះនោះទេ ។

២. បាបោង ~ ភូមិមានអតិរេកស្រូវអង្ករ

២.១. ភូមិសាស្ត្រភូមិ

បាបោងជាភូមិដែលមានអតិរេកស្រូវអង្ករ ។ ភូមិនេះនៅក្នុងឃុំបាបោង ស្រុកពាមរក៍ ខេត្តព្រៃវែង និងស្ថិតនៅចំងាយប្រមាណ ១៤គីឡូម៉ែតពីអ្នកលឿងនៅជាប់ទន្លេមេគង្គ ។ នៅពេលមានទឹកជំនន់ខ្លាំង គេអាចធ្វើដំណើរទៅកាន់ភូមិនេះតែតាមទូកទេ ។ ភូមិបាបោងមានសរុប ៥៣៦គ្រួសារ ក្នុងនេះមាន ១៤២គ្រួសារស្ត្រីដឹកនាំ ។ ចំនួនប្រជាជនបានកើនឡើងពី ៤៣៤ ដល់ ៥៣៦គ្រួសារ ក្នុងចន្លោះពេលពីពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍១៩៨០ ដល់ឆ្នាំ២០០១ ជាចំបងគឺដោយសារអ្នករៀបការថ្មីៗ និងជនធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍មួយចំនួនតូចកាលពីដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ ។

កំណើនប្រជាជនបានបង្កើតតំរូវការដីធ្លីយ៉ាងខ្លាំង: មានព្រៃលិចទឹកជាង ២០ហិកតាត្រូវបានគេកាប់រានយកចាប់តាំងពីចុងទសវត្សរ៍១៩៨០ ហើយសព្វថ្ងៃសឹងតែគ្មាននៅសល់ដីរួម រឺព្រៃលិចទឹកទេ ។ ភូមិបាបោងមានដីប្រមាណ ៧៤២ហិកតា ក្នុងនេះ ២៤ហិកតា ជាដីលំនៅស្ថាន, ២៣ហិចតា ជាផ្ទៃដីលិចទឹក, និង ៦៩៥ហិកតា ជាដីសំរាប់ដាំស្រូវ (ផ្ទៃដីស្រោចស្រពមាន

១៩០ហិកតា) ក្នុងនេះប្រហែល ២២៣ហិកតាជាដីស្រែវស្សា និង ៤៧២ហិកតាជាដីសំរាប់ស្រូវប្រដេញទឹក ។ ដីមានជីជាតិល្អ ដោយសារល្បាប់នៃទន្លេមេគង្គ ។

២.២. ប្រាក់ចំណូលនិងសន្តិសុខស្បៀង

ប្រជាជនប្រកបរបរធ្វើស្រែ បេះប្រមូលធនធានធម្មជាតិ នេសាទ ធ្វើពលកម្មយកប្រាក់កំរៃ និងលក់ដូរតូចតាច ។ កសិករជាច្រើនផលិតស្រូវក្នុងគោលដៅលក់ទៅទីផ្សារ ។

លទ្ធភាពមានដីប្រើប្រាស់

ជាមធ្យមគ្រួសារកសិករកាន់កាប់ដីពី ១,០-១,៥ហិកតា ។ ថ្វីបើគ្រួសារនីមួយៗទទួលបានដីពី ១,០-២,០ហិកតាក្នុងឆ្នាំ១៩៨៩ក៏ដោយ ក៏មួយរយៈពេលខ្លីក្រោយមក វិសមភាពនៃការកាន់កាប់ដីក៏ផុសចេញមក ដោយសារគ្រួសារខ្លះដែលមានកំលាំងពលកម្មបុរសនិងសត្វអូសទាញ បានរានព្រៃលិចទឹកយកដីធ្វើកសិកម្ម ។ ម្យ៉ាងទៀត តាមការចាប់ប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តកសិកម្ម, សេដ្ឋកិច្ចវិមាត្រក៏ចាប់អនុវត្តដែលបណ្តាលឱ្យមានការបែងចែកដីឡើងវិញ ។

សមាគមន៍ប្រជាជនដើមកំណើតវៀតណាមតូចមួយ គ្មានដីធ្លីទេ គឺរស់នៅលើទូក ។ ម្យ៉ាងទៀតមានជនមាតុភូមិនិវត្តន៍មកពីជំរំតាមព្រំដែនថៃតិចនាក់ណាស់ដែលបានទទួលដីធ្លី ។ ការលក់ដីដោយមានធុរៈបន្ទាន់ និងការបញ្ចាំដី ដើម្បីដោះស្រាយចំណាយបន្ទាន់ៗ ល្បែងស៊ីសង និងអាត្រាការប្រាក់ខ្ពស់ គឺជាមូលហេតុមួយចំនួនទៀតដែលបង្កភាពគ្មានដីធ្លី ។ អ្នកកាន់កាប់ដីតូចៗខ្លះបានលក់ដី ពីព្រោះគេមិនអាចធ្វើស្រែមានប្រសិទ្ធិភាពល្អ ដោយសារតែកង្វះខាតធាតុចូល ។

ផលិតកម្មកសិកម្ម

ការធ្វើស្រូវតាមវិធីទំនើប បានចាប់ផ្តើមនៅដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ ។ តាមការប្រើប្រាស់ធាតុចូលសមស្របទិន្នផលស្រូវអាចឡើងដល់ ៣-៤តោនក្នុងមួយហិកតា ។ ការធ្វើស្រូវគឺជាប្រភពចំណូលចំបងសំរាប់គ្រួសារប្រហែល ៨០% ។ វាក៏ផ្តល់ប្រាក់ចំណូលប្រចាំរដូវដល់ពលករកសិកម្មផងដែរ (គេប៉ាន់ថាមានប្រហែល ២០%), និងដល់ពលករចំណាកស្រុកប្រមាណ ៤០០នាក់ទៀតមកពីស្រុក និងខេត្តជិតខាង ។ ពលករម្នាក់អាចបានកំរៃពី ២.៥០០-៣០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ (ថែមបាយ ២ពេល) សំរាប់ការស្ទូងស្រូវ និងប្រហែល ៤.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃសំរាប់ការច្រូតកាត់ ។ ផ្ទុយទៅវិញម្ចាស់ត្រាក់ទ័រម្នាក់អាចរកចំណូលបាន ១០០.០០០រៀលពីការភ្ជួរ រឹរាស់ដីមួយហិកតា, ឯម្ចាស់ម៉ាស៊ីនបូមទឹកអាចរកចំណូលបាន ២.៥០០-៣.០០០រៀលក្នុងប្រេងមួយលីត្រនៃការជួលម៉ាស៊ីនរបស់គេ, ហើយម្ចាស់ម៉ាស៊ីនបោកស្រូវអាចទទួលបានស្រូវ ១បាវ សំរាប់ការបោកស្រូវ ៣០បាវ ។ ទោះយ៉ាងនេះក្តី ប្រហែលជិតពាក់កណ្តាលនៃគ្រួសារក្នុងភូមិ ជួបនឹងកង្វះខាតស្រូវអង្ករពី ៣-៦ខែក្នុងមួយឆ្នាំ ដោយសារវិសមភាពនៃកម្មសិទ្ធិ ។

កសិករបានផ្លាស់ពីការធ្វើស្រូវស្ទូង មកធ្វើស្រូវពង្រួសវិញដើម្បីសំចៃលើថ្លៃឈ្នួលពលកម្ម ។ ប៉ុន្តែក្នុងវិធីថ្មីនេះ កសិករបានទិន្នផលខ្ពស់តែពីររដូវប៉ុណ្ណោះ បន្ទាប់មកទិន្នផលក៏ធ្លាក់ចុះ ។ ដូច្នេះកសិករខ្លះបានប្តូរវិធីធ្វើស្រែវិលចុះឡើង ដើម្បីបានទិន្នផលប្រសើរបំផុត ។ តាមសំដីអ្នកដឹកនាំភូមិ ថ្លៃស្រូវខ្ពស់នៅកសិដ្ឋាន (៥០០រៀល/គ.ក) ពីឆ្នាំ១៩៩៧-១៩៩៩ បានជួយយ៉ាងហោចណាស់ក៏ ២០គ្រួសារសំរេចបានការសង់ផ្ទះថ្មី ឬជួសជុលផ្ទះចាស់របស់គេឡើងវិញ ។ ការធ្លាក់ចុះថ្លៃស្រូវមកត្រឹម ២៤០រៀល/គ.ក នៅក្រោយឆ្នាំ១៩៩៩ បានប៉ះពាល់មិនល្អដល់សហគមន៍កសិកម្ម: មានយ៉ាងតិច ៤៧គ្រួសារបានដាក់បញ្ចាំ រឺបាត់បង់ដីស្រែ ។ ផ្ទុយទៅវិញ ដីធ្លីជាច្រើនបានប្រមូលផ្តុំក្នុងដៃ ១០គ្រួសារ ។ គេរាយការណ៍ថា យ៉ាងតិច ២គ្រួសារមានដីលើសពី ២០ហិកតាក្នុងមួយគ្រួសារ ហើយ ៨គ្រួសារទៀតមានដីពី ១០-១៥ហិកតាក្នុងមួយគ្រួសារ ដោយមិនគិតដីបញ្ចាំចូលទេ ។

ការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តកសិកម្ម

សព្វថ្ងៃភូមិបាបោង ពឹងផ្អែកទាំងស្រុងលើគ្រឿងយន្តកសិកម្មរបស់អ្នកក្នុងភូមិ គឺខុសពីពេលមុន ដែលប្រហែលពាក់កណ្តាលនៃផ្ទៃដីត្រូវភ្ជួរដោយម៉ាស៊ីនជួលមកពីក្រៅភូមិ ។ នៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០១ ក្នុងភូមិមានត្រាក់ទ័រ ១០គ្រឿង និងគោយន្ត ១៦គ្រឿង ធៀបនឹងត្រាក់ទ័រតែ ៣គ្រឿង និងគ្មានគោយន្តសោះ កាលពីមុនឆ្នាំ១៩៩៦-១៩៩៧ ។ មានកសិករមិនដល់ ២០% ទេដែលបន្តប្រើកំលាំងសត្វអូសទាញ ដូច្នេះការប្រើកំលាំងពលកម្មបានធ្លាក់ចុះតាមការប្រើគ្រឿងយន្ត ។

សត្វចិញ្ចឹម

ក្រៅពីគោក្របី ប្រជាជនមានចិញ្ចឹម មាន់ ជ្រូក និងទា ដើម្បីបង្កើនការផ្គត់ផ្គង់ស្បៀងក្នុងគ្រួសារ ។ជំងឺសត្វ កង្វះខាតចំណីសត្វ និងកំណើនការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្ត គឺជាមូលហេតុដែលគេលើកឡើងថា បានធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចសត្វចិញ្ចឹមមិនរីកចំរើន ។ នៅក្នុងបរិបទនៃសន្តិសុខស្បៀងគ្រួសារ កសិករធុនតូចនិងមធ្យម សព្វថ្ងៃកាន់តែងាយរងគ្រោះ ពីព្រោះនៅពេលជួបវិបត្តិ ពួកគេពុំមានសត្វចិញ្ចឹមសំរាប់លក់ដូចពីមុនទៀត ។

ការនេសាទ និងការបេះប្រមូលផលព្រៃឈើ

អ្នកមានទូក ជាពិសេសទូកម៉ាស៊ីន អាចនេសាទបានប្រសើរជាង ។ ជាង ១០គ្រួសារក្នុងភូមិនេះ ត្រូវបានគេសំគាល់ថាជាអ្នកនេសាទពាណិជ្ជកម្ម និងជាអ្នកមានចំណូលយ៉ាងច្រើនពីការនេសាទ ។ ក្នុងចន្លោះពីខែធ្នូ ដល់ កុម្ភៈ គេអាចចាប់ត្រីបានច្រើនដល់ ២០-២៥គ.កក្នុងមួយយប់ (ប្រហែល ៥០.០០០រៀល) ។ រហូតដល់ឆ្នាំ២០០១ ការនេសាទស្ថិតនៅក្រោមប្រព័ន្ធនៃឡូត៍នេសាទសម្បទាន ។ សហគមន៍នៅក្នុងភូមិមានអំណរគុណចំពោះការលុបចោលប្រព័ន្ធសម្បទាន ដោយវាបានកាត់បន្ថយទំនាស់ ។ ប៉ុន្តែមានអ្នកនេសាទមួយក្រុមបានលើកថា គេត្រូវការឧបករណ៍ល្អជាងនេះ ព្រមទាំងបទពិសោធន៍ខាងទីផ្សារផង ដើម្បីទាញយកអត្ថប្រយោជន៍ឱ្យបានពេញលេញពីការបើកចំហឡូត៍នេសាទ ។

ការប្រមូលអុស

លទ្ធភាពរកអុសបានថយចុះនៅក្នុងតំបន់ជុំវិញភូមិទាំងមូល ។ ដោយសារគ្មានព្រៃលិចទឹកទៀត អ្នកភូមិបានចាប់ផ្តើមគាស់យកគល់/ឬសដើមឈើលិចទឹក នៅក្នុងតំបន់ជុំវិញនោះ ។ ប៉ុន្តែដោយសារដីព្រៃលិចទឹកមានការគ្រប់គ្រងជាឯកជន ដូច្នេះគេត្រូវសុំអនុញ្ញាតពីម្ចាស់ដីដើម្បីជីកគល់/ឬស ដែលជារឿយៗត្រូវមានការបែងចែកអុស ឬបង់ប្រាក់ ។

ការជួលពលកម្ម និងចំណាកស្រុក

គ្រួសារខ្លះជួលពលកម្មខ្លួនឱ្យគេ សំរាប់ការរៀបចំដី ស្ទូងស្រូវ ច្រូតកាត់ បោកស្រូវ និងជីក-រែកដី ។ ការអនុវត្តន៍ផ្លាស់ប្តូរពលកម្មគ្នា ត្រូវបានជំនួសដោយការជួលពលកម្មវិញតាំងពីដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ មក ។ ដោយតំរូវការជួលពលកម្មភ្ជួរដីបានថយចុះ ដោយហេតុតែការប្រើគ្រឿងយន្តកសិកម្ម, ការងារដែលអាចរកបាន មានចំនួនតិចជាងមុន ។ ស្រូវប្រាំងដេញទឹកបានបង្កើនតំរូវការជួលពលកម្មនៅរដូវច្រូតកាត់ពីខែមករា ដល់ខែមេសា ដែលទាក់ទាញជនចំណាកស្រុកចូលតាមរដូវប្រហែល ៤០០-៥០០នាក់ ។ មនុស្សជាច្រើននៃគ្រួសារក្រីក្របំផុត បានទៅជួលពលកម្មឱ្យគេនៅតាមស្រុកជិតខាងនៅក្នុងរដូវវស្សា ។ នៅឆ្នាំ២០០១ គេបានយល់ព្រមជួលកក់ពលកម្មរបស់ខ្លួនជាមុន ដើម្បីបានកំរៃ ។ចំណាកស្រុកចេញកាន់តែកើនឡើង និងបានរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់មួយដល់សន្តិសុខស្បៀងគ្រួសារ ។ យុវជនយុវនារីឥឡូវនេះធ្វើដំណើរចំងាយឆ្ងាយៗ មិនមែនទៅស្រុកជិតខាងដូចកាលពីមុនឆ្នាំ១៩៩៦ នោះទេ ។ ហើយខុសប្លែកពីលំនាំចំណាកស្រុកក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦-១៩៩៧, បុរស និងស្ត្រី ធ្វើចំណាកស្រុកចេញមានចំនួនស្មើគ្នា ។ គេរាយការណ៍ថា មាននារីយ៉ាងតិច ៣៥នាក់ (ក្នុងក្រុមអាយុ ១៦-៣០ឆ្នាំ) បានចាកចេញពីភូមិទៅធ្វើកម្មកររោងចក្រកាត់ដេរ រឺអ្នកបំរើការតាមភោជនីយដ្ឋាន ។ ប៉ុន្តែក្នុងចំណោមអ្នកក្រទាំងនេះ មានតែអ្នកមានប្រាក់កាសខ្លះដែរប៉ុណ្ណោះដែលអាចរកការងារក្នុងរោងចក្រកាត់ដេរបាន (អាចបានចំណូល ៤៥-៦០ដុល្លារក្នុងម្នាក់ក្នុងមួយខែ) ឯអ្នកក្រីក្រ

ខ្លាំងនៅតែធ្វើចំណាកស្រុកទៅតំបន់ជិតខាងដដែល ។ ការរៀបរាប់ទាំងអស់នេះបង្ហាញថា តំរូវការចូនចូវនូវការងារយកប្រាក់កំរៃបានកើនឡើង ។

២.៣. សេដ្ឋកិច្ចប្រវាស់

ការប្រវាស់ពលកម្មក្នុងការធ្វើស្រូវ

គ្រួសារភាគច្រើនមានដីស្រែមួយចំនួន ប៉ុន្តែកសិករធុនតូចជាច្រើននាក់គ្មានគោ ឬមានតែមួយក្បាល (មានមួយនឹមទើបប្រើបាន) ។ ពេលខ្លះគ្រួសារទាំងនេះដោះស្រាយការភ្ជួរ-រាស់ដីស្រែរបស់ខ្លួន ដោយប្រើប្រាស់យន្តការប្រវាស់ ។ ឧទាហរណ៍ ស្ត្រីមេម៉ាយម្នាក់មានដី ២ហិកតា គាត់ទៅខ្ចីគោពីអ្នកជិតខាង ហើយជាសំណង គាត់ផ្តល់ពលកម្មរបស់គាត់ជួយស្ទូងស្រូវអ្នកជិតខាងវិញ ។ ប៉ុន្តែគេរាយការណ៍ថា ការផ្លាស់ប្តូរបែបនេះបានធ្លាក់ចុះចាប់ពីមានការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តកសិកម្ម និងសេដ្ឋកិច្ចប្រើប្រាក់កាស ។ កសិករនារីមួយក្រុមបានបញ្ជាក់ថា ទំនាក់ទំនងជួយគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងភូមិ បានធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង ជាពិសេសការផ្លាស់ប្តូរពលកម្មធ្វើស្រែ ។ សេដ្ឋកិច្ចប្រើប្រាក់កាសផ្តល់ចំណេញដល់អ្នកជួលពលកម្មឱ្យគេ ប៉ុន្តែចំពោះអ្នកក្រជាច្រើននាក់ ការផ្លាស់ប្តូរចេញពីរបបជួយគ្នាទៅវិញទៅមក វាធ្វើឱ្យខូចប្រយោជន៍ ។ នៅក្នុងភូមិ ក៏មានការជួលដីផងដែរ ។

២.៤. លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ទីផ្សារ

កសិករពឹងផ្អែកលើការលក់ស្រូវ ត្រី មាន់ ជ្រូក និងដំណាំចំការ ដើម្បីដោះស្រាយការចំណាយក្នុងគ្រួសារ ។ គេទិញធាតុចូលកសិកម្ម ដូចជា គ្រឿងយន្ត ជី ថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិត និងប្រេងម៉ាស៊ូត ។ នៅពេលថ្លៃស្រូវវាឡើងចុះ តែថ្លៃធាតុចូលនៅនឹងឬកើនឡើង កសិករត្រូវខាតបង់ ។ រឿងនេះធ្ងន់ធ្ងរជាពិសេសចំពោះអ្នកដែលមិនអាចរង់ចាំឱ្យថ្លៃស្រូវកើនឡើងសិនបាន ។ កសិករភាគច្រើនលក់កសិផលរបស់ខ្លួនទៅទីផ្សារអ្នកលឿង តាមរយៈឈ្មួញកណ្តាលស្រូវអង្ករ ៥នាក់នៅក្នុងភូមិ ។ គ្រួសារធូរធារជាងគេមួយនៅក្នុងភូមិនិយាយថា ពួកគាត់មិនបានកំណត់ថ្លៃស្រូវទេ គឺគ្រាន់តែបានចំណេញជាភាគរយពីឈ្មួញស្រូវធំនៅអ្នកលឿងប៉ុណ្ណោះ ។ ថ្លៃស្រូវអង្ករនៅអ្នកលឿង វាទាក់ទិននឹងការជួញដូរស្រូវអង្ករជាមួយវៀតណាម ។ គេប្រាប់គាត់ថា ថ្លៃស្រូវក្នុងរដូវទើបកន្លងទៅ វាមានកំរិតទាបដោយសារឈ្មួញវៀតណាម មិនឡើងមកទិញស្រូវ ពីព្រោះមានឧបសគ្គ ត្រូវបង់សំណូកច្រើនពេកឱ្យកន្លែងកុងត្រូលក្រៅផ្លូវការផ្សេងៗ ។

៣. ត្រពាំងប្រិយ ~ ភូមិអន់ថយដែលមានលក្ខណៈខ្វះខាតស្រូវ

៣.១. លក្ខណៈភូមិសាស្ត្រ

ត្រពាំងប្រិយគឺជាភូមិក្រីក្រតូចមួយ នៅក្នុងឃុំក្រៀមក្សាន្ត ស្រុកឧត្តុង្គ ខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។ ភូមិនេះមានប្រជាជនសរុប ៦៨គ្រួសារ (៦១គ្រួសារកាលពីឆ្នាំ១៩៩៧) ។ ភូមិនេះស្ថិតនៅចំងាយ ៣គ.មពីផ្សារបាត់ដឹង និង ៣៥គ.មពីក្រុងភ្នំពេញ ។ ភូមិត្រពាំងប្រិយមានផ្ទៃដីសរុបប្រហែល ៣៧ហិកតា ក្នុងនេះ ៣១ហិកតាជាដីស្រែ និង ៦ហិកតាជាដីលំនៅដ្ឋាន ។ អ្នកភូមិខ្លះប្រកបរបរធ្វើស្ករត្នោត ។ ប្រជាជនក៏មានចិញ្ចឹមសត្វផងដែរដូចជា គោ ជ្រូក មាន់ និងមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានទ្រព្យរួមដើម្បីទ្រទ្រង់ជីវិត ។ ពួកគេក៏មានជួលពលកម្មយកប្រាក់កំរៃផងដែរ ។

៣.២. សន្តិសុខស្បៀង និងការរកចិញ្ចឹមជីវិត

លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដី

ទំហំដីកាន់កាប់ជាមធ្យមគឺ ០,៩៧ហិកតា តែគ្រួសារធូរធាខ្លះមានដីដល់ទៅ ២-៣ហិកតាក្នុងមួយគ្រួសារ ។ ប្រជាជនបន្តកើនឡើង (កើន ៧គ្រួសារក្នុងរយៈពេល ៥ឆ្នាំ) ប៉ុន្តែផ្ទៃដីគ្មានកំណើន ដូច្នេះគ្មានសល់ដីសំរាប់ធ្វើការដាំដុះបន្ថែមទេ ។ គេរាយការណ៍ថា មានការលក់ដីដោយកសិករធុនតូចទៅឱ្យកសិករធុនធំ ។ ដោយថ្លៃដីនៅមូលដ្ឋានមានកំរិតទាប (ដីមួយឡូត៍ទំហំ

៥០ម^{2} អាចទិញបានត្រឹមថ្លៃ ៥០០.០០០រៀល ឬ១២៨ដុល្លារ) ដូច្នេះ ប្រតិបត្តិការទិញដូរមានលក្ខណៈងាយស្រួលសំរាប់អ្នកទិញ ។ ចំនួនគ្រួសារគ្មានដី បានកើនពី ៦ ដល់ ១០គ្រួសារក្នុងចន្លោះពេលពីឆ្នាំ១៩៩៧ ដល់២០០១ ។

កសិកម្មដាំដំណាំ

ភូមិនេះមានឱនភាពស្រូវ ហើយប្រជាជនជិតដល់ ៦០% ជួបប្រទះកង្វះខាតស្រូវពី ៣ ដល់ ៥ខែក្នុងមួយឆ្នាំៗ ។ ផលិតភាពស្រូវគ្មានការកែលំអអ្វីទេក្នុងរយៈពេល ៥ឆ្នាំចុងក្រោយ ។ ដីគុណភាពទាប ពូជស្រូវប្រពៃណី និងការមិនប្រើប្រាស់ជី, បានធ្វើឱ្យទិន្នផលស្រូវមានកំរិតតែ ៨០០-១.៣០០គ.កក្នុងមួយហិកតា ។ ភ្លៀងមិនទៀងទាត់ និងកង្វះប្រព័ន្ធស្រោចស្រពក៏ធ្វើឱ្យកសិកម្មនៅតែអន់ថយដែរ ។ គេផលិតស្រូវទុកសំរាប់តែការហូបចុកផ្ទាល់ខ្លួន ។ អ្នកឆ្លើយសំភាសន៍បានប្រាប់ថា ជាមធ្យមគ្រួសារនីមួយៗមានដីដាំដុះត្រឹមតែ ០,៥-១,០ហិកតា ដូច្នេះមិនអាចផលិតស្រូវឱ្យបានច្រើនលើសពីតំរូវការទេ ។ មានតែគ្រួសារធូរធារមួយចំនួនតូចដែលមានដាំដំណាំសំរាប់លក់យកប្រាក់ ពីព្រោះការងារនេះត្រូវការដើមទុនដែលមិនសុទ្ធតែអាចរកបានដោយងាយស្រួលនោះទេ ។ ចំនួនអ្នកដាំដំណាំលក់យកប្រាក់កំពុងធ្លាក់ចុះ ពីព្រោះជាការងារនឿយហត់ និងបានចំណេញតិច ។ កង្វះទឹក គ្រោះថ្នាក់ទីផ្សារ និងសត្វដើររហេតរហូត គឺជាបញ្ហាចោទបន្ថែម ។

សត្វចិញ្ចឹម

សឹងគ្រប់គ្រួសារមានចិញ្ចឹមគោក្របី សំរាប់ប្រើជាកំលាំងអូសទាញ, និងជ្រូក មាន់ សំរាប់ប្រាក់ចំណូលបន្ថែម ។ នៅឆ្នាំ ១៩៩៧-១៩៩៨ គ្រួសារមួយចំនួនតូចបានចាប់ផ្តើមចិញ្ចឹមទាយកស៊ុត ។ តាមរយៈធនាគារគោដែលអង្គការទស្សនៈពិភពលោកបានផ្តួចផ្តើមឡើង អ្នកភូមិដើមឡើយបានរំពឹងថា គ្រួសារនីមួយៗនឹងមានសត្វអូសទាញនៅពេលណាមួយនាអនាគត ។ ប៉ុន្តែកម្មវិធីនេះហុចលទ្ធផលតិចជាងការរំពឹងទុក ដោយសារជំងឺសត្វ និងកង្វះខាតសេវាផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេសកសិកម្ម ។ នៅពេលកសិករខ្ចីប្រាក់យកទៅវិនិយោគក្នុងការចិញ្ចឹមសត្វ ហើយសត្វនោះវាងាប់ គាត់ត្រូវប្រឈមនឹងការជំពាក់បំណុលគេ ។ម្យ៉ាងទៀតក្នុងមួយរយៈពេលថ្មីៗ កសិករជាច្រើនបានបាត់បង់គោ ជ្រូក និងមាន់ សឹងតែរាល់ឆ្នាំ ។

លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិ និងអុសដុត

កាលពីឆ្នាំ១៩៩៧ គ្រួសារក្រីក្រអាចពឹងផ្អែកលើការប្រមូលផលរុក្ខជាតិព្រៃ ។ ដូចគ្នាដែរ ក្នុងចន្លោះពេលពីខែកុម្ភៈ ដល់មេសា កសិករអាចផ្គត់ផ្គង់បានមួយភាគធំនៃស្បៀងផ្សេងៗសំរាប់ការហូបចុកផ្ទាល់ខ្លួនដូចជា ត្រី បន្លែ ក្តាម កង្កែប ខ្យង ព្រមទាំង រុក្ខជាតិឱសថ និងអុសទៀតផង ។ ប៉ុន្តែលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានទ្រព្យរួមបានធ្លាក់ចុះ ហើយឯកជននីយកម្មនៃធនធានទ្រព្យរួមក៏បានបិទសិទ្ធិប្រើប្រាស់របស់ពួកគេដែរ ។ សព្វថ្ងៃ ការនេសាទត្រី កង្កែប ក្តាម ខ្យង (ពីស្រែលិចទឹក) រឺការបរបាញ់សត្វស្លាប សឹងតែធ្វើមិនកើតដោយសារការនេសាទហួសកំរិត ដែលជាផលវិបាកនៃការប្រើវិធីនេសាទបង្កការខូចខាតដល់បរិស្ថានដូចជា ឧបករណ៍អគ្គីសនីជាដើម ។ ទោះបច្ចុប្បន្នមានការហាមឃាត់ ការអនុវត្តន៍បែបនេះក្តី ក៏អ្នកចាស់ទុំបានអះអាងថាការបញ្ចុះបញ្ចូលឱ្យប្រជាជនឈប់ប្រើឧបករណ៍អគ្គីសនីខុសច្បាប់មិនមែនងាយស្រួលទេ ពិសេសពេលមានប្រជាជនកាន់តែច្រើនបានធ្លាក់ខ្លួនក្រីក្រ ។ គេនិយាយថា ការអត់ឃ្លានរបស់ប្រជាជន មិនអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេប្រតិបត្តិតាមច្បាប់បានល្អនោះទេ ។

គ្រួសារប្រហែល ៣០%-៤០% ត្រូវទិញអុសប្រើ ។ អ្នកភូមិសឹងគ្រប់គ្នានិយាយថា កាលពីប្រហែល ៥ឆ្នាំមុន គេអាចរកអុសពីតំបន់ជុំវិញក្នុងរង្វង់ ៨គ.ម ដោយមិនបាច់បង់ប្រាក់ ។ ឥឡូវនេះ ក្នុងរដូវប្រាំង គ្រួសារមួយចំនួនតូចដែលមានរទេះគោគេទៅរកអុសពីទីឆ្ងាយៗដោយត្រូវចំណាយពេលពី ២ ទៅ ៣យប់ក្នុងមួយជើងៗ ។ មានតែគ្រួសារខ្លះៗដែលមានឥទ្ធិពលទេទើបអាចទៅរកអុសពីតំបន់ព្រៃហាមឃាត់បាន ។ អុសមួយរទេះគោថ្លៃ ១០.០០០រៀល ។ ខុសពីស្ថានភាពកាលពីពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍១៩៩០, ប្រជាជនក្រីក្រដែលគ្មានរទេះគោ ត្រូវពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងលើការប្រមូលស្លឹកនិងធាងត្នោតនៅជុំវិញភូមិ ឬក៏ត្រូវទិញអុសមកប្រើ ។

ការធ្វើស្ករត្នោត

ការសិក្សាពីលើកមុននៅភូមិនេះ បានបង្ហាញថា ក្រៅពីការធ្វើស្រូវ អ្នកភូមិពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើចំណូលបានមកពីការធ្វើស្ករត្នោត ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៧ មាន ២៧គ្រួសារប្រកបរបរធ្វើស្ករត្នោត (McAndrew 1997) ។ សព្វថ្ងៃ ដោយសារការបាត់បង់អុស មានតែ ៧គ្រួសារទេដែលផលិតស្ករត្នោត ។ ការធ្លាក់ចុះនេះ អាចពន្យល់បានយ៉ាងសាមញ្ញ គឺថ្វីបើអុសវាបានឡើងថ្លៃមួយទ្វេជាពីរក៏ដោយ ក៏ថ្លៃស្ករត្នោតឡើងដល់តែ ៥៥០-៧៥០រៀល/គ.កប៉ុណ្ណោះក្នុង ៥ឆ្នាំចុងក្រោយ ។ អ្នកផលិតស្ករត្នោតមួយក្រុមនិយាយថា នៅក្នុងរដូវធ្វើស្ករត្នោតលើកក្រោយនេះ (ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០០ ដល់ខែមេសា ឆ្នាំ២០០១) គេបានចំនាយជាមធ្យម ២៥០.០០០រៀលសំរាប់ទិញអុស ។ នៅពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍១៩៩០ អុសចំនួនប៉ុនគ្នាថ្លៃត្រឹមតែ ១៣០.០០០រៀល ។ គេនិយាយថា ជួនកាលគេទិញដើមត្នោតចាស់ៗយកមកធ្វើអុសដុតក្នុងតំលៃប្រហែល ៥០.០០០រៀលក្នុងមួយដើម ។

ការជួលពលកម្មឱ្យគេ និងចំណាកស្រុក

អ្នកភូមិជួលពលកម្មឱ្យគេ ទាំងនៅក្នុង និងនៅក្រៅភូមិ សំរាប់ការងារធ្វើស្រែ ជីកនិងរែកដី សំណង់ និងការងារនៅក្នុងរោងចក្រកាត់ដេរ ។ ការជួលពលកម្មឱ្យគេសំរាប់ការធ្វើស្រែ បានកើនឡើងក្នុងរយៈពេលថ្មីៗ ។ ដោយសារពេលវេលាត្រូវស្ទូងវាសំខាន់ខ្លាំង ដូច្នេះពលកម្មស៊ីឈ្នួលកាន់តែមានប្រជាប្រិយភាព ។ ប៉ុន្តែកំរៃពលកម្មមាន កំរិតទាបស្ទើរតែមិនអាចរស់បាន ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០១ ថ្លៃឈ្នួលស្ទូង (សំរាប់សំណាប ៤០កណ្តាប់) គឺ ១.៥០០-២.០០០រៀលបូកនឹងបាយថ្ងៃត្រង់មួយពេល, ឯកំរៃសំរាប់ការភ្ជួរគឺ ៥.០០០រៀលសំរាប់រយៈពេលកន្លះថ្ងៃ (គិតតាមពេល) ។ កំរៃពលកម្មអាចទូទាត់សងជាប្រាក់ ជារបស់ រឺជាការផ្តល់ពលកម្មត្រឡប់វិញ ។ អ្នកខ្លះស្វែងរកការងារនៅខេត្តជិតខាង ឯខ្លះទៀតធ្វើដំណើររហូតដល់ខេត្តបាត់ដំបង ឬខេត្តពោធិសាត់ ។ ពួកគេជីក និងរែកដីនៅការដ្ឋានសំណង់ជួសជុលវត្តតាមភូមិ ជីកស្រះនិងលើកទំនប់ និងធ្វើការនៅក្នុងស្រែអ្នកដទៃ ។ កសិករមួយក្រុមនៅក្នុងភូមិនិយាយថា ដោយសារការរិចរិលធនធានធម្មជាតិ ប្រជាជនជាច្រើនបានស្វែងរកការងារនៅក្រៅភូមិ ។ គេរាយការណ៍ដែរថា នៅរដូវប្រាំងកសិករភាគច្រើនធ្វើដំនើរទៅខេត្តឯទៀត ហើយការងារមានកំរៃទាបបានកើនឡើងក្នុងរយៈពេល ៣ឆ្នាំចុងក្រោយ ។ កម្មករខ្លះ (មានទាំងស្ត្រីផង) បានចាប់យកការងារសំនង់នៅទីរួមខេត្តកំពង់ស្ពឺ និងព្រៃកញ្ចៅ ។ ស្ត្រីមេម៉ាយម្នាក់ដែលធ្លាប់ធ្វើជាកម្មករសំណង់នៅជាយក្រុងភ្នំពេញបានពន្យល់ថា ការងារកម្មករសំនង់ វាយ៉ាប់យ៉ឺនដូចការងារជីកនិងរែកដីដែរ ឯប្រាក់ឈ្នួលជាមធ្យមគឺ ៥.០០០-៦០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃដោយគ្មានផ្តល់បាយឱ្យទេ ។ បច្ចុប្បន្នមាននារីក្មេង១៧នាក់ កំពុងធ្វើការក្នុងរោងចក្រកាត់ដេរនៅភ្នំពេញនៅលើមូលដ្ឋានកិច្ចសន្យា ដោយមានប្រាក់ខែជាមធ្យម ៥០-៦០ដុល្លារក្នុងមួយខែ ។ ពេលខ្លះគេមានការងារធ្វើប្រហែលបីខែ ហើយបន្ទាប់មកត្រូវបញ្ឈប់ការងារអស់ ២-៣សប្តាហ៍ ។

៣.៣. ឥណទាន

ឥណទានមិនផ្លូវការ

ទោះបីមានគំរោងឥណទានផ្លូវការដែលផ្តួចផ្តើមឡើងដោយអង្គការ GRET ក្តី ក៏មានគ្រួសារជាច្រើនបានខ្ចីបុលពីអ្នកចងការប្រាក់ឯកជន ពីព្រោះកំចីផ្លូវការមានកំណត់វដ្តនៃការខ្ចី-សងជាប់លាប់មិនផ្លាស់ប្តូរ ឯចំនួនអាចខ្ចីបានក៏មានកំរិតដូច្នេះមិនបាន ស្របតាមតំរូវការរបស់ដល់កសិករគ្រប់ៗគ្នាទេ ។ ពេលខ្លះអ្នកភូមិដែលត្រូវការប្រាក់ខ្លាំងត្រូវទៅសុំខ្ចីពីអ្នកចងការប្រាក់នៅ ផ្សារបាត់ដឹង ក្នុងអត្រាការប្រាក់ពី ១០% ទៅ ២០% ក្នុងមួយខែ ។ មានមួយករណីដែលការប្រាក់ត្រូវបង់គឺ *២០០រៀលក្នុងមួយ ថ្ងៃ* សំរាប់ប្រាក់កំចីឯកជនចំនួន ១០.០០០រៀល ។ ប្រជាជនមានខ្ចីស្រូវពីគ្រួសារធូរធារ ឬពីឈ្មួញស្រូវនៅផ្សារបាត់ដឹងផងដែរ ។ នៅរដូវច្រូតកាត់ កំចីស្រូវត្រូវសងវិញរួមទាំងការប្រាក់ជាស្រូវដែរ ។ ពិតហើយ គ្រួសារខ្លះមានសាច់ញាតិជាអ្នកធូរធារ ដែល អាចផ្តល់កំចីថោកៗឱ្យពួកគេ ប៉ុន្តែគ្មានរបាយការណ៍អ្វីសោះ ស្តីពីប្រជាជនដែលបានបាត់បង់ដីដោយសារតែការសងកំចីយឺតយ៉ាវ មួយមុខ ។

ធនាគារស្រូវ

អង្គការទស្សនៈពិភពលោក បានបង្កើតធនាគារស្រូវនៅឆ្នាំ១៩៩៧ ។ ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គណៈកម្មាធិការអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ (VDC) ធនាគារស្រូវប្រមូលស្រូវស្តុកទុកបាន ៧.៩៧០គ.ក នៅឆ្នាំ២០០១ ។ ពីដំបូងមានអ្នកចូលរួម ៥២នាក់ តែចំនួននេះថយចុះមកត្រឹម ៤៥នាក់ក្នុងឆ្នាំ២០០១ ដោយសារការប្រមូលផលបានផ្តល់លទ្ធផលល្អ ។ VDC និងប្រធានភូមិរាយការណ៍ថា គេបានឱ្យអ្នកចូលរួមខ្ចីស្រូវនៅខែកញ្ញា សំរាប់ដោះស្រាយកង្វះស្បៀងនៅក្នុងរដូវខ្វះខាត ។ ខុសប្លែកពីកំចីជាប្រាក់ អ្នកក្រីក្រពេញចិត្តនឹងកំចីមានការប្រាក់ទាប (២០% សំរាប់កំចីមានរយៈ ៤-៥ខែ) ពីធនាគារស្រូវ ។ កម្ចីស្រូវ ១០០គ.កនៅខែកញ្ញា ត្រូវសងវិញនៅរដូវច្រូតកាត់ ដោយត្រូវបង់ការ ២០គ.ក ស្រូវថែមទៀត ។

៤. ព្រែកក្មេង ជាភូមិនេសាទ និងភូមិកសិកម្ម

៤.១. លក្ខណៈភូមិសាស្ត្រ

ភូមិព្រែកក្មេង ស្ថិតក្នុងស្រុកល្វាឯម ខេត្តកណ្តាល និងមានចំងាយពីភ្នំពេញប្រហែល ៣០គ.ម ។ ភូមិនេះស្ថិតក្នុងតំបន់លិចទឹកចំងាយ ៥គ.មពីទន្លេមេគង្គ និងត្រូវលិចទឹក ៦ខែក្នុងមួយឆ្នាំ ចាប់ពីខែកក្កដា ដល់ខែធ្នូ ។ ភូមិព្រែកក្មេងសឹងតែគ្មានចំណាកស្រុកចេញតែមានចំណាកស្រុកចូលខ្លះ ។ ចាស់ទុំក្នុងភូមិនៅចាំបានថា ភូមិនេះមានប្រហែល ៤០គ្រួសារក្នុងសម័យអាណានិគមបារាំង (មុនឆ្នាំ១៩៥៣) ហើយចំនួនប្រជាជនកើនដល់ ១០០គ្រួសារនៅទសវត្សរ៍១៩៦០, ២១៣គ្រួសារនៅដើមទសវត្សរ៍១៩៨០, ២៧០គ្រួសារនៅដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ និង ៣៣៩គ្រួសារនៅដើមឆ្នាំ២០០១ ។

ប្រជាជននៅភូមិព្រែកក្មេងធ្វើការពេញៗមួយឆ្នាំគឺមានដំណាំស្រូវ ការដាំកក់ ការនេសាទ ការកែច្នៃត្រី ការចិញ្ចឹមត្រី និងការរកអុស ។ ប្រភពរកចិញ្ចឹមជីវិតមានច្រើនមុខ ដូច្នេះបានធ្វើឱ្យភូមិព្រែកក្មេង ក្លាយជាភូមិធូរធារមួយ ។

៤.២. សន្តិសុខស្បៀង និងការរកចិញ្ចឹមជីវិត

ផលិតកម្មស្រូវ

ដំណាំស្រូវគឺជាប្រភពរកចិញ្ចឹមជីវិតចំបងទីពីរ បន្ទាប់ពីការនេសាទ ថ្វីបើ ១/៣ នៃគ្រួសារក្នុងភូមិគ្មានដីធ្លីក្តី ។ ដំណាំស្រូវធ្វើលើផ្ទៃដី ១៣៧ហិកតាក្នុងផ្ទៃដីកសិកម្មសរុប ២៥២ហិកតា ។ កសិករដាំស្រូវនៅរដូវប្រាំង នៅពេលទឹកស្រកទៅវិញ ។ គេធ្វើការស្រោចស្រពដោយប្រើម៉ាស៊ីនម៉ាស៊ូតបូមយកទឹកពីអូរ និងបឹង ។

ទំហំដីកាន់កាប់ជាមធ្យមគឺ ១ហិកតា ឯទិន្នផលស្រូវគឺ ៣,០-៣,៥តោនក្នុងមួយហិកតា អាស្រ័យទៅលើប្រភេទពូជដែលប្រើប្រាស់ ។ ពីឆ្នាំ១៩៧៩-១៩៩៩ កសិករភាគច្រើនប្រើពូជស្រូវនៅមូលដ្ឋានឈ្មោះមិត្តភាព ដែលត្រូវការរយៈពេលប្រហែល ៤ខែ ទើបអាចច្រូតកាត់បាន ។ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៩ មក កសិករភាគច្រើនបានប្តូរទៅប្រើពូជមួយទៀត ឈ្មោះថា សុរិយា ដែលអាចច្រូតកាត់បានក្នុងរយៈពេល៣ខែ និងផ្តល់ទិន្នផលខ្ពស់ជាងពូជមិត្តភាព ដល់ទៅមួយតោនក្នុងមួយហិកតា ។ គេត្រូវជួលពលកម្ម និងគ្រឿងម៉ាស៊ីន ពីព្រោះរយៈពេលលិចទឹកដល់ទៅ ៦ខែ មិនអនុញ្ញាតឱ្យចិញ្ចឹមសត្វអូសទាញបានទេ ។ ចំណាយសរុបសំរាប់ធ្វើស្រែ ១ហិកតា គឺប្រហែល ៥០០.០០០រៀល ។ គិតតាមថ្លៃស្រូវ ៣៥០រៀល/គ.កនៅមូលដ្ឋាន ដូច្នេះផលស្រូវក្នុងស្រែមួយហិកតាអាចផ្តល់ចំនូលសរុប ១,០-១,៤លានរៀល (២៥០-៣៥០ដុល្លារ) ឬប្រាក់ចំនេញសុទ្ធប្រហែល១២០-២២០ដុល្លារ ។

តាមរបាយការណ៍ ផលស្រូវក្នុងភូមិមិនគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ការហូបចុកទេ ។ ម្យ៉ាងទៀត ប្រហែល ១០% នៃគ្រួសារធ្វើស្រែគេផលិតស្រូវបានច្រើនលើសតំរូវការអាចយកទៅលក់បាន, ២០% អាចផលិតបានគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ការហូបចុកផ្ទាល់ខ្លួន, ឯ ៧០% ទៀតជាអ្នកទិញចូលបង្គ្រប់ហូប សំរាប់ពី ២-៤ខែក្នុងមួយឆ្នាំៗ ។

ផ្ទៃដីធ្វើស្រែបានថយចុះបើធៀបនឹងកាលពី១០ឆ្នាំមុន ។ ដីប្រហែល ៤០ហិកតាត្រូវទុកចោលទំនេរ ពីព្រោះស្ថានីយ៍បូមទឹកឯកជនមួយនៅលើទន្លេមេគង្គ បានឈប់ដំណើរការនៅឆ្នាំ១៩៩៤ ក្រោយពីអ្នកភូមិមួយចំនួនមិនបានបង់ប្រាក់សងថ្លៃទឹក ។ ផ្ទៃដីមួយកន្លែងទៀតទំហំប្រហែល ៦០-១៥០ហិកតា មិនអាចបង្កបង្កើនផលបានទៀតទេ ពីព្រោះវាក្លាយជាចំណែកមួយនៃបឹង បន្ទាប់ពីអ្នកម៉ៅការសង់ផ្លូវម្នាក់បានទប់ជិតប្រឡាយបង្ហូរទឹកចេញមួយកាលពីប្រហែល ៥ឆ្នាំមុន ។ លិខិតតវ៉ាមួយដែលបានផ្ញើជូនអាជ្ញាធរដែនដីស្រុក មិនទាន់ឃើញមានចំណាត់ការអ្វីតបមកវិញទេ ។

ដំណាំផ្សេងទៀត

កសិករដាំកក់សំរាប់ធ្វើកន្ទេល ។ កក់គេលក់វាចេញទៅខេត្តដទៃ ឬក៏នាំចេញទៅវៀតណាម ។ ការដាំកក់បានធ្លាក់ចុះក្នុងរយៈ ៥ឆ្នាំចុងក្រោយ ពីព្រោះគេរកឃើញថា ស្រូវផ្តល់ចំណេញបានច្រើនជាង ។ គ្រួសារខ្លះក៏មានដាំល្ពៅ ពោត និងបន្លែផងដែរ ។ ភូមិនេះត្រូវនាំចូលស្រូវ បន្លែ និងសាច់ តែមានត្រីនាំចេញទៅវិញ ។

ការនេសាទ

គ្រួសារប្រហែល ៩០% ធ្វើការនេសាទ ទាំងសំរាប់ហូប និងសំរាប់លក់ ហើយពួកគេត្រូវប៉ះពាល់ដោយសារបំរាមលើការប្រើប្រាស់តំបន់នេសាទ ។ នៅចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ សម្បទានិកឡូត៍នេសាទបានអនុវត្តបំរាមយ៉ាងតឹងលើការនេសាទក្នុងឡូត៍នេសាទដែលនាំឱ្យមានទំនាស់ហឹង្សា រវាងអ្នកភូមិ និងសម្បទានិក ។ ប៉ុន្តែចាប់ពីខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០០ ៥៧% នៃផ្ទៃនេសាទចំនួន ៥.០០០ហិកតាត្រូវបានបើកឱ្យនេសាទ ។

ចំណូលបានពីការនេសាទមានការប្រែប្រួលខ្លាំង អាស្រ័យទៅតាមរដូវ និងឧបករណ៍នេសាទដែលប្រើប្រាស់ ។ ជាមធ្យមអ្នកនេសាទម្នាក់អាចរកចំណូលបានពី ៥.០០០-២០.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ជាបន្ថែមទៅលើត្រីដែលគេទុកសំរាប់ហូប ។ អ្នកនេសាទជាច្រើនមិនលក់ត្រីទាំងអស់ដែលខ្លួនរកបានទេ ប៉ុន្តែគេទុកមួយចំណែកសំរាប់ធ្វើចំណីត្រីធំដែលគេចិញ្ចឹមក្នុងទ្រុង ។ ក្នុងមួយឆ្នាំពេញ គ្រួសារមួយអាចរកប្រាក់បានពី ១-២លានរៀលដោយសារការលក់ត្រី ហើយត្រូវចំណាយ ៤០០.០០០រៀល ទៅ ៨០០.០០០រៀល ទិញមងដែលនាំចូលមកពីថៃ ។ ក្រៅពីមង អ្នកភូមិប្រើអង្រុត និងសន្ទូច ។

អាជ្ញាធរភូមិនិយាយថា មានអ្នកខ្លះប្រើឧបករណ៍ខុសច្បាប់ ។ អ្នកភូមិរួមទាំងប្រធានឃុំ និងប្រធានភូមិ ដឹងថាអ្នកណាប្រព្រឹត្តអំពើនេះ ប៉ុន្តែគេមិនឃាត់យាំងពីព្រោះខ្លាចមានការសងសឹកផ្ទាល់ខ្លួន ។ ចំពោះបញ្ហានេះ សំពាធរួមមានលក្ខណៈចាំបាច់ តែទង្វើនេះនៅមានការខ្វះខាត ។ ដោយផ្ទៃដីនេសាទ ៥៧% ត្រូវបានបើកឱ្យសាធារណជនប្រើប្រាស់សកម្មភាពនេសាទខុសច្បាប់បានកើនឡើង ។ គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីកសាងការគ្រប់គ្រងផ្ទៃទឹកដោយសហគមន៍ ត្រូវយឺតយ៉ាវដោយសារកង្វះខាតធនធានមនុស្ស និងថវិកា ។ នៅភូមិព្រែកក្មេង គ្មានអង្គការនេសាទសហគមន៍អ្វីសំរាប់គ្រប់គ្រងធនធានទ្រព្យរួមទេ ។ ស្ថានភាពនេះ បានបង្កើតឱកាសឱ្យប្រជាជនមួយចំនួន ធ្វើការចាប់ត្រីឱ្យបានច្រើនតាមអាចធ្វើកើត ដោយប្រើប្រាស់គ្រប់មធ្យោបាយ ។ ការថយចុះនៃស្តុកត្រី នឹងធ្វើឱ្យជីវភាពប្រជាជនជួបការលំបាកក្នុងអនាគតដ៏ខ្លីខាងមុខ ។

ការចិញ្ចឹមត្រីក្នុងទ្រុង

អ្នកភូមិចិញ្ចឹមត្រីឆ្តោរនៅក្នុងអូរដែលហូរកាត់ភូមិ ។ រហូតមកដល់ប៉ុន្មានឆ្នាំមុននេះ គេចាប់កូនត្រីពីផ្ទៃទឹកនៅមូលដ្ឋាន តែឥឡូវនេះគេទិញកូនត្រីពីកំពង់ឆ្នាំង ដោយសារគ្រួសារកាន់តែច្រើនបានរកស៊ីចិញ្ចឹមត្រី ។ ត្រីត្រូវការពេលប្រហែល ១០ខែ ដើម្បីបានធាត់ធំល្មម អាចលក់ទៅឱ្យឈ្មួញបាន ។ ប្រជាជនបានចាប់ផ្តើមចិញ្ចឹមត្រីក្នុងទ្រុងនៅឆ្នាំ១៩៩០។ នៅឆ្នាំ១៩៩៧ គ្រួសារដែលចាប់យករបរនេះមានប្រហែល ២៥%, ហើយនៅឆ្នាំ២០០១ មានដល់ទៅ ៨៥% ។ នៅរៀងរាល់ខែកក្កដា អ្នកចិញ្ចឹមត្រីម្នាក់ត្រូវការថវិកាប្រហែល ៥០០.០០០រៀលសំរាប់ទិញកូនត្រី ។ ប្រហែល ៩០% នៃអ្នកចិញ្ចឹមត្រី ត្រូវខ្ចីលុយគេដើម្បីទិញកូនត្រី ។ ការអនុវត្តន៍ជាទូទៅគឺ អ្នកភូមិខ្ចីមាសគេ ៤ជី (ប្រហែល ៥០០.០០០រៀល) ពីអ្នកចងការប្រាក់នៅភូមិក្បែរ

នោះ ។ បន្ទាប់ពីលក់ត្រីចេញនៅខែមេសា (១០ខែក្រោយមក) គេត្រូវសងវិញ ចំនួន ៦ជី ។ ក្នុងកូនត្រី ៥.០០០ក្បាលដែលគេយកមកចិញ្ចឹមពីដំបូងមានត្រឹម ១.០០០-៣.០០០ក្បាលប៉ុណ្ណោះដែលនៅរស់គ្រប់ ១០ខែ ។ ប៉ុន្តែទោះយ៉ាងនេះក្តី ក៏របរចិញ្ចឹមត្រីនៅតែមានចំណេញ ។

នៅដើមទសវត្សរ៍១៩៩០ ត្រីឆ្តោរថ្លៃ ២.០០០រៀល/គ.ក. នៅចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ វាថ្លៃ ២.៥០០រៀល/គ.ក. ហើយនៅឆ្នាំ១៩៩៩-២០០១ វាឡើងដល់ ៣.០០០រៀល ។ ប៉ុន្តែកំណើនថ្លៃត្រី មិនអាចទប់នឹងការធ្លាក់ថ្លៃប្រាក់រៀលបានទេ ហើយនេះជាមូលហេតុមួយនៃការមិនសប្បាយចិត្តនៅមូលដ្ឋាន ។ នៅឆ្នាំ២០០១ គ្រួសារមួយមានត្រីប្រហែល ៣.០០០ក្បាល គេអាចរកប្រាក់ចំណូលបាន ៥លានរៀល ។ បន្ទាប់ពីផាត់ចំណាយ ០,៥លានរៀលលើកូនត្រី, ០,៣លានរៀលលើការប្រាក់, និងប្រហែល ១លានរៀលលើការទិញឧបករណ៍ផ្សេងទៀត, គ្រួសារនេះអាចរកបានប្រាក់ចំណេញសុទ្ធ ៣លានរៀល ។ របរនេះតែងមានចំណេញ ឱ្យតែចំណីត្រីអាចរកបានជាប្រចាំ និងក្នុងតំលៃមួយសមស្រប, ហើយអ្នកចិញ្ចឹមត្រីខិតខំធ្វើការងារខ្លាំង រួមទាំងការប្រើមធ្យោបាយខុសច្បាប់ចាប់ត្រីតូចៗយកទៅធ្វើចំណីត្រីធំផង ។

ការកែច្នៃត្រី

គ្រួសារប្រហែល ៨៥% ទិញត្រីតូចៗនៅរដូវត្រីសំបូរ (មករា-កុម្ភៈ) ដើម្បីយកមកឆ្អើរ ។ របរនេះមានចំណេញគួរសម (គ្រួសារមួយអាចរកចំណេញបាន ៣០០.០០០រៀល) តែគ្រួសារទាំងមូលត្រូវធ្វើការយ៉ាងមមាញឹកប្រហែល ២៥ថ្ងៃ ។ ត្រីឆ្អើរគេលក់ចេញទៅខេត្តឯទៀត និងទៅវៀតណាម ។ ចាប់ពីចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ ត្រីតូចចាប់បាន គឺបានថយចំនួន (ប្រហែលមកពីកំពស់ទឹកខ្ពស់លើសធម្មតា) ហើយអ្នកកែច្នៃត្រីត្រូវទៅរកទិញត្រីបន្ថែមពីភូមិដទៃ ។

វិធីសាស្ត្រផ្សេងទៀតនៃការរកចិញ្ចឹមជីវិត

ក្រៅពីត្រី ប្រជាជន រកខ្យង ល្មៀស គ្រុំ បេះព្រលិត ត្រកួន ជីកត្រាវ ទំពាំង និងរកអុស ។ សកម្មភាពទាំងនេះច្រើនធ្វើឡើងដោយគ្រួសារក្រីក្រ និងគ្រួសារស្ត្រីដឹកនាំ ដែលមានប្រហែល ៥០-៦០គ្រួសារ ។ គ្រួសារស្ត្រីដឹកនាំមួយគ្រួ អាចរកបាន ៣.០០០-៥.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ឯគ្រួសារបុរសដឹកនាំអាចរកបាន ៥.០០០-១០.០០០រៀល សំរាប់សកម្មភាពដូចគ្នា ។ ធនធានបន្លែបានថយចុះតាំងពីចុងទសវត្សរ៍១៩៩០ ដោយសារទឹកជំនន់ ។ តែខ្យង គ្រុំ និងល្មៀស បានកើនឡើង និងបានជួយប៉ះប៉ូវដល់ការបាត់បង់ប្រភពបន្លែ ។

៥. ដងក្តារ ភូមិពឹងផ្អែកលើស្រូវ និងព្រៃឈើ

៥.១. លក្ខណៈភូមិសាស្ត្រ

ភូមិដងក្តារស្ថិតក្នុងឃុំក្រយា ស្រុកសន្ទុក ខេត្តកំពង់ធំ, នៅចំងាយប្រហែល ៨០គ.ម ពីផ្លូវធំ (ផ្លូវជាតិលេខ៦) និងព័ទ្ធជុំវិញទៅដោយព្រៃ ដែលភាគច្រើនស្ថិតជាព្រៃសម្បទាន ។ មាន ៣០៦គ្រួសាររស់នៅក្នុងភូមិនេះ ។

សាវតារ

នៅក្រោមរបបអាណានិគម ភូមិនេះពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងលើផលិតផលព្រៃឈើ ហើយការដាំដុះគឺជាសកម្មភាពទី២ ។ ទោះបីព្រៃផ្នែកខ្លះជាកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋ អ្នកភូមិអាចរកចិញ្ចឹមជីវិតបានដោយធ្វើស្រូវនៅលើដីចំហ និងដីព្រៃ ដោយប្រើវិធីដាំដុះផ្លាស់ទី ប្រមូលជ័រឈើ និងអនុផលព្រៃឈើផ្សេងទៀត និងជួលពលកម្មទៅកាប់ឈើឱ្យសម្បទានិកព្រៃឈើ ។ ទោះមានបំរាមក្តី ប៉ុន្តែលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ព្រៃឈើនៅមានគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ការទ្រទ្រង់ជីវិតមនុស្សមួយចំនួនតូច (ប្រហែល ៥០-៧០គ្រួសារ) ។

នៅក្នុងដំណាក់កាលទី១នៃរយៈពេលក្រោយបានឯករាជ្យ (១៩៥៤-១៩៧០) ប្រជាជនបានបន្តលំនាំរកចិញ្ចឹមជីវិតដូចមុន ប៉ុន្តែជំនួញ និងការធ្វើដំណើរបានកើនឡើង ។ គ្មានចំណាកស្រុកចេញទេ ប៉ុន្តែមានចំណាកស្រុកចូលមួយចំនួនដើម្បីមកទាញ

យកផលប្រយោជន៍ពីធនធានធម្មជាតិដ៏សំបូរ ។ ភូមិនេះធ្លាក់ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្មែរក្រហម នៅដើមឆ្នាំ១៩៧១ ។ ការដាំដុះត្រូវបានរំខានយ៉ាងខ្លាំង ឬក៏បញ្ឈប់ ហើយថ្លៃទំនិញមកពីក្រៅជាពិសេសអំបិល បានកើនយ៉ាងលឿនដោយសារសង្គ្រាម ។ ការលំបាកបានបន្តពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ហើយប្រជាជន ១០នាក់នៅក្នុងភូមិបានស្លាប់ ដោយសារជីវភាពដ៏យ៉ាប់យ៉ឺន ។ សូម្បីនៅក្រោយឆ្នាំ១៩៧៩ហើយក្តី ក៏អ្នកភូមិនៅបន្តរងគ្រោះដោយសារសង្គ្រាមស៊ីវិលដែលអូសបន្លាយ និងអសន្តិសុខ ពីព្រោះមានកំលាំងខ្មែរក្រហមនៅក្នុងតំបន់ជិតខាងភូមិរហូតដល់ឆ្នាំ១៩៩៨ ។

និន្នាការខាងប្រជាសាស្ត្រ

ក្នុងទសវត្សរ៍១៩៦០ ភូមិដងក្តារមានប្រជាជនសរុប៧០គ្រួសារ។ នៅក្រោយសម័យខ្មែរក្រហមក្នុងទសវត្សរ៍១៩៨០ មានប្រហែល ១៥០គ្រួសារបានតាំងលំនៅក្នុងភូមិនេះ (តាមអ្នកភូមិចាំបាន) ហើយនៅឆ្នាំ២០០១ ប្រជាជនកើនដល់ ៣០៦ គ្រួសារ ។ ដីស្រែធម្មតាមានតិចទេ តែដីព្រៃខ្លះត្រូវបានកាប់ឆ្ការសំរាប់ធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទី (សព្វថ្ងៃវិធីនេះគេជំរុញឱ្យបោះបង់ចោល) ។ ដូច្នេះ អ្នកភូមិកាន់តែពឹងផ្អែកខ្លាំងឡើងលើការប្រមូលផលព្រៃឈើ នៅក្នុងសម័យកាលមួយដែលមានការកាត់បន្ថយលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ព្រៃឈើ ។

នៅឆ្នាំ១៩៨១ ប្រជាជនបានបែងចែកគ្នានូវដីស្រែដែលមានតិចតួច គឺមួយនាក់ទទួលបាន ០,០៧ហិកតា ដោយមិនគិតពីអាយុទេ ដូច្នេះគ្រួសារមួយមានសមាជិក ៥នាក់ ទទួលបានដីតែ ០,៣៥ហិកតាប៉ុណ្ណោះ ។ ពីឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ឆ្នាំ១៩៩៣ គ្មានការដាក់កំហិតអ្វីលើការធ្វើអាជីវកម្មលើព្រៃឈើទេ លើកលែងតែរឿងវត្តមានគ្រាប់មីនដែលអ្នកភូមិគេបានរៀនសូត្រ ចេះជៀសវាង ។ រហូតមកដល់ឆ្នាំ១៩៩១ ឈើហុបមានតំរូវការតិចតួច ពីព្រោះជំនួញនេះត្រូវហាមឃាត់ ។ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៤ នៅពេលមានសម្បទានិកព្រៃឈើ ២ក្រុមហ៊ុន (Colexim និង GAT) មកកាន់កាប់តំបន់នេះ លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ព្រៃឈើរបស់អ្នកភូមិត្រូវបានរារាំង ។ ដោយសព្វថ្ងៃប្រជាជនមានចំនួន ៥ដង ច្រើនជាងកាលពីមុនសម័យសង្គ្រាម ហើយមូលដ្ឋានរកចិញ្ចឹមជីវិតក៏បានរួញតូច ដូច្នេះគឺរិតជីវភាពក្នុងភូមិគ្មានកំណើនទេ ។

៥.២. សន្តិសុខស្បៀង និងការចិញ្ចឹមជីវិត

ការបង្កបង្កើនផល

នៅភូមិដងក្តារ ការបង្កបង្កើនផលគឺជាប្រភពចំណូលដ៏សំខាន់ ទោះបីមិនមែនជាប្រភពចំបងគេក្តី ។ កសិករធ្វើស្រែផង និងធ្វើចំការផង ។ គេធ្វើស្រូវជាទៀងទាត់នៅលើផ្ទៃដី ១២៧ហិកតា ដែលកាន់កាប់ដោយ ២៨០គ្រួសារ ។ ដីមានគុណភាពអន់ និងផ្តល់ទិន្នផលជាមធ្យមតែប្រហែល ១,៤តោនក្នុងមួយហិកតា ដូច្នេះគឺដោះស្រាយបានតែ ១/៣ នៃតំរូវការស្រូវអង្ករក្នុងភូមិប៉ុណ្ណោះ ។ គេរាយការណ៍ថា មាន ១០គ្រួសារបានទិញដីពីអ្នកដទៃ និងផលិតស្រូវបានលើសតំរូវការសំរាប់លក់ចេញ, ១០គ្រួសារទៀតផលិតស្រូវបានត្រឹមម៉ាគ្រប់ហូបខ្លួនឯង, ហើយសល់ពីនេះត្រូវទិញស្រូវហូប ។ មានគ្រួសារតែ ៣០% ប៉ុណ្ណោះដែលមានលទ្ធភាពទិញជីគីមី ។ ការបង្កបង្កើនផលចំការរួមមាន ការដាំស្វាយចន្ទី និងចេកនៅលើដីរានព្រៃបាន ដែលមិនមែនជាកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកភូមិទេ ។ បច្ចុប្បន្ន ដីនេះស្ថិតក្រោមរបបសម្បទាន ប៉ុន្តែបើតាមសំដីរបស់អ្នកមូលដ្ឋាន វាបានស្ថិតនៅក្រោមការដាំដុះផ្លាស់ទី និង/ឬការធ្វើដំណាំចំការ ប្រហែល៥០ឆ្នាំហើយ ។ គេបានបើកចំហដីច្រើនទៀត ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងកំណើនប្រជាជនយ៉ាងលឿន ។ សព្វថ្ងៃមាន ៥០គ្រួសារធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទី ធៀបនឹងតែ ២០គ្រួសារកាលពីពេលមុនសង្គ្រាម ។ សម្បទានិកបានខិតខំទប់ស្កាត់កំណើននេះ ប៉ុន្តែពុំបានជោគជ័យពេញលេញទេ។ ឥឡូវគេបានធ្វើការផ្សះផ្សារជាមួយអ្នកភូមិដោយអនុញ្ញាតឱ្យមានដីធំជាងមុនមួយសំរាប់អ្នកភូមិធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទី និងដោយដាក់លក្ខខណ្ឌថា កសិដ្ឋានត្រូវនៅឆ្ងាយពីផ្លូវ ៥០ម ដើម្បីឱ្យកំបាំងពីភ្នែកសាធារណជន ។ ក្នុងកសិកម្មផ្លាស់ទី ផលិតភាពទាបខ្លាំងណាស់ បើធៀបនឹងស្រែអចិន្ត្រៃយ៍ ហើយ ៥០គ្រួសារដែលធ្វើស្រូវផ្លាស់ទី គឺស្ថិតក្នុងចំណោមគ្រួសារក្រីក្របំផុត ។ ពួកគេមានដីស្រែអចិន្ត្រៃយ៍តែតិចតួច រឺក៏គ្មានសោះ ។ ការស៊ើបអង្កេតល្អិតល្អន់បង្ហាញថា កសិកម្មផ្លាស់ទី ផ្តល់ចំណូលតែប្រហែល ១.០០០រៀលក្នុងម្នាក់ក្នុងមួយថ្ងៃ គឺទាបជាងការងារគ្មានជំនាញ

ឯទៀតដែលជាទូទៅផ្តល់ប្រាក់កំរៃប្រចាំថ្ងៃចំនួន ២.៥០០រៀល ។ កសិករធ្វើកសិកម្មផ្លាស់ទី ពីព្រោះគេមានគោលដៅធានាឱ្យមានស្រូវមួយចំនួនប៉ុណ្ណោះ ។

ការកាប់ឈើ

ការកាប់ឈើគឺជាប្រភពចំណូលចំបងគេនៅក្នុងភូមិ ។ អ្នកភូមិបានផលចំណេញយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ពីសកម្មភាពកាប់ឈើអនាធិបតេយ្យពីឆ្នាំ១៩៩១-១៩៩៤ នៅពេលមានកំណើនតំរូវការភ្លាមៗ បន្ទាប់ពីការបើកចំហសេដ្ឋកិច្ច ។ នៅឆ្នាំ១៩៩២ មានតំឡើងរោងអារឈើ ១៣កន្លែងនៅក្នុងភូមិ សំរាប់កែច្នៃឈើ ។ ម្ចាស់រោងអារឈើជួលកម្មករជាច្រើន ឱ្យកាប់ឈើឱ្យខ្លួន ក្នុងតំលៃ ៣.០០០-៤.០០០រៀល/ម៣ ឈើមូល ។ គ្រួសារមួយចំនួនបានប្រើប្រាក់ចំនូលនេះដើម្បីសង់ផ្ទះ និង/ឬទិញម៉ូតូ និងសំភារៈប្រើប្រាស់ផ្សេងទៀត ។

នៅឆ្នាំ១៩៩៤ ព្រៃឈើមួយភាគធំត្រូវបានជួលទៅឱ្យក្រុមហ៊ុន Colexim ដែលជាក្រុមហ៊ុនដៃគូជាមួយរដ្ឋាភិបាល និងក្រុមហ៊ុនជប៉ុនមួយ ។ នៅឆ្នាំ១៩៩៥ព្រៃឈើមួយភាគទៀតត្រូវបានចុះកិច្ចសន្យាឱ្យទៅក្រុមហ៊ុន GAT International ។ ក្រោយមកមានក្រុមហ៊ុនមួយទៀតឈ្មោះ មៀង លីហេង បានទទួលសិទ្ធិសម្បទាន ។ នៅឆ្នាំ១៩៩៥ ឡានឯកជនដឹកឈើហ៊ុប/ឈើអារត្រូវបានហាមឃាត់ក្នុងតំបន់នោះ ហើយចំនួនរោងអារឈើបានថយចុះមកត្រឹម ២ ។ ប៉ុន្តែរហូតមកដល់ឆ្នាំ១៩៩៨ អ្នកមូលដ្ឋាននៅតែអាចបន្តកាប់ និងដឹកឈើហ៊ុប ដោយប្រើរទេះអូសដោយក្របីធំៗ ពីព្រោះឆ្មាំក្រុមហ៊ុនសម្បទានមិនអាចយាមល្បាតព្រៃទាំងមូលបាន ។ នៅពេលខ្មែរក្រហមបញ្ឈប់ការតស៊ូប្រឆាំងនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ក្រុមហ៊ុនសម្បទានបានពង្រឹងសន្តិសុខរបស់ខ្លួន ។ ចាប់ពីពេលនោះមក អ្នកភូមិបានជួបការលំបាកកាន់តែច្រើនក្នុងការ "លួច" ឈើ (តាមពាក្យរបស់អ្នកភូមិ) ។

មានគ្រួសារមួយចំនួននៅតែបន្តធ្វើការកាប់ឈើដោយខុសច្បាប់ ។ គេចំណាយពេលប្រហែលមួយសប្តាហ៍ ដើម្បីធ្វើការងារ "ជុំ"មួយ ដែលរួមមានការស្វែងរកឈើមួយដើម រំលំឈើនោះ ត្រួសត្រាយផ្លូវទៅកាន់ឈើហ៊ុប និងដឹកជញ្ជូនឈើនោះ ។ ក្នុងការងារមួយគេបានចំណេញ ២០.០០០-៣០.០០០រៀល ។ គេធ្វើប្រតិបត្តិការបែបនេះ ២ដងក្នុងមួយខែ ។ គេអាចជួបគ្រោះថ្នាក់ដោយត្រូវក្រុមល្បាតរបស់ក្រុមហ៊ុនចាប់បាន ហើយក្នុងករណីនេះគេត្រូវបង់ពិន័យយ៉ាងខ្ពស់ ។ មិនមែនគ្រប់គ្រួសារសុទ្ធតែអាចកាប់ឈើដោយខុសច្បាប់បែបនេះបានទេ ។ គ្រួសារទាំងនេះត្រូវមានយ៉ាងហោចណាស់ក្របីធំៗមួយនឹម និងរទេះមួយ ដែលអាចដឹកឈើមួយហ៊ុបបាន (ប្រវែងពី ៣-៧ម) ។ ក្របីមួយនឹមថ្លៃ ប្រហែល ៥០០ដុល្លារ ហើយរទេះមួយ ២៥០ដុល្លារ ។ មួយភាគបីនៃគ្រួសារក្នុងភូមិប៉ុណ្ណោះដែលមានទ្រព្យបែបនេះ ។

ផលិតផលព្រៃឈើផ្សេងទៀត

មានប្រហែល ២៥គ្រួសារនៅបន្តប្រកាសថា ខ្លួនគេមានដើមឈើយកជ័រ ។ អ្នកភូមិនិយាយថា ពួកគេកាន់កាប់ឈើទាំងនេះច្រើនជំណាមកហើយ ។ មុនពេលក្រុមហ៊ុនសម្បទានមកដល់នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៥ គ្រួសារនីមួយៗមានឈើយកជ័រពី ៣០០-៧០០ដើម ដែលអាចនៅឆ្ងាយពីភូមិដល់ទៅ ២០-៣០គ.ម ។ សព្វថ្ងៃមានគ្រួសារតិចតួចមានឈើយកជ័រ ហើយគ្រួសារនីមួយៗមានមិនលើសពី ៥០ដើមទេ ។ ពីដំបូងក្រុមហ៊ុនសម្បទានចង់កាប់យកឈើទាំងនេះ ពីព្រោះវាស្ថិតក្នុងតំបន់សម្បទាន តែពួកអ្នកភូមិចង់រក្សាវាទុក ។ ក្នុងបទប្បញ្ញត្តិរបស់រដ្ឋាភិបាលមានមាត្រាមួយអាចបកស្រាយន័យថា ដើមឈើយកជ័រត្រូវរក្សាទុក ។ ចំពោះប្រជាជន គេយល់ព្រមទទួលយកប្រាក់ពី ៤.០០០-១០.០០០រៀលពីក្រុមហ៊ុនសម្បទាន សំរាប់យកឈើជ័រមួយដើម ដោយសារគេបារម្ភថាឈើទាំងនេះនឹងត្រូវកាប់ចោលសមិនរួច ។ ក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ឈើមួយដើមអាចផ្តល់ជ័របានប្រហែល ២០.០០០រៀលក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ដោយសារប្រជាជនមានឈើយកជ័រតិចដើមជាងមុន ដូច្នេះគេពឹងផ្អែកកាន់តែខ្លាំងលើការប្រមូលអនុផលព្រៃឈើឯទៀត និង/ ឬការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។

ការប្រមូលផ្តៅ ឃើញមានជាទូទៅកាលពីពេលមុនៗ ។ ផ្តៅអាចរកបានពេញៗមួយឆ្នាំ ។ មនុស្សទាំងប្រុសទាំងស្រីធ្វើ

ដំណើររួមគ្នាមាន ៤-៥គ្រួសារក្នុងមួយក្រុម។ ចូលជ្រៅទៅក្នុងព្រៃអស់រយៈ៥-១០ថ្ងៃ ទើបត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ។ ក្នុងមួយជើង១ គ្រួសារមួយអាចប្រមូលផ្តៅដែលផ្តល់ចំណូលបានពី ២០.០០០-៥០.០០០រៀល ។ អ្នកភូមិជឿជាក់ថា ធនធាននេះនៅសំបូរ តែថ្លៃវាទាបពេក និងមានមនុស្សច្រើនពេកដែលកាត់យកចំណេញពីខ្សែបណ្តាញនៃជំនួញនេះ ។

គ្រួសារមួយចំនួន បានប្រកបរបររបរបាញ់សត្វ ប្រមូលមើមឈើ និងផ្លែឈើផ្សេងៗពីព្រៃ ។ គេប៉ាន់ថា មានមនុស្ស ប្រហែល ៤០នាក់ ប្រកបរបរដាក់អន្ទាក់ចាប់ឈ្លូសលក់ ។ ក្រុមបុរស១ ក្នុងមួយក្រុមមានគ្នា ៣-៥នាក់ និងឆ្កែ ១-២ក្បាល គេ ធ្វើដំណើរជ្រៅទៅក្នុងព្រៃ ដើម្បីចាប់ពស់ អណ្តើក និងសត្វផ្សេងទៀត ។ តាមសំដីអ្នកឆ្លើយសំភាសន៍ ចំនួនសត្វព្រៃបានធ្លាក់ ចុះយ៉ាងខ្លាំង ឯចំនួនអ្នកស្វែងរកសត្វព្រៃបានកើនឡើង ។ សព្វថ្ងៃអ្នកបរបាញ់កាន់តែពិបាកគេចផុតពីការដាក់អនុវត្តន៍ច្បាប់ ។ ផលិតផលព្រៃឈើមួយចំនួនគេដាក់លក់នៅផ្សារក្បែរនោះ (២៥គ.មពីភូមិ) ។ ការថយចុះលទ្ធភាពអាចរកបានផលិតផលទាំង នេះក៏មានគេរាយការណ៍ដែរ ។ ប៉ុន្តែអ្នកដាក់អន្ទាក់នៅតែអាចរកបានដល់ទៅ ១៥.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ។

៦. កំពង់ត្នោត ៖ ភូមិពឹងផ្អែកលើកសិកម្ម និងការនេសាទតាមឆ្នេរសមុទ្រ

៦.១. លក្ខណៈភូមិសាស្ត្រ

ភូមិកំពង់ត្នោត ដែលនៅឆ្ងាយពីទីរួមខេត្តកំពតប្រហែល ១០គ.ម ស្ថិតនៅក្នុងឃុំកូនសត្វ ស្រុកកំពត ខេត្តកំពត ។ តំបន់ឆ្នេរដែលមានស្រែអំបិលស្ថិតនៅចំងាយ ២គ.មពីភូមិ ។ ភូមិនេះមានប្រជាជន ៤០២គ្រួសារ ក្នុងនេះមាន ៥គ្រួសារជាអ្នក តាំងទីលំនៅថ្មី, ៣គ្រួសារទើបធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍ថ្មី១, និង៩៣គ្រួសារដឹកនាំដោយស្ត្រីមេម៉ាយ ។ ប្រជាជនបានកើន ៣៥% ក្នុង ទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ ក្នុងរបបខ្មែរក្រហម គេបានជំលៀសប្រជាជនចេញ ដោយអ្នកភូមិមួយចំនួនត្រូវបានបញ្ជូនទៅខេត្ត តាកែវ និងកោះកុង, ហើយអ្នកនៅរស់រានជីវិត បានត្រឡប់មកកំពង់ត្នោតវិញនៅក្រោយឆ្នាំ១៩៧៩ ។ ដីស្រែបានធ្វើការបែង ចែកក្នុងទសវត្សរ៍១៩៨០ ប៉ុន្តែគ្រួសារនីមួយ១ទទួលបានដីជាមធ្យម ០,៥-០,៦ហិកតាប៉ុណ្ណោះ ។

អ្នកភូមិទ្រទ្រង់ជីវិតដោយការធ្វើស្រែវស្សាពឹងលើទឹកភ្លៀង ចំការ ការនេសាទតាមឆ្នេរសមុទ្រ ការធ្វើអំបិល ជំនួញ តូចតាច និងពលកម្មយកប្រាក់កំរៃ ។ ដូចនៅកន្លែងឯទៀតដែរ ភាពគ្មានដីធ្លី ឥណទានមានតំលៃខ្ពស់ កង្វះខាតការងារ កង្វះខាតការថែទាំសុខភាព ភាពមេម៉ាយ បានរួមចំណែកបង្កអសន្តិសុខស្បៀង ។ ចំណុចសំខាន់មួយទៀត គឺការបែងចែក ស្រទាប់សង្គមដែលផុសចេញពីគំលាតយ៉ាងធំនៃកំរិតធនធាននៅក្នុងភូមិ : មនុស្សមួយចំនួនតូចជាអ្នកមាន ឯអ្នកឯទៀតមិនបាន ដូច្នេះទេ ។ ធនធានកសិកម្មផ្សេងទៀតនៅក្នុងភូមិមានជាអាទិ៍ រោងម៉ាស៊ីនកិនស្រូវចំនួន៥, រោងបិទស្រា ៣កន្លែង, ទូកនេសាទ/ ចែវ ៩៧, ទូកម៉ាស៊ីន ៥៣, រ៉ឺម៉កម៉ូតូ ១៨គ្រឿង, ម៉ូតូ ៧៨គ្រឿង, រ៉ឺម៉កធាក់ ៥, និង តាក់ស៊ី ២គ្រឿង ។

៦.២. សន្តិសុខស្បៀង និងការរកចិញ្ចឹមជីវិត

ការធ្វើស្រែ

ដីស្រែទាំងអស់មាន ១៥០ហិកតា ។ ភូមិកំពង់ត្នោតមិនស្ថិតក្នុងតំបន់មានគ្រោះធម្មជាតិទេ ហើយក៏មិនប្រឈមនឹង ទឹកជំនន់ ឬការរាំងស្ងួតដែរ ។ ទិន្នផលស្រូវជាមធ្យមបានត្រឹម ៨០០-១.២០០គ.កក្នុងមួយហិកតា ពីព្រោះគេមិនប្រើធាតុចូល តិច, ស្រែមានទំហំតូច១, ហើយដីមួយចំនួនមានជាតិប្រៃ ។ ទោះបីមានកត្តាបែបនេះក្តី ក៏ភូមិកំពង់ត្នោត មានអតិរេកផលស្រូវ មួយចំនួនតូចសំរាប់លក់ (សំរាប់ ៤-៥គ្រួសារ) ប៉ុន្តែមានគ្រួសារងាយរងគ្រោះជាច្រើនត្រូវជួបនឹងកង្វះស្រូវ ។ ថ្លៃស្រូវ (ប្រហែល ៥០០រៀល/គ.ក) មិនឡើងចុះខ្លាំងទេ បើធៀបនឹងតំបន់ឯទៀតក្នុងប្រទេស ។ ប្រជាជនទិញស្រូវពីខេត្តតាកែវមក បំពេញបន្ថែមលើផលិតផលរបស់ខ្លួន ។

ចំការ

គ្រួសារភាគច្រើនដាំបន្លែ និងដើមឈើហូបផ្លែ ហើយប្រមូលផលបានទាំងក្នុងរដូវប្រាំង និងរដូវវស្សា ។ ដូងខ្ចីលក់បាន ២០០រៀលក្នុងមួយផ្លែ, ដូច្នេះបើសិនគ្រួសារមួយមានដូង ២០-២៥ដើម គេអាចបានចំណូលយ៉ាងហោចណាស់ពី ៨០.០០០-១០០.០០០ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ដូងខ្ចីមួយផ្លែថ្លៃ ២០០រៀលនៅឯកសិដ្ឋាន ប៉ុន្តែនៅភ្នំពេញវាថ្លៃ ៨០០រៀល ។ តាមធម្មតា ឈ្មួញកណ្តាលតែងរកទិញផលិតផលដល់ៗភូមិ ។ មានដើមត្នោតជាច្រើននៅក្នុងភូមិ ប៉ុន្តែគ្មានអ្នកណាធ្វើស្ករត្នោតទេ ។ អ្នកភូមិច្រើននាក់រាយការណ៍ថា ដើមត្នោតផ្តល់ទឹកត្នោតតិច ដោយសារដីមានជាតិប្រៃច្រើន ។ កសិករមានដាំសណ្តែកដី ល្ពៅ ឪឡឹក ពោត និងសណ្តែកសៀងផងដែរ ។ សកម្មភាពនេះជួយការពារពួកគេបានមួយចំណែកទប់ទល់នឹងកង្វះស្បៀងតាមរដូវ និងជួយផ្តល់ប្រាក់ចំណូលបន្ថែមមួយចំនួន ។ អ្នកភូមិខ្លះនិយាយថា កាលពីពេលមុនគេដាំដូងជាដំណាំ ហូបផ្លែសំរាប់តំរូវការក្នុងគ្រួសារ ប៉ុន្តែសព្វថ្ងៃ អ្នកភូមិបានដាំទាំងដំណាំជាច្រើនមុខផ្សេងទៀត ពីព្រោះចំនួនត្រីបានថយចុះយ៉ាងខ្លាំង ហើយប្រជាជនមិនអាចបន្តពឹងផ្អែកទាំងស្រុងលើការនេសាទទៀតទេ ។ ដើម្បីដាំដំណាំលក់យកប្រាក់ក្នុងផ្ទៃដីកន្លះហិចតា គេត្រូវការមានដើមទុនយ៉ាងហោចណាស់មួយសែនរៀលសំរាប់ទិញជី ពូជ ថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិត និងការស្រោចស្រព ។ មានតែអ្នកមានប្រាក់កាសប៉ុណ្ណោះដែលអាចដាំដំណាំសំរាប់លក់យកប្រាក់ ។ គ្រួសារខ្លះទៅខ្ចីបុលពីអ្នកចងការប្រាក់ក្នុងអត្រាការប្រាក់ ១៥% ក្នុងមួយខែ ។ ក្នុងការវិនិយោគទុនមួយសែនរៀលដាំសណ្តែកដី កសិករអាចរកចំណូលបានប្រហែលពីរសែនរៀល ។ កសិករ ១៨គ្រួសារបានដាំដំណាំលក់យកប្រាក់ ឯគ្រួសារឯទៀតចូលចិត្តធ្វើនេសាទ ពីព្រោះវាផ្តល់ប្រាក់ចំណូល *ប្រចាំថ្ងៃ* និងហាក់ដូចជាមានហានិភ័យក៏តិចទាបជាង ។

សត្វចិញ្ចឹម

អ្នកភូមិមួយចំនួន ជាពិសេសអ្នកគ្មានដី គេចិញ្ចឹមសត្វផ្សេងៗដែលជាទូទៅ គឺមានគោ (សំរាប់ភ្ជួររាស់ព្រោះគ្មានត្រាក់ទ័រ) ជ្រូក ទា និងមាន់ ។ ទីក្រុងកំពត ផ្តល់ទីផ្សារសំរាប់សត្វចិញ្ចឹមទាំងនេះ ។ ពេលកូនជ្រូកមាំទាំគួរសម (អាយុប្រហែល ៦សប្តាហ៍) កសិករយកវាទៅផ្សារ ហើយលក់ឱ្យឈ្មួញក្នុងតំលៃ ២០.០០០-២៥.០០០រៀលក្នុងជ្រូកមួយ ។ ភូមិកំពង់ត្នោតមានអ្នកចិញ្ចឹមមេជ្រូកយកកូនលក់ ៩គ្រួសារ ។ ការចិញ្ចឹមជ្រូកមានបន្ទុកចំណាយមួយចំនួន ជាពិសេសជ្រូកល្អៗអាចលក់បានត្រូវផ្តល់ចំណីកន្ទក់លាយដើមចេកឱ្យវា ។ ការងារនេះមានហានិភ័យខ្លះដែរ ដូចជាជ្រូកអាចមានជំងឺ ឬស្លាប់ ។ ស្ទើរគ្រប់គ្រួសារមានចិញ្ចឹមមាន់ និងទា ។

ការប្រមូលអុស

ថ្វីបើធនធានធម្មជាតិបានធ្លាក់ចុះ ដោយសារកំណើនប្រជាជន និងការធ្វើអាជីវកម្មគ្មានចីរភាពក្តី ក៏គ្រួសារខ្លះនៅមានលទ្ធភាពប្រមូលអុសបានសំរាប់ការចំអិនអាហារក្នុងគ្រួសារ ។ ដើមកោងកាងងាប់នៅតាមឆ្នេរសមុទ្រ និងព្រៃឈើនៅជុំវិញភូមិ គឺជាប្រភពដ៏សំខាន់ ។ ឈ្មួញអុសមកពីភូមិផ្សេង ក៏បានដឹកអុសតាមរទេះគោមកលក់នៅភូមិកំពង់ត្នោតដែរ ។

ការនេសាទ

សឹងគ្រប់គ្រួសារបានចូលរួមធ្វើការនេសាទតាមឆ្នេរសមុទ្រ ហើយសកម្មភាពនេះគឺជាប្រភពរកចិញ្ចឹមជីវិតសំខាន់ទី២ សំរាប់អ្នកភូមិ ។ តាមសំដីប្រធានភូមិជាងពាក់កណ្តាលនៃគ្រួសារក្នុងភូមិ ប្រកបរបរនេសាទពាណិជ្ជកម្មពេញៗមួយឆ្នាំ ។ អ្នកនេសាទសឹងគ្រប់គ្នាមានទូកចែវមួយ ឬទូកម៉ាស៊ីនតូចមួយ ។ ដោយសារគ្រោះថ្នាក់ខ្យល់ព្យុះ អ្នកមានទូកចែវនេសាទនៅក្បែរឆ្នេរ ដែលទឹកមានជំរៅពី ០,៨-១,០ម ។ គេប្រើបច្ចេកទេសនេសាទច្រើនបែបដូចជា ១. **ជប់:** សំណាញ់ចងភ្ជាប់ទៅនឹងស៊ុមឬស្សីមូល ដែលតាមធម្មតាគេប្រើសំរាប់ដងកូនត្រី និងបង្គា ២. **លប:** អន្ទាក់ទ្រុងធ្វើពីឬស្សី ឬដែកដែលគេច្រើនប្រើសំរាប់ចាប់ក្តាម ឬមឹក និង ៣. **អំពូលភ្លើងអាគុយ** ប្រើសំរាប់ចាប់បង្គាធំៗ ។ អ្នកនេសាទទាំងអស់សុទ្ធជាបុរស តាមធម្មតាគឺឪពុកមួយកូនមួយ បង្កើតបានក្រុមនេសាទមួយ ។ ពេលខ្លះ ពួកកុមារគេទៅនេសាទនៅពេលថ្ងៃ ដើម្បីចាប់ក្តាមតូចៗ និងងាវ ។ ពួកស្ត្រីៗនៅចាំផ្ទះ ដើម្បីធ្វើត្រី និងបកយកសាច់ក្តាមសំរាប់លក់ទៅទីផ្សារ ។ អ្នកភូមិទុកត្រីនិងក្តាមតូចៗសំរាប់ហូបក្នុងគ្រួសារ

ហើយយកត្រី និងក្តាមធំៗលក់ទៅទីផ្សារ ។ ឧបករណ៍នេសាទទាំងអស់អាចរកទិញបាននៅឯផ្សារក្រុងកំពត ។ ចំណាយប្រចាំឆ្នាំលើឧបករណ៍ នេសាទមានទំហំពី ៥០.០០០-៧០.០០០រៀល ។

បង្គារធំៗអាចលក់បាន ១០.០០០រៀលក្នុងមួយគ.ក. មឹក ៣.០០០រៀលក្នុងមួយគ.ក. ក្តាម ៧.០០០រៀល/គ.ក. ត្រីធម្មតា ៣.០០០រៀល/គ.ក និង ងាវ ៣.០០០រៀល/គ.ក ។ រាល់ផលិតផលទឹកប្រៃទាំងអស់ ត្រូវបញ្ជូនទៅផ្សារកំពត ហើយចុងបញ្ចប់ត្រូវលក់ចេញនៅឯក្រុងភ្នំពេញ ។ តាមធម្មតាក្នុងមួយយប់អ្នកនេសាទចាប់ត្រីតូចៗ ក្តាម និងបង្គារបាន ១-២គ.ក ។ ប្រាក់ចំណូលសុទ្ធជាមធ្យមគឺ ៣.៥០០-៥.០០០រៀលក្នុងមួយយប់ ។ អ្នកភូមិតូញត្អែរថា ផលិតកម្មបានធ្លាក់ចុះខ្លាំងណាស់ក្នុងរយៈ ៤-៥ឆ្នាំចុងក្រោយ ។ ម្យ៉ាងទៀតដោយមានមនុស្សមកពីកន្លែងផ្សេងជាច្រើននាក់ បានមកនេសាទនៅតំបន់នេះ, ព្រៃកោងកាងលិចទឹកក៏បានធ្លាក់ចុះគុណភាព ។

ការផលិតអំបិល

ស្រែអំបិលមានទាំងអស់ ១៥៩ហិកតា បែងចែកចេញជា ៨ម្ចាស់ដែលជាអ្នកមានៗជាងគេបំផុតនៅក្នុងភូមិ ។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៨៩ នៅពេលសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារត្រូវបានបើកឱ្យដំណើរការឡើងវិញ ស្រែអំបិលក៏ត្រូវបានធ្វើឯកជននីយកម្ម ។ អ្នកខ្លះ រួមទាំងអតីតមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដែលមានជំនាញក្នុងការងារនេះ (គឺគេទទួលបាននៅពេលស្រែអំបិលជាកម្មសិទ្ធិរដ្ឋ ហើយពួកគេជាកម្មាភិបាលទទួលបន្ទុកស្រែអំបិលនេះ) ហើយជាអ្នកមានធនធានផង បានទិញយកកសិដ្ឋានស្រែអំបិល ។ ផ្ទុយទៅវិញ អតីតពលករជាច្រើននាក់ត្រូវបានកាត់បន្ថយ ហើយដោយសារគ្មានកម្មករណាម្នាក់មានប្រាក់សោធននិវត្តន៍ ឬក៏ត្រូវបានគេផ្តល់ដីកសិកម្មឱ្យដូច្នេះមួយចំនួនតូចបានក្លាយជាជនក្រីក្រ និងងាយរងគ្រោះ ។

ស្រែអំបិលនីមួយៗមានទំហំប្រមាណ ៥០ម^{២} ព័ទ្ធជុំវិញទៅដោយភ្លឺដី ។ គេបូមទឹកប្រៃបញ្ចូលទៅក្នុងស្រែ ហើយគេប្រមូលយកអំបិល ក្រោយដែលទឹកបានហួតរីងដោយសារពន្លឺថ្ងៃ និងកំដៅ ។ ក្នុងរដូវប្រមូលផល កសិដ្ឋានស្រែអំបិលនីមួយៗជួលកម្មករយ៉ាងតិចក៏ ១៥នាក់ដែរដែលភាគច្រើនជាស្ត្រី ដើម្បីប្រមូល និងជញ្ជូនអំបិលទៅដាក់ក្នុងឃ្លាំងនៅក្បែរនោះ ។ តាមសំដីម្ចាស់ស្រែអំបិល ស្រែអំបិល១៥ហិកតា ផ្តល់អំបិលជាមធ្យមប្រមាណ ៧០០តោនក្នុងមួយឆ្នាំ ប៉ុន្តែក្នុងរយៈបីឆ្នាំចុងក្រោយ ថ្លៃអំបិលបានធ្លាក់ចុះ ដោយសាររដ្ឋាភិបាលបានអនុញ្ញាតការនាំចូលអំបិលពីប្រទេសចិន និងវៀតណាម ។ រឿងនេះបានប៉ះពាល់មិនល្អដល់ប្រាក់ចំណេញរបស់ផលិតករអំបិលកម្ពុជា ។

ប្រាក់កំរៃពលកម្ម និងចំណាកស្រុក

កំណើនចំនួនគ្រួសារគ្មានដីធ្លី គឺជាមូលហេតុមួយចំណែកនៃការបាក់បែកប្រព័ន្ធផ្លាស់ប្តូរពលកម្ម ។ គ្រួសារស្ត្រីដឹកនាំជាច្រើនទទួលប្រាក់កំរៃប្រចាំថ្ងៃ ដោយជីកប្រលាយបង្ហូរទឹកចេញពីស្រែអំបិល ស្ទូងស្រូវ ច្រូតស្រូវ និងជីក-ជញ្ជូនដី ។ កម្មករធ្វើការក្នុងស្រែអំបិលទទួលបានកំរៃពលកម្ម ៣.៥០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃសំរាប់ពេលធម្មតា និង ៧.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃសំរាប់រដូវប្រមូលផលដែលមានរយៈពេលតែមួយខែទេក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ចំណាកស្រុកមិនសូវមានច្រើនទេ ក្រៅតែពីអ្នកខ្លះដែលមានសកម្មភាពអាជីវកម្មតូចតាចនៅក្រុងកំពត ។ មាន ៥គ្រួសារបានផ្លាស់ទីលំនៅទៅខេត្តកោះកុង ទៅធ្វើជាកម្មករចិញ្ចឹមត្រីនៅក្នុងកសិដ្ឋានចិញ្ចឹមត្រីពាណិជ្ជកម្ម ។ តាមសំដីរបស់ប្រធានភូមិ អ្នកទាំងនេះគេមានសាច់ញាតិនៅខេត្តកោះកុង ។

ស្រូវ និងប្រាក់កំចី

កសិករងាយរងគ្រោះខ្ចីលុយគេ នៅពេលមានតំរូវការចាំបាច់បំផុត ។ អ្នកចងការប្រាក់ឯកជនឆ្លៀតឱកាសនេះ ផ្តល់ប្រាក់កំចីតាមរដូវដោយមានការប្រាក់ដល់ទៅ ២០% ក្នុងមួយខែ ។ ប៉ុន្តែការប្រាក់វាប្រែប្រួលទៅតាមការទុកចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមករវាងអ្នកឱ្យខ្ចី និងអ្នកសុំខ្ចី ។ តាមធម្មតា អ្នកផ្តល់ឥណទានទាមទារឱ្យមានដាក់ទ្រព្យប្រចាំគ្រួសារ ឬដីស្រែជាវត្ថុធានា ។ អ្នកក្រគ្មានដីធ្លី ឬគ្រួសារសឹងគ្មានដីសោះ តែងខ្ចីស្រូវពីគេ ។ ក្រុមអ្នកផ្តល់ស្រូវកំចីធុនតូចមួយចំនួនដែលមកពីក្រុងកំពត ហើយមាន

សាច់ញាតិនៅក្នុងភូមិ បានផ្តល់ស្រូវកំចីឱ្យអ្នកភូមិ ជាពិសេសនៅខែខ្វះខាត ។ ស្រូវកំចីមួយបាវ (ទំងន់ ៥០គ.ក ថ្លៃ ២០.០០០-២៥.០០០រៀល) ត្រូវសងគេវិញ ៣៥.០០០រៀលក្រោយរយៈពេល ២-៣ខែ ។ ACELEDA ជាគំរោងឥណទានស្ថាប័នតែមួយគត់នៅភូមិកំពង់ត្នោត ។ មកទល់ពេលនេះ មាន ៦០គ្រួសារបានខ្ចីប្រាក់ពី ACELEDA ក្នុងអត្រាការប្រាក់ ៤% ក្នុងមួយខែ ដោយមានវត្ថុធានា ។ អ្នកភូមិជាច្រើនត្អូញត្អែរថា ដើម្បីសុំខ្ចីពីស្ថាប័នឥណទាន គេត្រូវឆ្លងកាត់ដំណាក់កាលមួយចំនួន បំពេញក្រដាសស្នាមច្រើន និងត្រូវក្លាយទៅជាសមាជិកនៃក្រុមឥណទានមួយ ។ គ្រួសារធូរធារមួយចំនួនតូច បានខ្ចីប្រាក់ពី ACELEDA ហើយយកប្រាក់ឱ្យអ្នកក្រីក្រខ្ចីបន្តទៀត ។

បញ្ជីឯកសារពិភាក្សារបស់ វបសអ

១. Kannan, K. P. (វិច្ឆិកា ១៩៩៥) *ការកសាងសន្ទស្សន៍ថ្លៃទំនិញប្រើប្រាស់សំរាប់ប្រទេសកម្ពុជា: ការពិនិត្យឡើងវិញលើការអនុវត្តន៍នាពេលបច្ចុប្បន្ន និងការលើកមតិកែលំអ* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ១) ច្បាប់ដែលបានបោះពុម្ពផ្សាយ ហើយផ្សព្វផ្សាយអស់ ។

២. McAndrew, John P. (មករា ១៩៩៦) *ជំនួយហូរចូលជំនួយស្រេពិចស្រេពិល: ជំនួយសង្គ្រោះ និងអភិវឌ្ឍន៍ទ្វេ និង ពហុភាគី ១៩៩២-៩៥* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ២) ច្បាប់ដែលបានបោះពុម្ព ហើយផ្សព្វផ្សាយអស់ ។

៣. Kannan, K. P. (មករា ១៩៩៧) *ការកែទំរង់សេដ្ឋកិច្ច ការកែតម្រូវរចនាសម្ព័ន្ធ និងការអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ៣) ច្បាប់ដែលបានបោះពុម្ពផ្សាយ ហើយផ្សព្វផ្សាយអស់ ។

៤. ជឹម-ចរិយា ស្រ៊ុន-ពិធូ សូ-សុវណ្ណារិទ្ធ ចន-ម៉ាកឃិនឌ្រូ ងួន-សុគន្ធា ប៊ុន-ដូរីណា និងរ៉ូប៊ីន-ប៊ិដឹលវី (មិថុនា ១៩៩៨) *ការរៀនសូត្រពីកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ជនបទក្នុងប្រទេសកម្ពុជា* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ៤) ជាភាសាខ្មែរតំលៃ ៩.០០០រៀល ។

៥. Toshiyasu-Kato ច័ន្ទ-សុផល និងឡុង-វ៉ូ-ពិសិដ្ឋ (កញ្ញា ១៩៩៨) *សមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចតំបន់សំរាប់ការអភិវឌ្ឍន៍ជានិរន្តរ៍ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ៥) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៩.០០០រៀល ។

៦. Murshid, K. A. S. (ធ្នូ ១៩៩៨), *សន្តិសុខស្បៀងនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចអន្តរៈអាស៊ី: បទពិសោធន៍កម្ពុជា* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ៦) ជាភាសាខ្មែរតំលៃ ៧.៥០០រៀល ។

៧. McAndrew, John P. (ធ្នូ ១៩៩៨) *ការពឹងពាក់គ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រចិញ្ចឹមជីវិតគ្រួសារនៅក្នុងភូមិខ្មែរពីរ* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ៧) ជាភាសាខ្មែរតំលៃ ៧.៥០០រៀល ។

៨. ច័ន្ទ-សុផល Martin-Godfrey, Toshiyasu-Kato ឡុង-វ៉ូ-ពិសិដ្ឋ Nina-Orlova, Per-Ronnås ទា-សាវ៉ា (មករា ១៩៩៩) *ប្រទេសកម្ពុជា: បញ្ហាប្រឈមមុខនៃការបង្កើតការងារដែលមានផលិតភាព* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ៨) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៦.០០០រៀល ។

៩. តេង-យូគី ប៊ុន-ដូរីណា សូ-សុវណ្ណារិទ្ធ និង ចន-ម៉ាកឃិនឌ្រូ (មេសា ១៩៩៩) *បទពិសោធន៍របស់សកម្មភាពសហគមន៍ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍សង្គមនៃអង្គការយូនីសេហ្វ* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ៩) ជាភាសាខ្មែរតំលៃ ៤.៥០០រៀល ។

១០. Gorman, Siobhan, ជាមួយ ប៊ុន-ដូរីណា និង សុខ-ខេង (មិថុនា ១៩៩៩) *បញ្ហាតួនាទីបុរស-ស្ត្រី និងការអភិវឌ្ឍន៍នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា: ការពិនិត្យមើលជាទូទៅ* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ១០) ជាភាសាខ្មែរតំលៃ ៤.៥០០រៀល ។

១១. ច័ន្ទ-សុផល និង សូ-សុវណ្ណារិទ្ធ (មិថុនា ១៩៩៩) *ចំណាកពលកម្មកម្ពុជាទៅប្រទេសថៃ ការប៉ាន់ស្មានជំហានដំបូង* (ឯកសារពិគ្រោះលេខ ១១) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៣.០០០រៀល ។

១២. ច័ន្ទ-សុផល Toshiyasu Kato ឡុង-វូពិសិដ្ឋ ទា-សាវ៉ា សូ-សុវណ្ណារិទ្ធ ហង់-ជួនណារ៉ុន កៅ-គឹមហួន និងជា-វុធណា (តុលា ១៩៩៩) *ផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុអាស៊ីលើសេដ្ឋកិច្ចអន្តរកាលនៅបណ្តាប្រទេសអាស៊ីអគ្នេយ៍: ទស្សនៈកម្ពុជា* (ឯកសារពិគ្រោះលេខ ១២) ជាភាសាខ្មែរតំលៃ ៤.៥00រៀល ។

១៣. អ៊ុង-ប៊ុនឡេង (សីហា ២000) *ការប្រែប្រួលតាមរដូវកាលនៃសន្ទស្សន៍ថ្លៃទំនិញប្រើប្រាស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ១៣) ជាភាសាខ្មែរតំលៃ ៣.000រៀល ។

១៤. Toshiyasu-Kato Jeffrey A. Kaplan, ច័ន្ទ-សុផល និង រៀល-សុភាព (សីហា ២000) *ប្រទេសកម្ពុជា: លើកកំពស់អភិបាលកិច្ចសំរាប់ការអភិវឌ្ឍន៍មាននិរន្តរភាព* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ១៤) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៣.000រៀល ។

១៥. Toshiyasu Kato, ច័ន្ទ-សុផល Jeffrey A. Kaplan, (សីហា ២000) *ជំនួយបច្ចេកទេស និងការអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចមួយដែលពឹងផ្អែកលើជំនួយ: បទពិសោធន៍កម្ពុជា* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ១៥) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ១0.000រៀល ។

១៦. ស៊ិក ប៊ូរ័ក្ស (ធ្នូ ២000) *កម្មសិទ្ធិ ការលក់ដូរ និងការប្រមូលផ្តុំដីធ្លីនៅកម្ពុជា: ការពិនិត្យវិភាគដោយត្រួសៗនូវទិន្នន័យទីពីរ និងទិន្នន័យដើម ដែលបានមកពីអង្កេតថ្មីៗចំនួនបួន* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ១៦) ជាភាសាខ្មែរតំលៃ ៨.000រៀល ។

១៧. ច័ន្ទ-សុផល សូ-សុវណ្ណារិទ្ធ និងប៊ុន-ដូរីណា (មិថុនា ២00១) *ជំនួយបច្ចេកទេស និងការអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពនៅសាលាកសិកម្មព្រែកលៀប* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ១៧) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៧.000រៀល ។

១៨. Martin Godfrey សូ-សុវណ្ណារិទ្ធ ទេព-សាវ៉ារី ប៊ុន-ដូរីណា Claude-Katz Sarthi-Acharya ស៊ីសុវត្ថិ-ឌួង-ចាន់តូ និង ហ៊ីង ថូរ៉ាក់ស៊ី (តុលា ២00១) *ការសិក្សាអំពីទីផ្សារពលកម្មនៅកម្ពុជា: ការកាត់បន្ថយភាព ក្រីក្រ ការលូតលាស់ និងការកែតំរូវចំពោះវិបត្តិ* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ១៨) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៨.000រៀល ។

១៩. ច័ន្ទ-សុផល ទេព-សាវ៉ារី និង *Sarthi Acharya* (ខែធ្នូ ឆ្នាំ២00១) *ការកាន់កាប់ដីនៅកម្ពុជា: ការវិភាគលើទិន្នន័យចុងក្រោយ* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ១៩) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៨.000រៀល ។

២0. សូ សុវណ្ណារិទ្ធ រៀល សុភាព អ៊ុច ឧទេយ្យ ស៊ី វត្ថមុនី Brett Ballard និង Sarthi Acharya (ខែមីនា ឆ្នាំ២00២) *ការវាយតំលៃសង្គមពាក់ពន្ធ័នឹងដីធ្លីនៅកម្ពុជា* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ២0) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៨.000រៀល ។

២១. Bhargavi Ramamurthy ស៊ិក-ប៊ូរ័ក្ស Per Ronnås និង សុក-ហាច (ខែមីនា ឆ្នាំ២00២) *ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៩-២000: ការផ្តោតលើបញ្ហាដីធ្លី កំលាំងពលកម្ម និងការចិញ្ចឹមជីវិតនៅជនបទ* (ឯកសារ ពិភាក្សាលេខ ២១) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៨.000រៀល ។

២២. ច័ន្ទ សុផល និង Sarthi Acharya (ខែកក្កដា ឆ្នាំ២00២) *ការលក់ដូរដីធ្លីនៅកម្ពុជា: ការវិភាគទិន្នន័យនៃការផ្ទេរ និងការលក់ដូរដីធ្លី* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ២២) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ៨.000រៀល ។

២៣. Bruce McKenney និង ព្រុំ តុលា (ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២00២) *ធនធានធម្មជាតិ និងជីវភាពនៅតាម ជនបទក្នុងប្រទេសកម្ពុជា: ការវាយតំលៃជាមូលដ្ឋាន* (ឯកសារពិភាក្សាលេខ ២៣) ជាភាសាខ្មែរ តំលៃ ១0.000រៀល ជាអង់គ្លេស ១0ដុល្លារ ។

ដីធ្លី ជីវភាពជនបទ និងសន្តិសុខស្បៀងនៅកម្ពុជា៖ ទស្សនៈបានពីអង្កេតតាមមូលដ្ឋាន

ឯកសារនេះគឺជាអត្ថបទទីពីរនៃការសិក្សាមានពីរផ្នែក ឧបត្ថម្ភដោយ DFID ដែលស្រាវជ្រាវពីការប្រែប្រួលក្នុងការរកចិញ្ចឹមជីវិត ការប្រើប្រាស់ដី និងលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិនៅក្នុងភូមិជនបទចំនួន ៦ភូមិ នៅកម្ពុជា ។ ផ្អែកលើលទ្ធផលនៃករណីសិក្សា ការស្រាវជ្រាវបានលាតត្រដាងពីស្ថានភាពដ៏លំបាកចំពោះសហគមន៍ជនបទជាច្រើន ដែលក្នុងនោះ សន្តិសុខស្បៀងកាន់តែត្រូវការគំរាមកំហែងខ្លាំងឡើង ជាពិសេសកសិករមានដីតូចៗ និងពលករគ្មានដីធ្លី ។ ការសិក្សាបានរកឃើញថា កំណើនប្រជាជននៅតាមជនបទ វាលឿនហួសពីលទ្ធភាពនៃធនធានធម្មជាតិក្នុងការជួយទ្រទ្រង់ដល់ពួកគេ ហើយម្យ៉ាងទៀត ធនធានធម្មជាតិក៏កំពុងស្ថិតក្រោមសំពាធកាន់តែខ្លាំង វិសមភាពដីកំពុងកើនឡើង ដីស្រែមួយចំនួនកំពុងត្រូវពុះចែកតូចៗរហូតក៏រិតលែងមានចីរភាព ឯអត្ថប្រយោជន៍នៃការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តក៏ពុំបានបែងចែកស្មើភាពដែរ ។ ការសិក្សាបានពិនិត្យពីទីផ្សារផលិតផលកសិកម្ម និងឥទ្ធិពលនៃកំលាំងខាងក្រៅមកលើកំរិតថ្លៃ រួមទាំងថ្លៃអន្តរជាតិផង និងពីមូលហេតុដែលថ្លៃផលិតផលកសិកម្ម មិនបានផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍គ្រប់គ្រាន់ដល់កសិករធុនតូច ។ នៅចំពោះមុខបញ្ហាចោទទាំងនេះ មានពលករកសិកម្មកាន់តែកើនឡើងត្រូវបង្ខំចិត្តធ្វើចំណាកស្រុកទាំងនៅកម្ពុជា និងឆ្លងដែន ដើម្បីដោះស្រាយជីវភាព ។

ឯកសារពិភាក្សានេះ បានវែកញែកផងដែរពីជំរើសគោលនយោបាយផ្សេងៗដែលពាក់ព័ន្ធដល់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការអន្តរជាតិនានា ។ ជំរើសទាំងនេះរួមមានទំនើបភាវូបនីយកម្ម ចំរុះកម្មកសិកម្ម កំណែទំរង់ទូលំទូលាយនៃ ទីផ្សារផលិតផលកសិកម្ម សន្តិសុខ កម្មសិទ្ធិដីធ្លី ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ កំណែទំរង់ទីផ្សារពលកម្ម និងការពង្រីកសកម្មភាពមិនមែនកសិកម្ម និងសកម្មភាពក្រៅកសិដ្ឋាន ។

លោក គីម សេតារា និងលោក ច័ន្ទ សុផល ជាអ្នកស្រាវជ្រាវ, Sarthi Acharya ជានាយកស្រាវជ្រាវនៅ វបសអ ។

៦.០០០រៀល

ផ្ទះលេខ៥៦ ផ្លូវលេខ៣១៥ ខ័ណ្ឌទួលគោក ភ្នំពេញ កម្ពុជា
អាសយដ្ឋានប្រៃសណីយ ប្រអប់សំបុត្រលេខ៦២២ ភ្នំពេញ កម្ពុជា
ទូរស័ព្ទ: (៨៥៥-២៣) ៨៨១-៧០១/៨៨១-៩១៦/៨៨៣-៦០៣ ទូរស័ព្ទ/ទូរសារ: (៨៥៥-២៣) ៨៨០-៧៣៤
អ៊ីមែល: cdri@camnet.com.kh website: http://www.cdri.org.kh